LIST ISELJENIKA HRVATSKE

MATICA

12
PROSINAC
1976

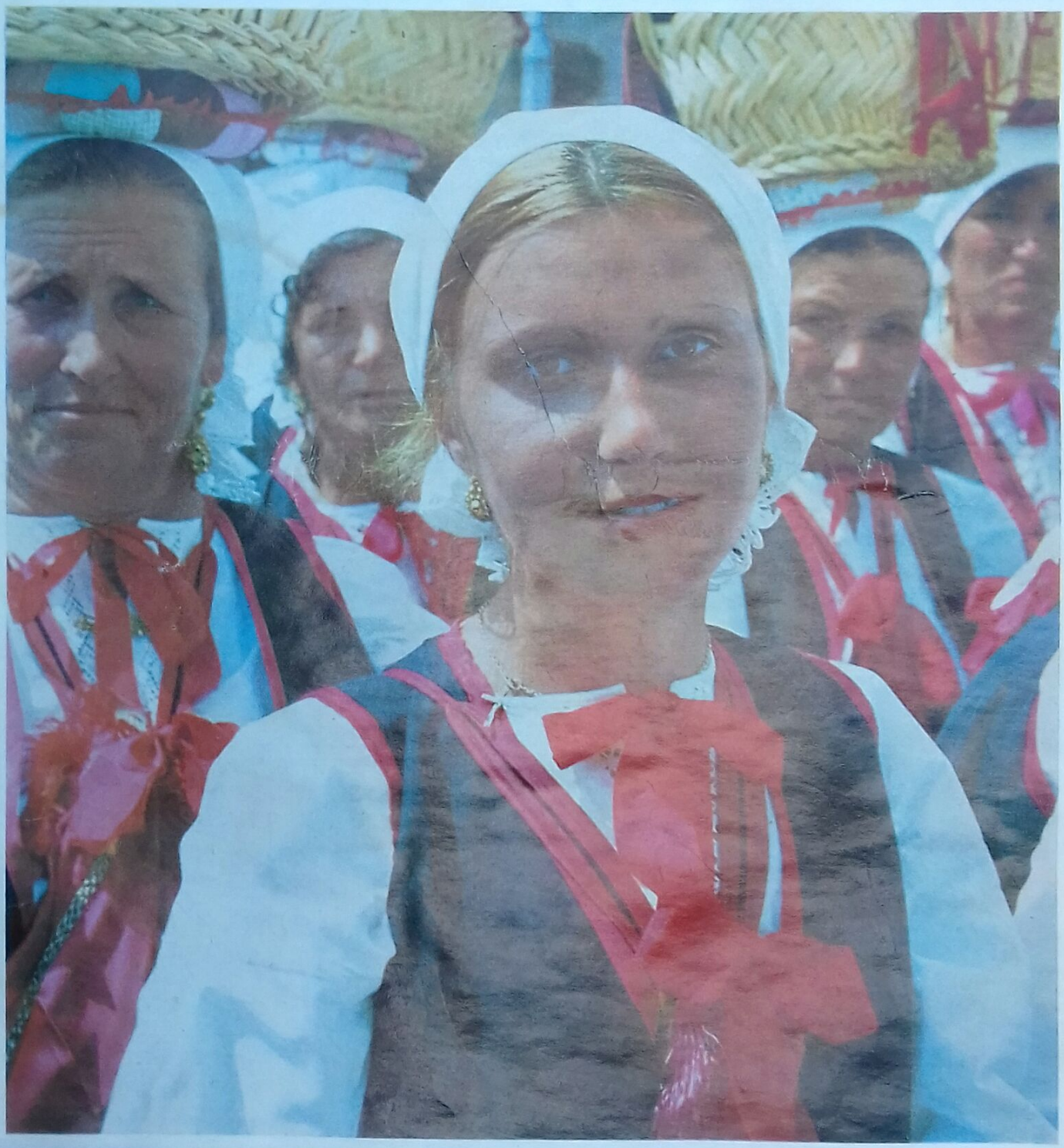

2MPD

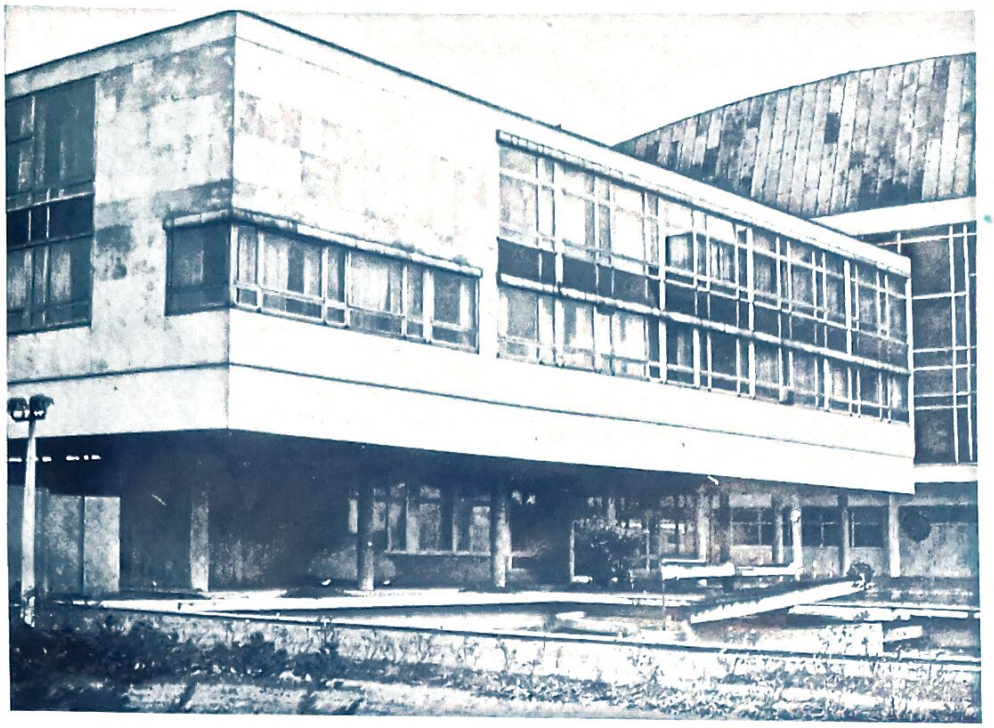

MATICA I DOM ISELJENIKA HRVATSKE
U ZAGREBU.
NA SNIMKU DESNO VIDI SE
DIO KONCERTNE DVORANE »V. LISINSKI«
Snimio: Šime Radovčić

****

SVIM PRIJATELJIMA I SURADNICIMA U ISELJENIŠTVU

U POVODU NOVOGODIŠNJIH PRAZNIKA RADO SE PRISJEĆAMO NAŠE ZAJEDNIČKE DUGOGODIŠNJE SURADNJE SA ŽELJOM DA TA SURADNJA I NADALJE BUDE JOŠ PLODNIJA.

Čestitamo Vam

Novu 1977. godinu

MATICA ISELJENIKA HRVATSKE

****

BROJ 12
PROSINAC
1976.

IZLAZI SVAKOG MJESECA

matica

LIST ISELJENIKA HRVATSKE

GODINA XXVI BR. 12

IZDAJE:
GLAVNI ODBOR MATICE ISELJENIKA HRVATSKE

Uređuje redakcijski kolegij:
Sonja Matošec, Mirjana Greblo, Nenad Gol i Ivo Smoljan

Glavni i odgovorni urednik:
IVO SMOLJAN

Tekući račun: 30101-678-710

UREDNIŠTVO I UPRAVA:
Zagreb, Trnjanska b. b. Telefon: 514-557. Godišnja pretplata za inozemstvo 3 USA dolara ili odgovarajući iznos u valutama drugih zemalja. Pretplata za Jugoslaviju 52 nova dinara

Tisak:
Tiskara »Vjesnik«, Zagreb, Ljubice Gerovac 1

Rukopisi i slikovni prilozi se ne vraćaju

Glavni i odgovorni urednik prima stranke svakog radnog dana u tjednu osim subote

NA PRVOJ OMOTNOJ STRANICI:

Otok Zlarin nedaleko Šibenika, nekoć čuven po svojim koraljarima, nije ostao uspavan na lovorikama minule slave. Danas su Zlarinjani zaokupljeni turizmom, nastojanjima da otvore zavičajni muzej, tiskaju monografiju o svom otoku i nizom drugih akcija. U svemu tome prisutna je i skrb za bogatu i vrijednu baštinu, pa tako i za lijepu zlarinsku narodnu nošnju, koja je privlačan ukras i današnjim mladim Zlarinkama.

Snimio: Nenad Gol

The island Zlarin, not far from Šibenik, once famous for its coral divers, doesn't rest on past laurels. Today the Zlarinians are occupied with tourism; founding a local museum and printing a monography of their island. They are very much concerned with their rich and valuable heritage and the beautiful Zlarin folk costumes which even today adorn the young Zlarinians.

Photo: Nenad Gol

GDJE JE ŠTO

Dragi čitatelji	2
Jugoslavija i svijet	3
Suradnjom spasiti sredozemno područje	4—5
Doprinos unapređenju prijateljske suradnje	6—7
Vječno mladi stogodišnjak	8
Mavro Vetranović	9
Pula — iz antike u moderni grad	10—11
Blace — stoljetna »pustinja« dalmatinskih glagoljaša	12—13
U susret željama naših iseljenika: Prečec	14
Rubrika anegdota i šala	15
Izbor iz narodnih pjesama	16—17
Lijek za nostalgiju	18—19
Po vrhovima Velebita	22—23
Širom starog kraja	24—25
Rudolf Matz	26—27
Susreti	28—29
Iseljeničko novinstvo	30
Međunarodna nagrada Mješovitom zboru KUD »Joža Vlahović« iz Zagreba	31
Naši ljudi u svijetu	32—33
Kulturna kronika	34—35
Nove knjige	36
Sport	37
Pišu nam iseljenici i In memoriam	38—39
Obavijest Redakcije	40

NA POSLJEDNJOJ OMOTNOJ STRANICI:

Eremitaž Blaca jedna je od najpoznatijih starina otoka Brača. U nekadašnjem samostanu, ispod litice uz špilju Ljubitovicu, nalazi se čuvena bračka zvjezdarnica u kojoj je godinama radio vrijedni i zaslužni don Niko Miličević.

Snimio: Tomislav Đurić

The Hermitage Blaca is one of the best known antiquities on the island Brač. The former monastery near the Ljubitevica cave houses the renowned observatory where Don Niko Miličević spent years of diligent work.

Photo: Tomislav Đurić

Dragi čitatelji,

U običajeno je, gotovo u svim redakcijama listova, a to je već stara praksa, da se povremeno (a neki to čine i stalno) urednik lista obraća čitateljima ili čitatelji njemu radi uspostavljanja neposrednijeg kontakta, odnosno pojašnjenja ili tumačenja, pa čak i razjašnjenja nekih problema ili aktualnih događaja od uzajamnog, a može biti i osobnog interesa. To nekad može imati više a nekad manje uspjeha, što zavisi od mnogih okolnosti. Jedan od najvažnijih je taj da postoji dobra namjera, konstruktivni cilj, koji teži objektivnostima, bez imalo tendencioznosti i nametanja vlastitih mišljenja. Naravno, da u našem slučaju veliku poteškoću čine udaljenosti koje postoje između Redakcije i čitatelja, pa se izgubi prava nit prosuđivanja, jer vrijeme čini svoje, događaji se brzo mijenjaju. No, svejedno, neke se stvari ipak povremeno mogu, uz dobru volju, međusobno prokomentirati i unijeti u njih više svjetlosti i jasnoća. Stoga sam ipak pristalica makar povremenih međusobnih takvih kontakata u pismenoj formi. Redakcija će nastojati da se sa svoje strane što spremnije odazove i udovolji vašim potrebama.

Među vašim dosadašnjim pismima najviše se spominje list »Matica« koji željno očekujete, jer ga rado čitate, volite vidjeti i dobre fotografije iz »starog kraja« kao i ono što objavljujemo o vama i o vašim aktivnostima. Naša se nastojanja kreću u tom pravcu, da list učinimo što više iseljeničkim, ali da odaberemo i ono najvažnije što bi vas moglo zanimati iz »stare« domovine. Kao takvi otvoreni smo prema vašim htijenjima i stoga želimo više vaših primjedaba i prijedloga, pa ako hoćete i kritičkih napomena.

Znamo da mnogi od vas, pogotovu mlada generacija, ne poznaju materinski jezik svojih pređa, stoga smo povećali broj stranica na engleskom jeziku. No, moramo i u tom pogledu zadržati primjeren odnos.

Što se tiče zanimljivosti lista i u slijedećoj godini nekim izmjenama nastojat ćemo privući vašu pažnju. Već duže vremena imali smo na omotnicama likove naših ljudi u narodnim nošnjama, iz raznih krajeva domovine vaših pređa, o čemu ste se veoma pohvalno izražavali. Sada ćemo pokušati u slijedećoj godini s novim motivima slikovno opremiti našu »Maticu«, tako da vas upoznamo i s ostalom kulturnom baštinom.

O ne tako velikom povećanju pretplate na list, što ste nam i sami predlagali često u pismima, upoznali smo vas u prošlom, pa to činimo i u ovom broju na posljednjoj stranici.

Ovih dana izašao je i »Iseljenički kalendar« za 1977. godinu pa ćete ga uskoro dobiti. Ispunjen je raznovrsnim i zanimljivim prilozima i bogato ilustriran. Nadamo se da ćete s njime biti zadovoljni. Bila nam je želja da ga ranije tiskamo, no ova godina je — kao što znate — bila bogata iseljeničkim posjetama »starom kraju« i mnogim drugim aktualnim događajima, pa nismo stigli ispuniti vašu i našu želju da ga već sada imate, kao što to uostalom činimo s »Maticom« koju mnogo ranije šaljemo svakog mjeseca. Dapače, onaj tko doplati pretplatu na »Maticu« za avionsku poštu, može je primiti kroz tjedan dana.

Urednik

JUGOSLAVIJA I SVIJET

Leonid Brežnjev posjetio Jugoslaviju

Generalni sekretar CK KP Sovjetskog Saveza Leonid Brežnjev boravio je u našoj zemlji u dvodnevnom prijateljskom posjetu na poziv predsjednika SFR Jugoslavije i predsjednika SKJ Josipa Broza Tita.

Ovo je peti put u posljednjih pet godina kako se sastaju dvojica državnika. Oni su u toku razgovora razmijenili mišljenja o pitanjima od interesa za dvije zemlje, a razgovarali su i o bilateralnim odnosima i nekim aktualnim pitanjima iz međunarodnog života.

Posjet Leonida Brežnjeva Jugoslaviji u stvari je vraćanje posjeta koji je predsjednik Tito svojedobno učinio Sovjetskom Savezu.

Crosland u Jugoslaviji

Britanski ministar vanjskih poslova boravio je nedavno u službenom posjetu Jugoslaviji na poziv potpredsjednika Saveznog izvršnog vijeća i saveznog sekretara za vanjske poslove Miloša Minića.

Nakon povratka u London, britanski ministar vanjskih poslova izjavio je da je njegov službeni četverodnevni posjet Jugoslaviji bio »izuzetno uspješan«.

Naglašavajući da Britaniju i Jugoslaviju vežu tradicionalno prijateljski odnosi i da između dviju zemalja ne postoje veliki problemi, šef britanske diplomacije je rekao da smatra vrlo korisnom praksu, da se povremeno sastanu ministri vanjskih poslova radi razmatranja bitnih pitanja o uzajamnim odnosima i međunarodnim problemima. »Mi smo to ovoga puta učinili i to na izuzetno uspješan način«, naglasio je Crosland.

»Značajan dio razgovora u Beogradu posvetili smo pripremama beogradske konferencije o evropskoj suradnji i sigurnosti, koja bi trebala da se održi idućeg ljeta u Jugoslaviji. Mislim da naše dvije zemlje imaju vrlo bliske stavove o tome kako bi trebalo pripremiti i organizirati beogradsku konferenciju. Očekujemo da već u siječnju iduće godine u London dođu predstavnici jugoslavenskog ministarstva vanjskih poslova kako bi se nastavila diskusija o toj temi«, podvukao je ministar Crosland.

Američki bankari u Jugoslaviji

U Beogradu je boravila delegacija Interameričke banke za razvoj koju su sačinjavala tri visoka funkcionera te banke. Delegacija je u Jugoslaviji boravila tjedan dana, a za vrijeme boravka je s predstavnicima jugoslavenskih organizacija udruženog rada vodila razgovore o mogućnostima za razvoj suradnje između Jugoslavije i te banke.

Norveški parlamentarci posjetili našu zemlju

»Za vrijeme našeg vrlo prijateljskog boravka u Jugoslaviji imali smo prilike da se upoznamo s jugoslavenskim načinom života, s političkim institucijama i organizacijama« — izjavio je neposredno prije odlaska iz Beograda šef norveške parlamentarne delegacije Sven Straj.

U izjavi za jugoslavensku javnost Straj je dodao:

»Smatramo da je i ovaj naš posjet predstavljao doprinos razvoju prijateljskih odnosa između naroda Jugoslavije i Norveške«.

U toku šestodnevnog boravka u našoj zemlji delegacija norveškog parlamenta vodila je razgovore s odgovarajućom delegacijom Skupštine SFR Jugoslavije.

Za vrijeme posjeta Jugoslaviji, norveški parlamentarci su, osim Beograda i Srbije, posjetili Hrvatsku i Crnu Goru, gdje su također vodili razgovore s istaknutim ličnostima političkog i privrednog života u republikama i obišli više privrednih organizacija i kulturnih institucija.

Jugoslavija podržava sve aktivniju ulogu UNESCA

Jugoslavija podržava sve aktivniju ulogu UNESCA u međunarodnim odnosima i u sistemu Ujedinjenih naroda. UNESCO, razumije se, ne vidimo u ulozi bilo čijih posebnih interesa, pa ni interesa samo razvijenih, niti samo zemalja u razvoju. Duboko smo uvjereni da on treba da se razvija kao najširi i najpogodniji okvir univerzalne suradnje koja će biti od općeg interesa za sve. — Tim riječima član Saveznog izvršnog vijeća i predsjednik Saveznog komiteta za nauku i kulturu Tripče Jakovlevski izložio je, u svojstvu šefa jugoslavenske delegacije na 19. zasjedanju Generalne konferencije UNESCA, poglede naše zemlje na karakter te specijalizirane agencije UN.

Italija – značajan jugoslavenski privredni partner

Po opsegu industrijske suradnje Italija je, nakon SR Njemačke, najznačajniji jugoslavenski privredni partner u svijetu. O značenju ove suradnje dovoljno svjedoči činjenica, da su privrednici dviju zemalja, u posljednjih osam godina, zaključili 26 ugovora o zajedničkim ulaganjima i 90 ugovora o dugoročnoj proizvodnoj kooperaciji.

Zbog toga obje strane ocjenjuju kao značajno zasjedanje Komisije za industrijsku suradnju između Italije i Jugoslavije, koje je nedavno održano u Beogradu.

Tito odlikovao dra Jeana Gomesa

Predsjednik SFR Jugoslavije Josip Broz Tito odlikovao je Ordenom jugoslavenske zastave sa zlatnim vijencem dra Jeana Gomesa, šefa francuskog dijela stalne jugoslavensko-francuske komisije za primjenu sporazuma o zapošljavanju jugoslavenskih građana u Francuskoj. Jean Gomes je odlikovan za zasluge na uspješnom ostvarivanju akcije u vezi sa zapošljavanjem jugoslavenskih građana u Francuskoj i razvijanju suradnje i prijateljskih odnosa između naše zemlje i Francuske.

U JUGOSLAVIJI ODRŽANA TRI VELIKA MEĐUNARODNA SKUPA O ZAŠTITI ČOVJEKOVE SREDINE

SURADNJOM SPASITI SREDOZEMNO PODRUČJE

Očuvanje čovjekove okoline i briga za zaštitu prirodne sredine u kojoj živimo postaje sve više tema dana. Više nego ijedan raniji, ovaj današnji naraštaj suočen je s ozbiljnim opasnostima koje zlokobno prijete ne samo zdravlju ljudi, nego i potpunom poremećaju biološke i ekološke ravnoteže u prirodi koja nas okružuje.

Sa svih strana svijeta sve učestalije stižu porazne vijesti kako su nekoć bistre rijeke i potoci pretvoreni u prljave otpadne kanale, stručnjaci najozbiljnije upozoravaju na pogibeljno zagađivanje gotovo svih svjetskih mora, a stanovnici gradova svakodnevno su suočeni s nemilom činjenicom da udišu sve više smoga a sve manje čistog zraka.

Ove i druge slične nevolje ujedinile su ljude u zajedničkim nastojanjima da se organizirano i na vrijeme suprotstave svim oblicima narušavanja prirodnog sklada svoje okoline, te da sve ovo što nas okružuje sačuvaju i za naraštaje koji dolaze. Srazmjerno veličini opasnosti što se nadvila nad našom civilizacijom, zaštita čovjekove sredine prestala je danas biti briga samo pojedinaca ili uskog kruga stručnjaka; o tome se raspravlja na razini vlada, na važnim međunarodnim skupovima, a sve češće i u forumima Organizacije ujedinjenih naroda.

Nastojanja naše zemlje na zaštiti čovjekove sredine nisu ostala nezapažena u svijetu. Svjedoči o tome, uz ostalo, i podatak da je upravo Jugoslaviji povjerena čast da bude organizator i domaćin tri velika međunarodna skupa na kojima se raspravljalo o ovoj tematici. Gotovo u isto vrijeme, potkraj mjeseca listopada u Beogradu je zasjedao Međunarodni kongres o zaštiti mora, jezera i rijeka, u Opatiji je održana Druga konferencija mediteranskih gradova, a Split je bio domaćin 25. kongresa Međunarodne komisije za znanstveno istraživanje Sredozemlja. Svjetska federacija zbratimljenih gradova povjerila je Rijeci da bude domaćin i organizator Druge konferencije mediteranskih gradova o temi »Zaštita Sredozemnog mora od zagađivanja«. Riječani su ovaj međunarodni skup organizirali u suradnji sa Stalnom konferencijom gradova Jugoslavije i pod pokroviteljstvom Saveznog izvršnog vijeća, a pozivi za sudjelovanje u radu Konferencije upućeni su predstavnicima 600 priobalnih gradova iz 19 zemalja Sredozemlja, te velikom broju međunarodnih, vladinih, stručnih i drugih organizacija iz Evrope i izvan nje.

Nakon trodnevnog rada i vrlo angažiranog raspravljanja, u kojem su u više navrata dolazila do izražaja različita stajališta o tome kako bi trebalo osigurati zaštitu Sredozemlja, svi sudionici Druge konferencije mediteranskih gradova (njih oko 500, zajedno s gostima iz 13 mediteranskih i nemediteranskih zemalja) na kraju su se ipak složili u osnovnim pravcima i zadacima koji im predstoje. Rezultat takvog sporazuma je i usvojena **Riječka deklaracija**, koja će sigurno postati povijesni dokument o zaštiti Sredozemnog mora od zagađivanja.

Donoseći određene konstatacije i programe akcija, predstavnici sredozemnih gradova — kako stoji u Riječkoj deklaraciji — pošli su od nekoliko neospornih i utvrđenih činjenica. Kao prvo, Sredozemno more je od vitalnog značenja za život, zdravlje i prosperitet stanovnika priobalnih zemalja. Dalje, valja imati na umu da je Sredozemlje kolijevka svjetske civilizacije, riznica kulturno-povijesne baštine, a sve to predstavlja neprocjenjivo bogatstvo. Od velikog je značenja i to da Sredozemno more pruža uvjete za svestran privredni razvitak zemalja koje ga okružuju ili njemu gravitiraju, a posebno je pogodno za razvoj prometa i razmjenu materijalnih dobara. To je tim značajnije kad znamo da na njegovim obalama živi više od stotinu milijuna stanovnika, dok je čak 70 posto svjetskog međunarodnog turizma usmjereno također prema atraktivnom rekreacionom području Sredozemlja.

Polazeći nadalje od životne potrebe svih priobalnih zemalja i naroda Sredozemlja da žive u miru i da pridonose miru u svijetu, da se povezuju u cilju razvoja njihovih privreda, razmjene iskustava i kulturnih dobara, kao i da razvijaju svestrano dobre međunarodne odnose, gradovi sudionici Konferencije konstatirali su da je Sredozemno more s obalama koje ga okružuju jedno od ključnih područja života i razvitka mnogih država i gradova, te da je zato u općem interesu da to more i bazen Sredozemlja budu zaštićeni od svega što može nanijeti štetu njegovoj vrijednosti i bogatstvu.

Na žalost, zbog neprestanog zagađivanja sredozemnog prostora dolazi do štetnih posljedica kao što su: oštećenja prirodnih bogatstava, opasnosti za čovjekovo zdravlje, nepogodnosti za pomorske djelatnosti i ribolov, smanjenje upotrebne vrijednosti morske vode i smanjenje privlačnosti primorskih prostora, a sve to bitno umanjuje prirodna bogatstva Sredozemlja i u cjelini smanjuje vrijednost životne sredine. Zato se proces zagađivanja i degradacije ekološkog sustava Sredozemnog mora ne može promatrati izolirano, isključivo u nacionalnim granicama, već on predstavlja jednu cjelinu; znači da odnos prema Sredozemlju podrazumijeva i odnos prema životnim uvjetima čovjeka na njegovim obalama, pa je zaštitu Sredozemnog mora i njegovih obala potrebno shvatiti kao zaštitu čovjeka, njegova zdravlja i blagostanja, odnosno da je ona u najneposrednijem interesu sadašnjih i budućih naraštaja — ističe se dalje u Riječkoj deklaraciji.

Prema mišljenju sudionika Konferencije, stanje u kojem se danas našlo područje Sredozemlja posljedica je nekontrolirane vjekovne eksploatacije njegovih prirodnih bogatstava. Istovremeno je naglašeno da se upozorenja o potrebi zaštite Sredozemnog mora ne smiju poistovjećivati sa zahtjevima za zaustavljanje industrijalizacije i privrednog razvoja, jer to ne bi mogla prihvatiti nijedna zemlja na Sredozemlju. Nužno je, međutim, zaštitu okoline provoditi planski, a sistem zaštite treba uključiti u sustav planiranja razvoja. U tome veliku ulogu imaju gradovi i općine sredozemnog prostora, pa su sudionici Konferencije u Opatiji osnovali međunarodno udruženje Savez gradova Sredozemlja, koji bi trebao ponijeti glavni teret zadataka što ih je ovaj ugledni skup pred sebe postavio. Zadaci tog Saveza sažeti su u slijedećem: organiziranje borbe protiv zagađivanja strogim nadzorom urbanističkog razvoja obala, osiguranje unapređivanja sredozemne kulture i istupanje kod odgovarajućih vlada kako bi se namakla potrebna novčana sredstva za ove akcije. Stoga je u rezoluciji Riječke deklaracije istaknut zahtjev da Svjetska federacija zbratimljenih gradova prenese zaključke Konferencije svim vladama, te da od vlada mediteranskih zemalja bude zatraženo da svim sredstvima podrže djelatnost Saveza gradova Sredozemlja, a naročito da mu pruže potrebnu novčanu podršku kako bi se očuvanje jedne od kolijevki čovječanstva djelotvorno provelo.

Sudionici ovog uglednog međunarodnog skupa usvojili su još jednu rezoluciju, a ta se odnosi na pitanje razoružanja i nužnost da Sredozemlje bude oaza mira i suradnje.

Uz konstataciju da se ekološka situacija na Sredozemlju neprekidno pogoršava i da mjere koje su do sada poduzimali pojedini gradovi i zemlje nisu donijele rješenje tog problema, sudionici Konferencije složili su se u zaključku da u toj oblasti nema dovoljno suradnje, a kao jedan od uzroka tome naveli su neprestano postojanje političke zategnutosti i sukoba. Za ilustraciju toga dovoljno je reći da se gotovo polovica tonaže svih ratnih mornarica svijeta trenutno nalazi u vodama Sredozemnog mora. Zato Druga konferencija mediteranskih gradova svojom Rezolucijom o razoružanju poziva mediteranske zemlje kao i sve međunarodne činioce da

Split — grad domaćin 25. kongresa Međunarodne komisije za istraživanje Sredozemlja.

Split, host city of the 25th Congress of the International Commission for the Exploration of the Mediterranean.

hitno traže puteve rješavanja političkih problema i svih kriznih situacija. Posebno se podvlači potreba da se zaustavi utrka u naoružavanju, te da se pristupi povlačenju flota velikih sila iz Sredozemnog mora.

O zaštiti Sredozemlja raspravljali su i znanstvenici okupljeni na 25. kongresu Međunarodne komisije za istraživanje Mediterana (CIESM), održanom u Splitu od 22. do 30. listopada. Ovaj skup je održan pod pokroviteljstvom predsjednika jugoslavenske savezne vlade **Džemala Bijedića**, a prisustvovao mu je i **suveren Monaca princ Rainier III** u svojstvu predsjednika te međunarodne organizacije.

Kongresu CIESM-e prethodio je dvodnevni sastanak jednog od najvažnijih tijela ove organizacije — Komiteta za ispitivanje zagađenosti Sredozemlja. Taj sastanak je također održan u Splitu, a njegovi sudionici — znanstvenici iz Francuske, Grčke, Italije, Libanona, Monaka, SR Njemačke, Rumunjske, Švicarske, USA i Jugoslavije — iznijeli su niz rezultata naučnih programa i istraživanja koji nedvojbeno ukazuju kako jednom zatvorenom morskom bazenu kao što je Sredozemlje u velikoj mjeri prijeti opasnost od zagađivanja. Posebno su bila alarmantna upozorenja grčkih i talijanskih znanstvenika. Oni su predočili podatke o prekomjernim količinama nekih otrovnih kemijskih sastojaka u morima koja oplakuju obale njihovih zemalja, potkrepljujući svoje tvrdnje nalazima u uzorcima morske vode i u tijelima ulovljenih riba. Jedno takvo ispitivanje u grčkim vodama uputilo je na prisutnost čak dvanaest vrsta kemijskih elemenata, povećane količine kojih mogu ozbiljno narušiti ekološku ravnotežu u moru.

Pozdravljajući ovaj skup u ime zemlje domaćina i u ime jugoslavenskog Savjeta za zaštitu čovjekove okoline, ambasador **Ljubo Faust** naglasio je kako se možemo ponositi da je naš Jadran jedno od najčistijih dijelova Sredozemlja, iako i njemu prijete opasnosti od industrijskih otpadnih voda, biocida i pesticida te od gradskih kanalizacija. Osim toga, upozorio je ambasador Faust, u doglednoj budućnosti suočit ćemo se i s prijetnjom zagađenosti prilikom iskorištavanja nafte iz mora, kao i uslijed rada atomskih elektrana na obali mora.

Jednoglasan je zaključak sudionika ovog skupa da »zemlje čije obale oplakuje Sredozemno more moraju učiniti sve da bi ovo njihovo zajedničko more, koje je simbol najstarijih kultura, i dalje bilo izvor života i blagostanja. Ono treba postati ekološka svijest i savjest čitave Evrope«. Takav zaključak istaknut je i u dokumentima 25. kongresa Međunarodne komisije za istraživanje Sredozemlja. U pedeset godina postojanja ove ugledne međunarodne organizacije, sa sjedištem u Monaku, ovaj splitski kongres bio je najposjećeniji od svih dosadašnjih. U radu kongresa sudjelovalo je više od 500 oceanografa i drugih stručnjaka iz 17 zemalja članica CIESM-e, kao i iz četiri zemlje u svojstvu promatrača (Velika Britanija, SAD, Nizozemska i Malta). Tijekom višednevnog zasjedanja oni su u dvanaest specijaliziranih komiteta podnijeli oko 400 saopćenja i referata u kojima je sveobuhvatno razmotrena cjelokupna problematika istraživanja i zaštite Sredozemlja. Prema riječima **Jeana Alina**, generalnog komesara CIESM-e, uspostavljanje kontakata, razmjena stručnih mišljenja i nova saznanja najveći su rezultati splitskog kongresa. On je istakao da su nakon 25. kongresa CIESM-e zemlje članice dužne uspostaviti bilateralne sporazume i ugovore o zaštiti i istraživanju Sredozemlja, a obvezne su također strogo poštivati dogovorene norme, kako bi se zaustavilo zagađivanje i uništavanje Sredozemnog mora.

Treći međunarodni skup na kojem se raspravljalo o zaštiti voda — mora, jezera i rijeka — **održan je u Beogradu od 26. do 30. listopada.** Bio je to **kongres predstavnika Stalne konferencije inženjera jugoistočne Evrope**, u koju su učlanjene Bugarska, Cipar, Grčka, Jugoslavija, Rumunjska i Turska. Kongresu su kao gosti prisustvovali i predstavnici Francuske, Italije i SSSR-a.

Zaštita kakvoće i količine voda — istaknuto je na ovom skupu — svakim danom postaje sve ozbiljnija preokupacija suvremenog društva. Sve brži privredni i komunalni razvitak, uvođenje nove tehnike i tehnologije, sve veća potrošnja vode, povećanje životnog standarda ljudi i niz drugih činilaca neumoljivo smanjuju kvalitativne osobine vode, a uza sve to i količine vode u prirodi nisu neograničene.

Predstavnik jugoslavenske vlade na ovom skupu izjavio je, da je naša zemlja sve više zainteresirana za izravnu međuvladinu regionalnu suradnju u okviru slivnog područja naših rijeka, naročito u slivu Dunava, kao i u okviru šire balkanske suradnje. S tim u vezi on je napomenuo da se jugoslavenska vlada zalaže za održavanje konferencije vladinih opunomoćenika podunavskih zemalja, i to tijekom 1977. godine, na kojoj bi se raspravljalo i o konvenciji o zaštiti voda Dunava od zagađivanja.

Treba očekivati da će ovi skupovi uglednih stručnjaka i predstavnika velikog broja zemalja s raznih strana svijeta pridonijeti ne samo praktičnim mjerama za zaštitu mora, jezera i rijeka, nego da će ubrzati i proces sazrijevanja svijesti ljudi o potrebi čuvanja naše zajedničke prirodne sredine.

Recimo na kraju i to da će o ovoj tematici uskoro raspravljati još jedan međunarodni skup u našoj zemlji — skup predstavnika mediteranskih zemalja, koji će se u organizaciji Ujedinjenih naroda sastati u siječnju 1977. godine u Splitu.

N. GOL

Predstavnici mediteranskih gradova okupili su se u Rijeci da bi zajedničkim dogovorom i usklađenom akcijom učinili sve što je moguće da se Sredozemno more spasi od sve pogubnijeg zagađivanja i uništenja.

Representatives of the Mediterranean cities gathered in Rijeka to discuss certain actions to resolve the problem of pollution in their area.

Posjet jugoslavenske parlamentarne delegacije Australiji i New Zealandu

DOPRINOS UNAPREĐENJU PRIJATELJSKE SURADNJE

Delegacija Skupštine SFR Jugoslavije vratila se nedavno iz posjeta Australiji i New Zealandu. Razvijajući i unapređujući tradicionalno dobre odnose naše zemlje s ovim dalekim, ali nama po mnogo čemu bliskim i prijateljskim zemljama, ove posjete značile su korak dalje upravo u tom pravcu i pridonijele su učvršćenju tih odnosa.

U obje zemlje koje su naši parlamentarci posjetili, kroz otvorene i svestrane razgovore razmijenjena su mišljenja o međusobnim odnosima naših zemalja, prije svega o mogućnostima proširenja privredne suradnje i trgovinske razmjene, zatim o međunarodnim odnosima i svim ostalim pitanjima koja su od interesa za naše zemlje. U sklopu tih pitanja, jedna od ključnih tema u razgovorima odnosila se i na naše iseljenike, za koje je i ovom prilikom istaknuto da su istinski ambasadori Jugoslavije u Australiji i Novoj Zelandiji. Upravo su iseljenici svojim pozitivnim primjerom i doprinosom jedan od bitnih činilaca u razvijanju i produbljivanju prijateljskih odnosa između naših zemalja.

U delegaciji jugoslavenskih parlamentaraca nalazio se i **Mirko Lacković**, poslanik Savezne skupštine SFR Jugoslavije i član odbora za društveno-političke odnose Saveznog vijeća Skupštine SFRJ iz SR Hrvatske. Neposredno nakon povratka iz Australije i Nove Zelandije, on nam je u dužem razgovoru iznio svoje utiske s puta i neke rezultate brojnih i vrlo plodnih službenih kontakata naše delegacije s australskim i novozelandskim parlamentarcima i drugim ličnostima.

»Posjet delegacije Skupštine SFR Jugoslavije Australiji« — rekao nam je na početku razgovora Mirko Lacković — »uslijedio je na poziv Parlamenta Australije još iz vremena laburističke vlade **Gaugha Whitlama**, a taj poziv obnovljen je i od parlamenta sadašnje liberalne vlade premijera **Malcolma Frasera**. Bio je to do sada drugi posjet naše parlamentarne delegacije Australiji. Već zato što kontakti naših zemalja na ovakvoj razini nisu česti, program razgovora bio je vrlo obiman i obuhvatio je niz pitanja od obostranog interesa i šire međunarodne suradnje. Pored razgovora s predstavnicima parlamenta, kako saveznog tako i lokalnih, razgovarali smo i s nekim članovima vlade — prije svega s ministrima trgovine i imigracije, zatim s predstavnicima laburističke opozicije, nekim političarima iz redova Nacionalne stranke i drugim uglednim ličnostima političkog života Australije. Osim toga, imali smo i nekoliko susreta s našim iseljenicima i predstavnicima njihovih klubova i organizacija.«

Neuravnoteženost trgovinske razmjene između Australije i Jugoslavije bila je jedna od važnijih tema službenih razgovora u Canberri, Sydneyju i Melbourneu. Iako se ekonomski odnosi između naših zemalja dobro razvijaju, zaostajanje jugoslavenskog izvoza na tržište Australije postaje sve više prepreka bržem unapređivanju i širenju tih odnosa. Tendencija izravnavanja debalansa trgovinske razmjene ne stoji samo do naših izvoznika, već i do spremnosti australskog tržišta da prihvati naše proizvode, pa su razgovori obuhvatili i niz pitanja upravo s tim u vezi. Jugoslavenskim parlamentarcima pružena su uvjeravanja da će australska strana učiniti sa svoje strane sve kako bi dosadašnji nesklad trgovinske razmjene bio u dogledno vrijeme više uravnotežen.

U Australiji postoji zanimanje za neke jugoslavenske proizvode, o čemu su imali priliku da se uvjere i naši parlamentarci. Postoje, osim toga, i mogućnosti za angažiranje naših stručnjaka i izvoznika opreme na projektima ubrzanog razvitka ove mlade zemlje. Pri tome treba istaknuti i širu zainteresiranost Australije za Jugoslaviju i jugoslavenska iskustva — posebno za našu nesvrstanu i miroljubivu politiku, za ulogu Jugoslavije u pokretu nesvrstanih zemalja i ličnosti predsjednika Tita kao vodećeg lidera tog širokog pokreta.

»Naši australski sugovornici često su spominjali ratno savezništvo Australije i naroda Jugoslavije u dva svjetska rata, ističući to kao primjer i temelj naših tradicionalno dobrih i prijateljskih odnosa. Ostao mi je tako u sjećanju posjet parlamentu države Viktorija, kojom prilikom je predstavnik senata s mnogo toplih riječi govorio o doprinosu naših naroda antifašističkoj borbi u drugom svjetskom ratu. Ilustrirao je to biranim rečenicama iz Churchillovih memoara o maršalu Titu kao velikom vođi narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji.«

»Što se tiče iseljenika« — nastavio je Lacković — »uvjerili smo se i ovom prilikom da su oni važan činilac u međusobnim odnosima između Australije i Jugoslavije, i to pozitivan činilac. Od oko 300.000 jugoslavenskih iseljenika u Australiji, velika većina ostali su vjerni svojoj staroj domovini i sa simpatijama prate socijalistički razvitak nesvrstane Jugoslavije. Protokolom našeg boravka u Australiji bio je predviđen samo jedan susret s predstavnicima jugoslavenskih iseljeničkih klubova, u Sydneyju, ali takvih susreta imali smo više — i to na traženje samih iseljenika. Tako je delegacija posjetila Milduru, grad u kojem već više od pedesetak godina živi izvjestan broj iseljenika iz Međimurja. Kao vinogradari i voćari oni su postigli lijepe uspjehe i kroz to stekli velik ugled u tom kraju.

Prijatno smo bili iznenađeni kad su nas, osim predstavnika gradskog vijeća, u Milduri dočekali i naši iseljenici **Grivec** i **Topolovec**, obojica rodom iz Preloga. Nismo to očekivali, s obzirom da je posebni avion koji su nam stavili na raspolaganje australski domaćini sletio na vojni aerodrom. U ime svih naših iseljenika u tom gradiću oni su odmah izrazili želju da dođemo u njihov Jugoslavenski klub i budemo gosti na večeri. Premda smo protokolom imali predviđenu večeru s domaćinom u Milduri, ipak smo udovoljili njihovoj želji. Bio je to dirljiv susret i još jedna potvrda velike ljubavi naših iseljenika prema domovini i zavičaju. U Jugoslavenskom domu okupilo se njih pedesetak, žene su pripremile naša domaća jela i kolače, pa smo dugo u noć proveli vrijeme u ugodnom razgovoru.«

U službenim i neformalnim kontaktima australski domaćini nisu štedjeli riječi pohvale na račun ove male oaze naših sunarodnjaka u Milduri, gradiću duboko u unutrašnjosti kontinenta. Jugoslavenskoj delegaciji pokazivali su uzorne plantaže naših Međimuraca, naglašavajući njihov doprinos napretku Mildure.

»U Melbourneu« — nastavlja Lacković — »boravili smo samo nekoliko sati, u prolazu, ali i u tom kratkom intervalu našli smo vremena da se susretnemo s iseljenicima i saslušamo njihove molbe, želje i sugestije. Teško je opisati s koliko ljubavi govore oni o svojoj staroj domovini, koliko ih zanima sve što se u Jugoslaviji zbiva. Stekli smo uvjerenje da je neophodno posvetiti više pažnje informiranju tih ljudi. Još uvijek su oni izvan domašaja naših sredstava informiranja, oskudijevaju osim toga materijalima za programe svojih radio-satova, a nedostaje i udžbenika za školovanje njihove djece na materinskom jeziku. Sve se to može riješiti uz više odgovornosti i boljom usklađenošću rada nekih naših službi i ustanova. Mogu reći da u tom pogledu mi zaostajemo za Grcima ili Talijanima, na primjer, koji su mnogo više učinili za svoje etničke grupe u Australiji.«

S tim u vezi je i pitanje gostovanja raznih naših ansambala u Australiji. Prema riječima Mirka Lackovića, ne možemo biti zadovoljni onim što je do sada učinjeno, prije svega zbog vrlo niske umjetničke razine većine manjih grupa koje su odlazile na ta gostovanja. Nerijetko se program tih gostovanja svodio isključivo na folklorizam najniže vrste; stoga to nije moglo biti osobito privlačno za iseljenike, a da ne govorimo o tome kako priredbe te vrsti nipošto nisu mogle dostojno predstavljati kulturna dostignuća naše zemlje pred australskom publikom. »Treba se nadati da će nedavno potpisana Konvencija o kulturnoj suradnji između Australije i Jugoslavije pružiti mogućnosti za organiziranje i kvalitetnije prezentiranje naših kulturnih dostignuća u toj zemlji« — zaključuje Lacković. »Dovoljno je, na primjer, reći da su u zgradi čuvene sidnejske opere gostovali već mnogi poznati ansambli iz raznih zemalja, ali nijedan naš. Zato bi, vjerujem, gostovanje zagrebačkog »Lada« ili nekog drugog vrhunskog folklor-

The Leader of a visiting four-man Jugoslav Parliamentary delegation, Mr R. Kolak, left, presents a beautiful crystal vase to the Speaker of the House of Representatives, Sir Roy Jack, during a round of official engagements in Wellington. The delegation is spending one week in New Zealand.

Prvi posjet jugoslavenske parlamentarne delegacije New Zealandu naišao je na velik odjek među našim iseljenicima u toj zemlji, a dobio je i velik publicitet u novozelandskom novinstvu. Na ovoj fotografiji, koju je objavio »The Daily Post«, vidimo kako šef jugoslavenske delegacije Rudi Kolak predaje dar spikeru Predstavničkog doma Sir Royju Jacku. Lijevo u pozadini je Mirko Lacković.

nog ansambla iz Jugoslavije toplo pozdravili ne samo naši iseljenici, nego i australska publika.«

U službenim razgovorima što ih je naša delegacija vodila s australskim parlamentarcima i ministrom imigracije posebno, bilo je riječi i o statusu jugoslavenskih iseljenika u toj zemlji. Australska strana izrazila je zadovoljstvo radom i držanjem naših iseljenika, naglašavajući njihov velik i pozitivan doprinos razvitku »petog kontinenta«. Jugoslavenska delegacija potakla je, uz ostalo, i razgovor o mogućnostima transfera mirovina, za što su zainteresirani mnogi naši stariji iseljenici. Odgovoreno je da Australija u ovom trenutku još uvijek nije u stanju udovoljiti takvim zahtjevima, pa to pitanje i dalje ostaje otvoreno.

U razgovorima s ministrom imigracije jugoslavenska delegacija otvoreno je ukazala i na neka druga otvorena pitanja, među kojima i na djelatnost nekih fašističkih grupa naše ekstremne emigracije u Australiji. Obostrano je naglašeno kako nije u interesu Australije da antijugoslavenska aktivnost takvih grupa narušava tradicionalno dobre odnose između naše dvije zemlje.

Nakon osmodnevnog boravka u Australiji, delegacija Skupštine SFR Jugoslavije posjetila je i Novu Zelandiju. Bio je to prvi posjet jugoslavenskih parlamentaraca toj zemlji na Pacifiku — novoj domovini za oko 15—20.000 naših iseljenika, uglavnom Hrvata iz Dalmacije.

»Već na prvom koraku« — kaže nam Mirko Lacković — »bili smo prijatno iznenađeni privrženošću naših iseljenika Jugoslaviji, njihovoj ljubavi prema zavičaju ili djedovini, kao i ugledom što ga ta naša relativno mala kolonija uživa u Novoj Zelandiji. Za sve nas ostat će nezaboravan trenutak dolaska u Wellington, gdje nas je na aerodromu dočekala i jedna mala pionirka — prava naša pionirka s plavom 'titovkom' na glavi i crvenom maramom oko vrata. Iako rođena tamo, pozdravila nas je našim jezikom; a prilikom kasnijih susreta uvjerili smo se da to nije slučajno, jer naši ljudi u Novoj Zelandiji brižljivo njeguju materinski jezik zavičaja. Međutim, kao i u Australiji, i ovdje se osjeća nedostatak školskih udžbenika, knjiga, novina — svega onoga što je neophodno za bolje povezivanje tih ljudi s domovinom.«

U razgovorima što ih je naša delegacija vodila s predsjednikom vlade **Robertom Muldonom**, ministrom trgovine i industrije **Lanceom Adamsom**, državnim ministrom **Keithom Olyoakeom**, ministrom za useljavanje **Frankom Gillom**, te vođom opozicije i bivšim premijerom **Williamom Rowllingom**, naglašeno je obostrano zanimanje za daljnji razvoj svestrane suradnje i prijateljskih odnosa između New Zealanda i Jugoslavije. Domaćini su pri tom posebno naglašavali značajnu ulogu jugoslavenskih iseljenika u razvoju suradnje između naših dviju zemalja, ističući njihov velik ugled u Novoj Zelandiji.

»Bilo je ugodno čuti« — kaže Lacković — »kad nam je novozelandski premijer prilikom susreta rekao: 'Eto, upravo sam prekjučer bio na večeri kod vašeg zemljaka **Mate Brajkovića.**' Brajković, **Mažuran** i mnogi drugi naši iseljenici zaista znače mnogo u privrednom i društvenom životu Nove Zelandije, a mislim da neće biti pretjerano ako kažem da je svaki pojedini naš sunarodnjak u toj zemlji cijenjen i poštovan kao sposoban, vrijedan i pošten radnik i čovjek. Tu nema nikakvih disonantnih tonova unutar naše kolonije, nikakvih problema, i svi su ti ljudi dobri građani Nove Zelandije a istovremeno i veliki prijatelji Jugoslavije.«

Prilikom razgovora o privrednoj suradnji, i ovdje je također konstatiran debalans u trgovinskoj razmjeni, s obzirom da naš uvoz vune, maslaca i nekih drugih artikala premašuje jugoslavenski ukupni izvoz u tu zemlju. Teškoće u međusobnoj razmjeni i široj suradnji djelomično treba tražiti i u činjenici što u našoj zemlji ne postoji diplomatsko ili neko drugo predstavništvo Nove Zelandije. Zato je jugoslavenska strana pokrenula u razgovorima i to pitanje, a domaćini su izrazili spremnost da u Jugoslaviji doskora otvore makar trgovinsko predstavništvo. Inače, kako nam je rekao Mirko Lacković, stječe se dojam da bi naši proizvodi tamo mogli naći mjesto i da po svojoj konkurentnosti ne bi zaostajali za japanskom i drugom robom koja se susreće u izlozima novozelandskih trgovina.

S obzirom na strukturu novozelandske industrije i potrebe tamošnje privrede, realno je očekivati da bi se na tom tržištu mogao osigurati plasman proizvoda naše strojogradnje, brodogradnje, vagonogradnje, kao i opreme za hidro i termocentrale. U jednu hidrocentralu u Novoj Zelandiji već su ugrađeni agregati i druga oprema jugoslavenskih proizvođača. Tu centralu podigli su zagrebački »Rade Končar« i ljubljanski »Litostroj« nedaleko mjesta Tauranga.

Na putu iz Wellingtona u Auckland jugoslavenski parlamentarci zaustavili su se u Taurangi, gdje su im domaćini pokazali ovu centralu. U planu je njezino proširenje, a Novozelanđani su zainteresirani da i te radove obave naša poduzeća.

U dnevniku naše delegacije ovaj gradić ostao je zabilježen crvenim slovima i zbog jednog nesvakidašnjeg susreta. Gradonačelnik Tauranga pozdravio je jugoslavenske parlamentarce ne samo kao drage goste, nego i kao ratne drugove. Ispostavilo se da je on za vrijeme drugog svjetskog rata bio komandant jedne savezničke flotile stacionirane u Bariju, u Italiji, te da su njegovi brodovi više puta prelazili Jadran i dovozili partizanima opremu i oružje.

Oživljavajući u razgovorima sjećanja na ratne dane, gradonačelnik Taurange govorio je s mnogo topline i srdačnosti o zajedničkoj borbi, o Titu, partizanima i Jugoslaviji. Premda to protokolom nije bilo predviđeno, otpratio je on jugoslavensku delegaciju sve do Aucklanda i tu je proveo još dva dana sa svojim »ratnim drugovima«.

U Aucklandu su visoke goste iz Jugoslavije očekivali i brojni drugi zanimljivi i srdačni susreti, jer u ovom gradu i njegovoj okolici živi najveći dio naše novozelandske iseljeničke kolonije.

»Tu smo istom vidjeli što naši znače u Novoj Zelandiji i koliko su uspjeli kao vinogradari, vrtlari, trgovci, privrednici« — kaže Mirko Lacković. »Njihov ugled u društvenom životu tog najvećeg novozelandskog grada također je vrlo velik. Kad je, na primjer, gradonačelnik **Hendersona** nama u čast sazvao svečanu sjednicu gradskog vijeća, vidjeli smo da su više od polovice članova tog skupa naši iseljenici. Susreli smo se s njima i na primanju što su ga zajednički priredila oba jugoslavenska kluba u Aucklandu. Bila je to izuzetna manifestacija jugoslavensko-novozelandskog prijateljstva i rijetka prilika da se na jednom mjestu susretnemo s vrlo velikim brojem naših iseljenika.«

S pravom se očekuje da će posjet jugoslavenske parlamentarne delegacije Australiji i Novoj Zelandiji unaprijediti i učvrstiti suradnju naših prijateljskih zemalja, a isto tako i proširiti mostove suradnje s našim iseljenicima u tom dijelu svijeta.

Kako nam je rekao na kraju razgovora Mirko Lacković, članovi delegacije su vrlo pozitivno ocijenili boravak u ove dvije zemlje i kontakte s parlamentom i vladom Australije i, posebno, s parlamentom i vladom Nove Zelandije. Ugodno su bili dirnuti pažnjom naših iseljenika i njihovim ugledom u novim domovinama. Smatra se — što je i isticano u svim razgovorima i službenim kontaktima — da iseljenici trebaju i dalje biti most jačanja i unapređenja prijateljstva između naših zemalja.

NENAD GOL

VJEČNO MLADI STOGODIŠNJAK

U povodu svečane obnovljene jubilarne premijere Zajčeve opere »Nikola Šubić Zrinski«

Četvrti studenog 1876. datum je koji se posebno pamti u povijesti zagrebačkog opernog, kazališnog i kulturnog života. Toga dana, dakle prije stotinu godina, izvedena je po prvi put Zajčeva opera »Nikola Šubić Zrinski«, koja je ostala sve do današnjih dana jedna od naših najljepših i najpopularnijih opera. U povodu ove jubilarne obljetnice, održana je 4. studenog ove godine, na pozornici Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, obnovljena premijera »Zrinskog« u režiji Vlade Štefančića, scenografiji Berislava Deželića, kostimima Ike Škomrlj i koreografiji Milka Šparemblека. Glavni protagonisti ove obnovljene premijere bili su: Vladimir Ruždak u naslovnoj ulozi, Blaženka Milić kao Eva, Branka Beretovac kao Jelena, Franjo Petrušanec i drugi, uz Zbor, Orkestar i Balet Hrvatskog narodnog kazališta. Svečanom jubilarnom premijerom dirigirao je Nikša Bareza, a opera je izvedena uz stručnu suradnju Borisa Papandopula što se tiče glazbenog dijela, te uz tekstovnu dotjeranost dra Marka Foteza.

Kako naši suvremenici doživljavaju ovu »stogodišnju« operu?

I nakon jednog stoljeća, Zajčeva opera je još uvijek »mlada«, privlačna (oku i uhu) današnjim suvremenicima, kako po svojoj prekrasnoj melodioznosti, tako i po vrlo zanimljivoj scenskoj radnji, dramaturgiji, autentičnom povijesnom izvoru.

Ova romantična opera kojoj vrijeme nije oduzelo njene vrijednosti, oduševljava još uvijek publiku koja danas već u priličnom broju osjeća ravnodušnost prema opernoj umjetnosti, smatrajući je preživjelom.

Ivan Zajc, skladatelj opere »Nikole Šubić Zrinski«, rodio se 1831. godine u Rijeci. Bio je đak milanskog konzervatorija, pa vjerojatno otud i njegova sklonost stilu talijanskog belcanta. Neko vrijeme je boravio u Beču kao operetni skladatelj, a kada 1870. dobiva poziv iz Zagreba da osnuje u ovom gradu stalnu opernu kuću, započinje Zajčev dugogodišnji i požrtvovni rad u glazbenom i kulturnom životu Hrvatske. Zajc je prihvatio poziv iz Zagreba, i te iste godine, 2. studenog 1870. svojom operom »Mislav« otvara zagrebačku opernu scenu i postaje njen prvi direktor. Ovaj izrazito marljivi skladatelj, inicijator je čitavog hrvatskog glazbenog života u drugoj polovici prošlog stoljeća, stvorivši preko 1200 raznovrsnih glazbenih djela, među kojima sedamdesetak opera od kojih se, uz njegovo ime, ipak nedjeljivo veže opera »Zrinski«. Sjećajući se ovog skladatelja koji je dao pečat našem kazališnom, opernom i kulturnom životu u prošlom stoljeću, sjećajući se i njegove najpopularnije opere, spomenimo nekoliko kurioziteta vezanih uz ovu jubilarnu obljetnicu proslavljenog glazbeno-scenskog djela.

Zanimljivo je da je u Zajčevu »Zrinskom«, prije stotinu godina, na praizvedbi sudjelovalo čak 50 izvođača kojima je ne samo bila pretijesna pozornica starog zagrebačkog kazališta na Markovu trgu, već toliki broj izvođača tadašnji kazališni ansambl nije ni brojio, pa su u tadašnjem »Zrinskom« nastupili i članovi poznatih zborova »Kolo« i »Merkur«.

Rođenjem Zajčeva »Zrinskog«, rodio se i zagrebački Balet. Na premijeri, 4. XI 1876. nastupio je, po prvi put, službeno i baletni ansambl, pa se taj datum uzima i kao početak rada zagrebačkog baleta, kao jedinog profesionalnog baleta u našoj zemlji.

Uz spomenuta dva jubileja, slavimo i još jednu godišnjicu. To je rođendan našeg najstarijeg opernog pjevača i najstarijeg živog Zajčevog Juranića — Milana Šepeca, koji je 4. XI ove godine proslavio 85. godišnjicu života.

Nabrajajući zanimljivosti vezane uz jubilej naše stogodišnje opere, sjetimo se i njene najpopularnije arije uz koju je također vezan jedan kuriozum. Poznati »U boj u boj« nastao je deset godina prije opere »Nikola Šubić Zrinski«, budući da ga je Ivan Zajc još u Beču 1866. napisao na Markovićeve stihove, odgovarajući na taj način rodoljubivim osjećajima svojih suvremenika. Bilo je to doba novog »narodnjačkog buđenja« u Hrvatskoj, okrenutog protiv Pešte i madarona, pa su Zajčev »U boj u boj«, kao odraz tadašnjih patriotskih osjećaja, pjevala gotovo sva pjevačka društva u Hrvatskoj. Kasnije je Zajc gotovo doslovno prenio ovu ariju u svoju operu, a pjevali su je 7. rujna 1914. i srpski vojnici 15. puka, krenuvši u napad preko Save kod Šapca uz pukovsku muziku.

Obnovljena jubilarna opera »Zrinski« doživjela je ponovo svoj sjaj na kazališnoj sceni kao vječno mladi stogodišnjak; kao lijepa, romantična opera, doprijevši do naših suvremenika i kao svjedočanstvo naše povijesti ovjekovječene ljepotom glazbenog govora kojeg nijedno vrijeme ne bi smjelo iskrivljavati, krivo tumačiti ili mistificirati.

M. G.

Finalna scena Zajčeve opere »Nikola Šubić Zrinski« na pozornici Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu

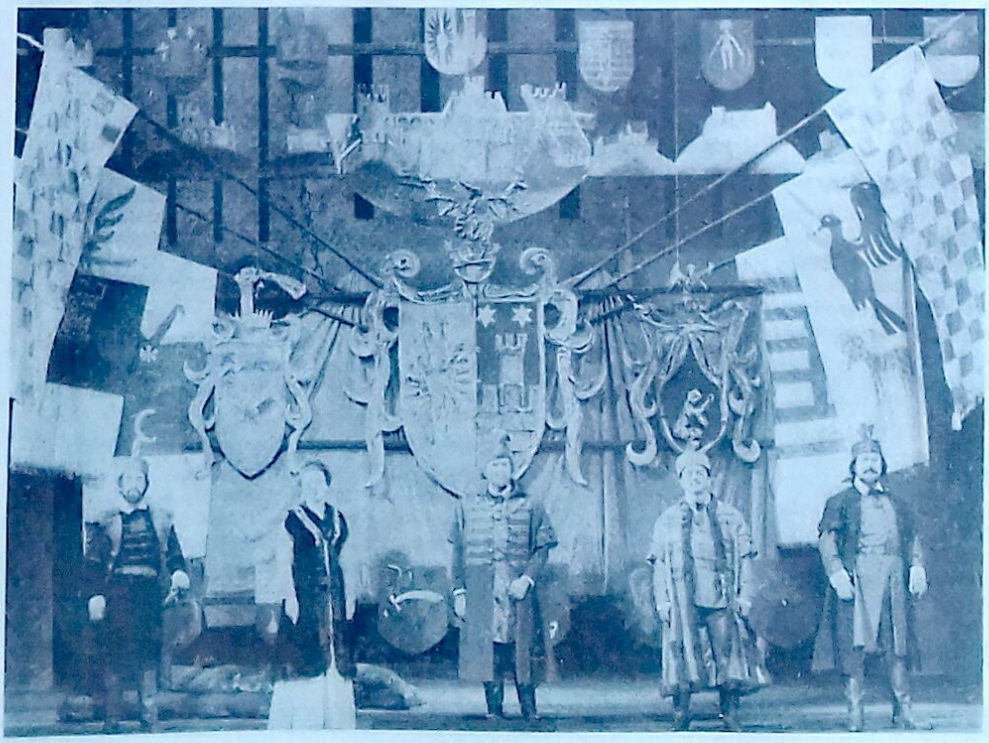

ZAPIS U POVODU 400. GODIŠNJICE SMRTI VELIKOG HRVATSKOG RENESANSNOG PJESNIKA

MAVRO VETRANOVIĆ

Pored ljubavno-petrarkističkog smjera kojim se hrvatska renesansna poezija rado i često kretala, postojali su u toj književnosti i drugi tokovi koji su se od idilično-ljubavne poezije znatno udaljavali. Bilo je u to vrijeme, od samog početka, pjesnika čije su se preokupacije zaustavljale na temama povezanim uz vlastitu zemlju, užu i širu domovinu, uz prirodu i pejzaž (»bašćinu«), te na starim i općim pitanjima čovjekova življenja i postojanja uopće. Pjesnici ovih rodoljubnih, refleksivnih i društveno-angažiranih putova bili su bliži pitanjima i problemima svakodnevnog života, očitovali su sklonost da život i sve što se događa promatraju otvorenih očiju. U Dubrovniku je glavni predstavnik takve društveno angažirane renesansne poezije bio Mavro Vetranović. Ovaj pjesnik, rođen u Dubrovniku 1483. g. svoj dugi vijek (nakon djetinjstva i školovanja) proživio je kao benediktinac u raznim samostanima na području Republike. Uz svoj obični samostanski posao bavio se književnim radom, stihove je pisao neumorno. Bio je najplodniji naš stihotvorac svoga vremena, trajno obuzet suvremenim religiozno-didaktičnim, političko-društvenim, satiričkim, rodoljubnim i refleksivno-filozofskim preokupacijama što su obuzimale ljude renesanse. Ove opće teme prihvaćene u jednom vremenu Vetranović je dosljedno prožimao odnosom svoje osobne i domaće dubrovačke pripadnosti. Na taj način i opće univerzalne vizije i relacije u Vetranovića su poprimale domaće i osobno obilježje.

Vetranović je bio najčešće nezadovoljan i tužan. Različiti su bili izvori i razlozi takva stanja. Ljudska pokvarenost i gramzljivost za ovozemaljskim dobrima, nepravde u društvu, čežnja za raskoši, ratovi i nesloga među ljudima, posebno među kršćanima i kršćanskim državama, sve veća prevlast Turaka i pri tome sve teži i tragičniji položaj njegova vlastitog naroda, zatim raspojasanost klera i teške deformacije u crkvi pa sve druge »bliže« i domaće nevolje Dubrovčana sa susjedima, u prvom redu s nezasitnim Mlečanima — trajno su okupirale Vetranovićevu pažnju i određivale intenzitet njegovoj riječi. Svim ovim izvanjskim izvorima nezadovoljstva treba dodati i pjesnikove osobne ideološke sumnje i protivurječja kojima je usamljeni i osjetljivi misaoni benediktinac bio obuzet.

Vetranović je značajan i kao pionir hrvatske dramske književnosti. Dva pastirska prikazanja i mitološka drama »Orfej i Euridika« nastale u prvim decenijima stoljeća, spadaju među prva naša ostvarenja ovog žanra. Vetranović je pionir i s obzirom na epski književni oblik. Njegova poema »Piligrin« prvo je refleksivno-meditativno epsko djelo u hrvatskoj književnosti.

I u dramama i u poemi Vetranović je, iako na tragu svojih klasičnih uzora, unio i svoje vlastito domaće iskustvo, iskazao svoje osobne sklonosti. Osim naglašene domaće alegorije u pastorali (među prvima je pastoralnu »dubravu« identificirao s Dubrovnikom), Vetranović u »Piligrinu« za danteovsku katarzu ne izabire neki drugi, apstraktni svijet, nego se kreće teškim ovozemaljskim stazama. I svoje drame i svoj ep, kao i lirske »pjesance« piše trajno u skladu s vlastitom angažiranošću, u trajno aktivnom odnosu prema životu.

Posebno treba istaknuti ugledno mjesto koje je Vetranović osobno zauzimao u dubrovačko-hvarsko-korčulanskom književnom krugu i kao književni pokretač, inicijator i kao prijatelj. Vetranović je u tom krugu bio najugledniji pjesnik. Svi naši veliki pjesnici te epohe, Dubrovčani: Marin Držić (1508-1567), Nikola Nalješković (1500—1587) pa Hvaranin Petar Hektorović (1487—1572) smatrali su prijateljstvo s Vetranovićem dragocjenim. Sa svojim suvremenicima-pjesnicima Vetranović je rado komunicirao, poticao ih na rad ali ih je i branio ako je to trebalo. Tako se pjesmom »Marinu Držiću u pomoć« suprotstavio Držićevim dubrovačkim zavidnicima, a pjesmom »U pomoć poetam« ustao je u obranu pjesničkih sloboda u svakog pojedinog pjesnika.

Vetranović je bio čovjek kojemu je u toku dugog usamljeničkog života »skladanje pjesni« bilo najvažnije, ako ne i isključivo zanimanje, jedina stvarna i stvaralačka duhovna preokupacija. Svaku prigodu u životu, svaki susret sa življenjem i svaki fenomen postojanja svijeta vidio je i koristio kao temu pjesničkog oblika i izraza. Sve što je primijetio u sebi i oko sebe Vetranović je želio reći u pjesmi i kroz pjesmu, pa je u ovog pjesnika pripadnost svijetu poezije bilo zapravo jedino vrijedno čovjekovo opredjeljenje. U vrijeme sve naglašenijeg građanskog sukoba između borbe za materijalna dobra i bavljenja duhovnim (književno-znanstvenim) pitanjima, Vetranović je tijekom cijelog života bio ne samo dosljedno orijentiran u pravcu bavljenja »pjesancom« (tako je nazivao svoje pjesme) i tako primjerom prednjačio, nego je u tom smislu i druge uporno poticao. Bio je u svoje vrijeme (sredina 16. stoljeća) najagilniji, najpoznatiji i najugledniji hrvatski pjesnik, čovjek koji je cijelog života bio i ostao samo i jedino — pjesnik.

RAFO BOGIŠIĆ

Pulska Arena, najveći očuvani rimski spomenik iz I. stoljeća n.e. — danas je naša najatraktivnija festivalska pozornica.

The amphitheater in Pula, the largest preserved Roman monument from the 1st century A. D. is today our most attractive festival stage.

PULA - IZ ANTIKE U MODERNI GRAD

Kad je riječ o Puli, obično započinjemo od te njezine čuvene drevne građevine — Arene.

Lijepa Istranka Antonija Cenida potakla je jednog cara, još u 1. stoljeću naše ere, da u ovom istarskom gradu sagradi monumentalni amfiteatar. Nekoć, u pulskoj Areni 23.000 gledalaca promatraše gladijatorske igre. Danas se u ovom najimpozantnijem i najvećem spomeniku iz doba rimske dominacije održava popularni Festival jugoslavenskog filma, a od ove godine i Operni festival.

Pula je, dakle, cvala još u antičko doba. U ovaj grad su godinama dolazili na odmor vladari iz Rima... Od pojave rimskih legija, pa sve do posljednjih godina drugog svjetskog rata Pula je bila nebrojeno puta razarana, osvajana, poklanjana... Rijetko se gdje u našoj zemlji izmjenjivao toliki sjaj i moć s bijedom, uspon s padom, slava s uništenjem. I premda je svaka dob ostavila u ovom gradu svoje tragove, među kojima su i rijetki spomenici poput Arene, Augustov hram podignut za cara Augusta, Gradska palača iz 13. stoljeća ili Slavoluk Sergijevaca, jedan od najsačuvanijih ove vrsti u svijetu, među prvim po ukrasima, sagrađenim još 29/28. godine prije nove ere, nepravedno bi bilo oživljavati samo prošlost ovog grada. Naime, Pula nije »uspavana ljepotica« sa spomenicima svoje prošlosti, ona ne robuje svojoj drevnoj kulturnoj baštini, već je okrenuta sadašnjosti i budućnosti...

I drugi svjetski rat je, naposljetku, ubrzao pad ovog grada uvrstivši ga među četiri naša najviše uništena grada. Tek je 16. rujna 1947. godine ovaj grad pripao matici zemlji, sa svega 12.000 stanovnika od čega je polovica optirala. Za usporedbu, danas ovdje živi oko 50.000 ljudi. I dok Pula počinje 1947. gotovo bez ikakve materijalne podloge, većina naših gradova je već poprilično obnovljena. Stoga su napori ovdašnjih stanovnika dvostruki, da dostignu druge, pa i — prestignu. Kao što je prošlost ovom gradu ostavila impozantnu Arenu, sadašnjost Pule je u njezinom brodogradilištu gigantu — »Uljaniku« s tvornicom elektromotora. Ovaj najveći istarski kolektiv broji čak 6000 zaposlenih. Ove godine slavi svoj — 120. rođendan. Zašto je upravo u ovom gradu došlo do izgradnje i razvoja takvog velikog i značajnog brodogradilišta?

Pula je prirodno vrlo povoljna luka. Svojim prirodnim, ekonomskim i prometnim uvjetima, razvila se posljednjih godina u jedan od najpogodnijih lučkih bazena za prihvaćanje tranzitne robe i gradnju čuvenih teretnih brodova. Zaštićena u prostoru na jugozapadu Istre, s vrlo povoljnim pristupom neobično podesne dubine, pulski zaljev je istodobno i vrlo privlačan zbog svoje ljepote. Uz njegovu obalu nižu se zatoni, uvale, s crvenom zemljom i zelenom vegetacijom što prodire sve do mora čudesnih boja. U zaljevu su otoci Katarina, Andrija, Uljanik. Prostirući se na geografskoj širini Bordeauxa i Ferrare, ušća Garronne, Pada i Dunava, Suline, Krima i New Yorka, obale ovog zaljeva »posjećuju« sve zračne struje osim onih »neugodnih« sa sjevera. Stoga je klima u ovom kutku Istre uvijek ugodna i blaga.

Još je 1850. godine ovaj romantični i tihi zaljev privukao danskog admirala Dahlerupa, u traženju lokacije za buduću austrijsku luku. Svega šest godina kasnije, u tom idiličnom zaljevu kraj otočića obraslog maslinama, carica Elizabeta u prisustvu cara Franje Josipa, postavlja kamen-temeljac novom brodogradilištu i arsenalu. Flota na otočiću maslina, od 237 različitih plovarica u austrougarsko doba i za vrijeme talijanske i njemačke okupacije, narasla je u posljednjih 25 godina u današnju »uljaničku« flotu od tri i po milijuna tona nosivosti koja plovi pod zastavama 16 država s četiriju kontinenata. Pulsko brodogradilište danas je čuveno u svijetu posebno po gradnji takozvanih mamut-brodova iz dva dijela, a iz ove luke dosad je isplovilo 14 takvih brodova.

Ne razvija se u Puli samo brodogradilište. Pula raste iz godine u godinu, korača brzim i velikim koracima, oporavljajući se od udaraca prošlosti... Nedavno je o putevima razvoja do 1980. godine pulske općine govorio i Milan Rakovac, potpredsjednik Izvršnog vijeća općine Pule. Predstavljajući sliku Pule kroz naredne tri godine on je, između ostaloga, rekao:

»U industriju ćemo uložiti najveća sredstva. Rekonstruirat ćemo postojeće kapacitete, modernizirati opremu i uređaje, sagraditi tvornicu brzohodnih motora, proširiti proizvodnju agregata i strojeva za zavarivanje u »Uljaniku«, sagraditi brodorezalište, preurediti tvornicu radijatora, podići tvornicu neutrostaklenih cijevi »Boris Kidrič«, proširiti kemijski pogon »Industrochema«... Do 1980. godine isto tako smo predvidjeli smještanje pojedinih proizvodnih kapaciteta u većim općinskim mjestima — Vodnjanu, Fažani, Galižanu, Savićentu, Raknju, Marčani, Valturi...

Razvoj industrije prati i razvoj u prometu. Grade se nove ceste, priprema se gradnja željezničke pruge Matulji — Vrane, za pet godina počinje gradnja novog pulskog autobusnog kolodvora, a velike investicije uložit će se u uređenje pulske luke. Upravo se sada radi na pripremama modernizacije ceste Kopar — Pula — Trst i na gradnji ceste koja će budući tunel kroz Učku spajati na postojeću mrežu prometnica u Istri. Za rekonstrukciju prometa, u ovoj općini uložit će se čak više od 397 milijuna dinara.

U podizanju pulskog kraja velik dio investicija odvaja se i za moderniziranje poljoprivrede, stočarske, voćarske i povrtlarske proizvodnje. Očekuje se da će pulska prehrambena industrija uskoro dati na tržište čak — 25.000 obroka dnevno, i to ne konzervi, već gotovih obroka.

Takav razvoj pruža i velike mogućnosti zaposlenja ovdašnjih 50.000 stanovnika. Na kraju 1975. godine u Puli je bilo zaposleno 24.100 radnika, a do kraja 1980. predviđeno je radnih mjesta za 27.800 ljudi. U ovom kraju mnogi svoj kruh zarađuju i od turizma u koji se također ulažu velika sredstva. Radi se na gradnji 5000 novih kreveta u hotelima i 14.800 mjesta u kampovima, te 400 novih postelja u hotelu »Belvedere« u Medulinu. I tako, Pula ide naprijed, razvija se ne samo iz godine u godinu već, eto, mijenja se iz dana u dan.

M. G.

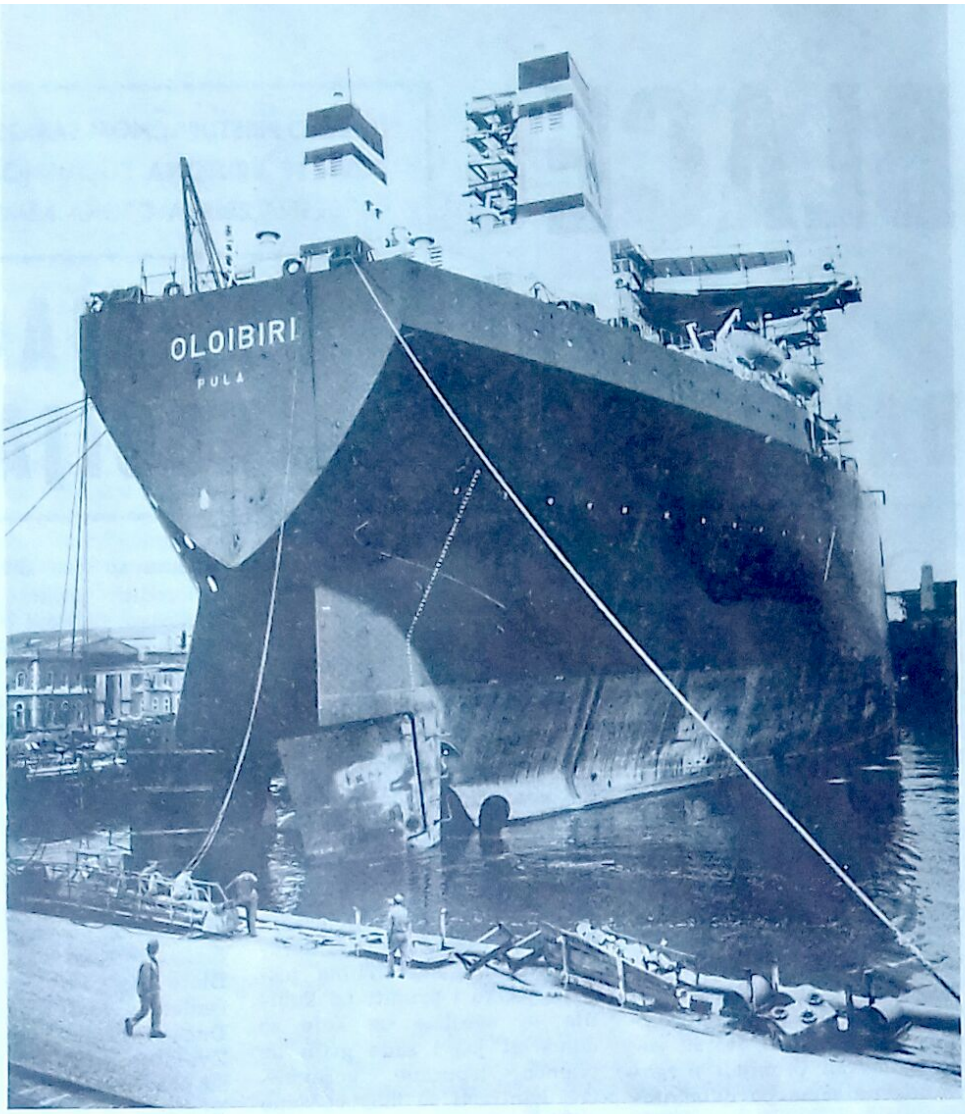

Brodogradilište »Uljanik« u Puli ima svjetsku reputaciju zbog izgradnje »mamut-brodova« iz dva dijela. »Oloibiri« (na slici) deseti je takav »Uljanikov« brod.

The Uljanik Shipyard in Pula is known all over the world for the construction of »mammoth« ships in two sections. »Oloibiri« (on the picture) is one of these ships built at the shipyard.

Brodogradnja (s pratećom industrijom) proizvodnja nemetala, tvornica elektromotora u okviru »Uljanika«, turizam s ugostiteljstvom, poljoprivreda, prehrambeni veliki pogoni, nove prometnice — to je put rasta Pule do 1980. Na slici: Pogled na brodogradilište »Uljanik«

Shipbuilding (with associate industry), non-ferrous production, manufacture of electric motors at the Uljanik Works, catering and tourism, agriculture, foodstuff industry and new lines of communication have been planned to increase till 1980. On the picture: View of the Uljanik Shipyard.

BLACE–

U TEŠKO PRISTUPAČNOM SAMOSTANU ČUVA SE VRIJEDNA KULTURNO-POVIJESNA ZBIRKA OTOKA BRAČA

STOLJETNA »PUSTINJA« DALMATINSKIH GLAGOLJAŠA

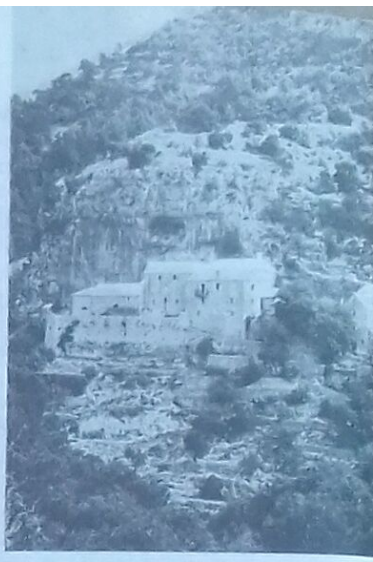

Pustinja Blaca ispod litice uz špilju Ljubitovicu

Blaca hermitage beneath the cliff beside the Ljubitovica Cave.

Do samostana Blace ne dolazi se lako. Podignut je na vrletnoj litici masiva Vidove gore, uz pećinu Ljubitovica odakle se pruža pogled na južna žala otoka Brača i preko, na otok Hvar. Iz unutrašnjosti otoka Brača prilaz je moguć pješke ili na mazgama od mjesta Nerežišća, a s morske strane od uvale Blace, pa kanjonom dugim 3,5 kilometra, što se proteže od mora kroz kamenu napuklinu, koja završava upravo kod samog samostana.

Zahvaljujući tako teškom prilazu, samostan Blace ostao je nedostupan mnogim znatiželjnicima iako su oni, što su vodili samostan pronijeli njegovo ime ne samo po dalmatinskim stranama već i po cijelom kulturnom svijetu.

Danas su Blace pojam vrijednog kulturno-povijesnog ambijenta, izuzetno zanimljive građevine koja u svojim brojnim prostorijama čuva raznovrsno kulturno-umjetničko blago, ne samo s područja humanističkih, već i egzaktnih nauka, kao što je prvenstveno astronomija.

Kada se rijetki stranac, što posjeti Blace za vrijeme svog ljetovanja u Bolu ili na Hvaru, nađe u odajama samostana, teško može shvatiti kako su se ovdje obreli koncertni glasovir, ogroman teleskop, crkvene knjige na njima nerazumljivom i nepoznatom pismu i jeziku i primitivna kuhinja — ognjište uz koje se domaćini još i sada griju uz plamen ispucane borovine. Ovi kontrasti su mogući samo u Blacama. Stoga je ovo mjesto nešto izuzetno, osebujno, pravi dragulj naše stoljetne kulture i narodne tradicije, kojemu se kao sličnost može usporediti samo budistički samostan dalekog Tibeta. Povijest samostana Blace seže u daleku prošlost, kada su hrvatskim krajevima sve više pustošili Turci. Turska opasnost zaprijetila je i malenoj Poljičkoj republici, pa su svećenici tog dijela Dalmacije počeli prelaziti na otok Brač i tamo osnivati na nepristupačnim predjelima južnog dijela otoka, svoje samostane, koje su nazivali pustinjama (eremitažama). Tako su i u predjel Blace stigla i dva poljička svećenika — Matija Tomašević iz Duća i Grgur Martinović iz Zvečanja. Godine 1550. dobili su ovi svećenici neke zemlje u Blacama, a u špilji Ljubitovica uredili su svoje obitavalište. Potkraj 16. stoljeća blačanski pustinjaci dobivaju sve više plodne zemlje i stvaraju primjernu ekonomiju. Pustinjačka »obitelj« broji potkraj stoljeća pet svećenika i 11 ostalih članova. Proizvodi se oko 500 barila vina godišnje, dok se u štalama nalazilo i do 1000 ovaca, desetak volova i skoro toliko mazgi. Tako uzorno gospodarstvo izazivalo je zavist kod susjednih nerežiških natpopova, pa je dolazilo i do raznih sporova. Stoga su venecijanske vlasti stavile »pustinju« pod svoju zaštitu i obznanile kaznu kojom će svatko, tko uznemirava pustinjake u Blacama, biti kažnjen sa tri godine prisilnog veslanja na galiji ili će dobiti izgon s otoka Brača na 10 godina.

Godine 1588. sagradili su u neposrednoj blizini špilje crkvu, koja je 1614. godine bila proširena pod vodstvom don Grgura Martinovića. Od tada, pa sve do naših dana, točnije 1963. godine, Blacama upravljaju svećenici roda Martinovića, koji u povijesti pustinje ostavljaju posebno mjesto. Od 1614. godine na dalje, nadograđuju se i proširuju i samostan i crkva. Nakon katastrofalnog požara 1754. godine ponovno su obnovljeni 1757. samostan i crkva, pa sadašnji oblik cijelog kompleksa datira iz tog vremena.

Otkako je umro don Niko Miličević, 3. lipnja 1963. godine, Blace više nisu dobile svećenika, pa je tako utihnula ova stoljetna pustinja hrvatskih glagoljaša. Upravu cijelog kompleksa preuzela je tada Kata Uvanović, koja je došla u Blace kao rođakinja Miličevića, još 1927. godine. Nakon završene učiteljske škole Katica je prihvatila prijedlog da u jednoj od brojnih prostorija »pustinje« organizira Osnovnu školu za djecu okolnih zaselaka, planinska sela, što su se smjestila pod hridinama Vidove gore. Škola je započela s radom u najnezgodnije vrijeme, 1941. godine kada je rat počeo bjesniti i u Jugoslaviji. Dok su ratne okolnosti dopuštale škola je radila i dječica iz brdskih zaselaka dolazila su na predavanja ispod špilje Ljubitovice. No, kada su Nijemci zapalili zaselke i počeli proganjati žitelje, broj učenika se počeo smanjivati. Poslije oslobođenja zemlje većina stanovnika ostavila je svoje uništene domove u brdima i zasnovala novi život uz obalu. Tako se broj učenika od 48 u početku rada škole smanjio na svega 3 đaka 1963. godine, kada je škola prestala s radom.

POVJESTNE CRTICE
O
PUSTINJI BLACA
(EREMO BLAZZA)
NA
Otoku BRACU
Priredio
N. V. S. B
Sv. V. M. Ip
Tiskano
Godine 1897.

Naslovna stranica knjige o povijesti Blaca, tiskane u Blacama 1897. g.

Title page of the historical book on Blaca, printed in Blaca in 1897.

Razgovaramo s Katicom u njenoj kuhinji, vjerojatno jedinstvenoj kuhinji. Pola kuhinje, onaj stari dio sa ognjištem okruženim klupama i stupovima na kojima vise presahle kozje mješine i svakojaki kuhinjski starinski pribor, nalazi se u špilji — Ljubitovici. A drugi dio kuhinje gdje je uređena blagovaonica već je u dograđenom dijelu iz 17. stoljeća. Iza kuhinje, stražnji dio cijele građevine također je vezan za špilju u kojoj su pustinjaci uredili i bunar-cisternu. U udubljenu stijenu živog kamena doveli su vanjske odljeve sa krovišta »pustinje« i tako se osigurali i za pitku vodu na vrhu same litice.

— Bure se ne bojimo, priča Katica, jer nas od nje štiti litica. Ali je zato jugo neugodno. Donosi nam s mora vlagu i kišu. Uvjerili smo se u to, kada smo s domaćicom obilazili prostorije pustinje. U brojnim odajama prepunim starinskim satovima, stilskim namještajem, originalnim slikama iz venecijske škole druge polovine 17. stoljeća, vlaga je pokazala svoje prisustvo.

U jednoj prostoriji ističe se glasovir! Otkuda ovaj teški instrument u Blacama, pitamo Katicu? Kako su ga dopremili? Bilo je to prije rata, priča nam ona. Glasovir je bio dovezen barkom do naše uvale na moru, a zatim su ga težaci nosili cijelim putem na rukama, ovim kanjonom i kamenjarom. Slično je stigao na Blace i veliki teleskop. Bio je to za vrijeme stare Jugoslavije najveći astronomski instrument takve vrste u zemlji, a i do nedavno ubrajao se u naše najveće teleskope, objašnjava Katica.

Sada je teleskop spremljen u ogroman sanduk u jednom od hodnika »pustinje«, dok se »stativ« ovog optičkog giganta još uvijek nalazi na terasi. S ovog mjesta desetljećima je don Niko Miličević promatrao komadić »svoga neba«, što mu ga omeđiše stjenoviti rubovi blackog kanjona. Svoja zapažanja slao je brojnim astronomskim časopisima u svijetu, a posebno je bio cijenjen u astronomskim krugovima susjedne Austrije.

Prolazimo kroz prostorije u kojima se čuva starinsko vatreno oružje i prebogata knjižnica i arhiva. Tu je glasoviti atlas Hondiosa i Iasoniusa iz 1623. godine, te izdanja tiskana i stvarana u vlastitoj tiskari. Tiskara je počela djelovati potkraj prošlog stoljeća a prestala je s radom 1921. godine, kada je bila predana splitskoj biskupiji. Listamo knjigu »Povjestne crtice o pustinji Blaca«, koju je Nikin stric, također Miličević ručno slagao i ručno tiskao i uvezao u vlastitoj tiskari 1897. godine. Tu su i razni molitvenici, što sve predstavlja dio jednog rada i stvaralaštva na narodnom, hrvatskom jeziku, što su ga pustinjaci Blaca gajili i širili usporedo sa svojom starohrvatskom glagoljicom pod neposrednim pritiskom latinske kulture i talijanskog jezika.

Postolje velikog teleskopa na terasi pustinje Blaca, odakle je don Niko Miličević desetljećima obavljao svoja astronomska promatranja

The stand of the large telescope on the terrace of hermitage Blaca. From this place Don Niko Miličević carried out his observations for decades.

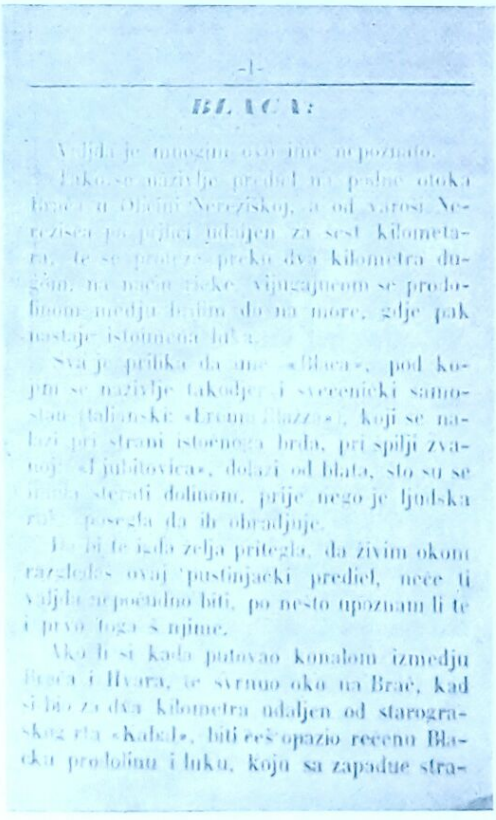

Sadržaj knjige o povijesti Blaca, što ga je ručno slagao, pisac don Miličević 1897. godine

Contents of the book recounting the history of Blaca, which was manually set by the writer Don Miličević in 1897.

Na kraju pustinje razgledavamo i prostoriju u kojoj kao da je jučer prestala školska obuka. Sve je na svojem mjestu. I klupe i školska ploča. A ispod prozora škole, dolje na terasi kraj ulaza u crkvu ispod jedne kamene ploče označene teglama cvijeća počivaju posljednji Miličevići, bez natpisa i spomena.

— Takva je bila don Nikina želja, objašnjava nam Katica. Međutim, ja ću ipak staviti jednu pločicu na zid, da se zna za ime don Nike i njegovog strica koji su punih 100 godina stvarali i nadopunjavali kulturno-povijesno bogatstvo pustinje.

A kakvi su Vaši planovi, pitamo Katicu, ovu posljednju baštinicu imovine Miličevića, koja očito sve teže podnosi teški i obvezujući teret ovog nasljeđa?

— I meni život postaje u »pustinji« sve teži. Istina, ispomaže mi jedna djevojka — koja ovdje stanuje i jedan penzionirani lugar. Međutim, svi bi mi željeli napustiti ovu samoću, koja je osobito ubitačna kada prođe ljeto. Tada su nam jedino društvo galebovi što se zalijeću od mora ili naša koza i jedna mazga s kojom dopremamo namirnice iz Nerežišća ili Bola. Imamo nešto zemlje, vinograd, a sve to traži mlađe i jače ruke.

Postoje izgledi da nasljeđenu pokretnu imovinu Miličevića predam zainteresiranim institucijama u Zagrebu i općini Supetar, a u zamjenu da dobijem stan izvan Blaca. Tada bi nadzor i upravu nad Blacama preuzela država, što bi mene odteretilo, a samim Blacama stvorilo bolju i sigurniju budućnost. Ja postajem nemoćna da se brinem i održavam tako značajnu i vrijednu građevinu sa njenim neprocjenjivim inventarom. To će biti najbolje rješenje za Blace.

Spuštamo se niz kamenjar prema moru. Iznad glava visoko se uzdižu prema nebu oštri rubovi kanjona. U stijenama poneka špilja, što je služila za davne pčelinjake pustinjaka. Štitili su pčele zidovima što su ih težaci u pećini podizali da ublaže udarce juga. Uz kržljavu borovinu i makiju rastu brojni grmovi ružmarina, što ih je jedan od Miličevića sadio svojom rukom, da bi pčele imale dobru ispašu.

Iza jedne okuke nestade Blaca, a otkri se more i napuštena »Popova vala«. Sada prazna i beskorisna, a nekad živa i prometna za barke ribara i svežnjeve robe što su stizale u male Blace iz raznih metropola Evrope. Nestade težaka i pustinjaka, ostalo je samo jedno orlovo gnijezdo, što govori o prošlosti i poručuje budućnosti, kako se pola milenija živjelo ispod stijene Ljubitovice, u kamenjaru otoka Brača.

Napisao i snimio:
TOMISLAV ĐURIĆ

USUSRET ŽELJAMA NAŠIH ISELJENIKA

Barbara Britvec iz Pittsburgha, Pa, USA, posjetila nas je ovog ljeta u Domu iseljenika u Zagrebu i zamolila da napišemo reportažu o njenom rodnom selu Prečecu nedaleko Ivanić-Grada. Rado smo se odazvali ovoj molbi. Kad smo posjetili Prečec i porazgovarali s njegovim stanovnicima, vidjeli smo da u tom selu ima štošta vrijedna što treba zabilježiti na stranicama »Matice«.

PREČEC

U Prečec se može doći željeznicom i dobrom asfaltnom cestom od Zagreba. Odlučili smo se za ovu drugu prometnicu, jer putujući autobusom čovjek je u neposrednijem dodiru s okolicom, lakše zapaža detalje i dojam je jači.

Za onog tko nije dovoljno usredotočio svoju pažnju na kraj kojim prolazi, učinit će mu se, da se odjednom našao u zagrebačkom predgrađu što se stere daleko prema istoku, širi prema sjeveru i jugu i kao da mu nema kraja. To i jest i nije varka. Nije u toliko što danas nema oštre granice između prigradskih naselja i sela, jer seoske kuće posve su nalik onima u gradskim predgrađima, a opet je varka, jer tu se živi na seoski način. Prečec je najbolji primjer da je to tako.

Lijepe obiteljske kuće, opasane ogradama od kovana željeza i svojim velikim prozorima zastrtima prozračnim zavjesama od umjetne čipke, teško se mogu nazvati seoskim. Njihova dvorišta s gospodarskim zgradama, lijehama cvijeća, raznim glinenim ukrasima isto tako ne odaju sliku sela koju već godinama i protiv svoje volje nosimo u svojim sjećanjima.

No, ipak, znali smo da je Prečec selo koje broji oko sedamdeset domaćinstava, da je glavni izvor prihoda poljoprivreda i stočarstvo i da se nekada tu teško živjelo, pa su mnogi, poput naše čitateljice Barbare Britvec potražili izlaz iz neimaštine u dalekoj — Americi. Pošli smo od tih činjenica i zakucali na vrata Barbarine nećakinje i njenog supruga, Štefanije i Josipa Bunčića. Nakon prvih i uobičajenih riječi upoznavanja s domaćicom, Štefanijom Bunčec, prešli smo na razgovor o Prečecu. Ona se dobro sjeća svog djetinjstva i mladosti, teškog težačkog rada, kad se često odlazilo na rad bogatijim seljacima, a plaća je bila ćup mlijeka ili gole sirutke. Tada nije bilo ni liječnika, a ni lijekova za siromašne seljake. Ako su mogli pomoći domaći lijekovi, čovjek je ozdravio, a tamo gdje je bolest bila teška i okorjela, nije bilo pomoći. To što je pričala Štefanija Bunčec, potvrdila je i njena susjeda Danica Lončar, žena prvoborac, društveni radnik, izvanredna domaćica, susretljiva i razgovorljiva.

Njena kuća, tik uz asfaltnu cestu, jedna je od onih za koju se nikako ne može reći da je seoska. Posvuda se vide vrijedne ruke domaćice, kuća odiše urednošću i čistoćom, a raznovrsni ukrasi, posvuda porazmješteni govore i o smislu za lijepo domaćice.

U prostranoj kuhinji, uz ugodan miris pečenja koji se širio iz pećnice, opet se poveo razgovor o Prečecu nekad i sad. Danica je rođena prije rata u susjednom selu Lepšiću. Zajedno s ocem Martinom, poznatim organizatorom narodnog ustanka u ovom kraju, Danica se također našla na rješavanju partijskih zadataka. Majku fašisti odvode u logor, a otac Martin i kćerka Danica prebacuju se dalje od svog rodnog sela, odlaze na teže i složenije zadatke.

Kad su prošli ratni dani, otac i kćerka vraćaju se u Prečec. Rade na svom malom poljoprivrednom imanju, ali se brinu i o svom selu.

I dok ovo Danica priča, svako malo zaviruje u pećnicu. Povelika purica, rumena i tusta cvrči okupana mašću. Zamalo će početi rođendanski ručak. Naime, tata Martin upravo je tog dana navršio 82 godine života pa to valja proslaviti uz mirisavu puricu, čašu pravog domaćeg vina i pravu domaću orehnjaču. Pristižu i prvi gosti. Tiho, nenametljivo, onako kao usput. Ne spominje se mnogo rođendan tate Martina, više se priča o raži, koja se još uvijek može sijati, jer se »bablje ljeto« ove godine otegnulo, a dani su sunčani i topli. Stoga će se moći zasijati i žitarice, a ljetina će se pospremiti po suhom vremenu.

Zanima nas još mnogo toga, a susretljiva domaćica spremno odgovara na svako pitanje. Ni dolazak kume iz Lepšića ne prekida razgovor. Opet se govori kako je nekad tu bilo i kako se živjelo u ovom dijelu Posavine koji je za vrijeme rata bio važno uporište partizana, jer se narod digao protiv okupatora. Tu je bila veza između posavskih i moslavačkih partizana. Tu nedaleko prebacivali su se partizani iz Posavine u Moslavinu i obratno.

Slušajući pripovijedanje žena, teško se oteti dojmu da u Prečecu žene imaju važnu ulogu u društvenom i gospodarskom životu. One su te koje priređuju u seoskom Društvenom domu priredbe, a od novca dobivenog na tim priredbama, već su nabavile mnogo toga korisnog. Od svega najvrednija su im putovanja. Bile su u Beču, zatim u Koruškoj u posjetu Koruškim Slovencima, ići će u Veneciju i Budimpeštu, a nisu zanemarile ni Jugoslaviju. Razgledale su Postojnu, bile u Rijeci, u Malinskoj na otoku Krku, i tako redom . . . Odaziv za izlete uvijek je velik; u grupi je uvijek oko pedesetak žena.

Tko bi mogao povjerovati tada da će kuma iz Lepšića koja je prve cipele dobila kad joj je bilo 12 godina, jednog dana hraniti golubove na Markovom trgu u Veneciji.

Pa nekad, u danima mladosti Daničine kume, s pepelom se pralo rublje, a preda se sukala uvečer uz svjetlo mjesečine. Danas se govori o telefonu u svakoj kući. Nije, doduše, neophodan ali kad će se moći, uvest će se. Tako će se uz asfalt, električnu struju i plin, koji će se uvesti u kuće u idućih pet godina, popuniti lista onog što u dogledno vrijeme mora biti ostvareno.

Uz rođendanski ručak tate Martina i čestitke za njegovo zdravlje i dug život, poželjeli smo da se ostvari sve ono, što su se ovi vrijedni ljudi obavezali. Posebno smo poželjeli vrijednim, izuzetno hrabrim i marljivim ženama Prečeca, koje se još uvijek sjećaju žuljeva i neimaštine u predratnom Prečecu, da imaju što više i što češće lijepe izlete, upoznaju svoju zemlju, a i susjedne zemlje, kako im je želja. Ostavili smo ih u smiraju dana ovog »babljeg ljeta« u sunčanom Prečecu, iz kojeg se ide na rad samo u Zagreb i Ivanić-Grad, a ne u SR Njemačku ili daleku Ameriku, kao što je išla Barbara Britvec, brat tate Martina i mnogi drugi.

Sonja MATOŠEC

RUBRIKA ANEGDOTA I ŠALA

SKALINADA

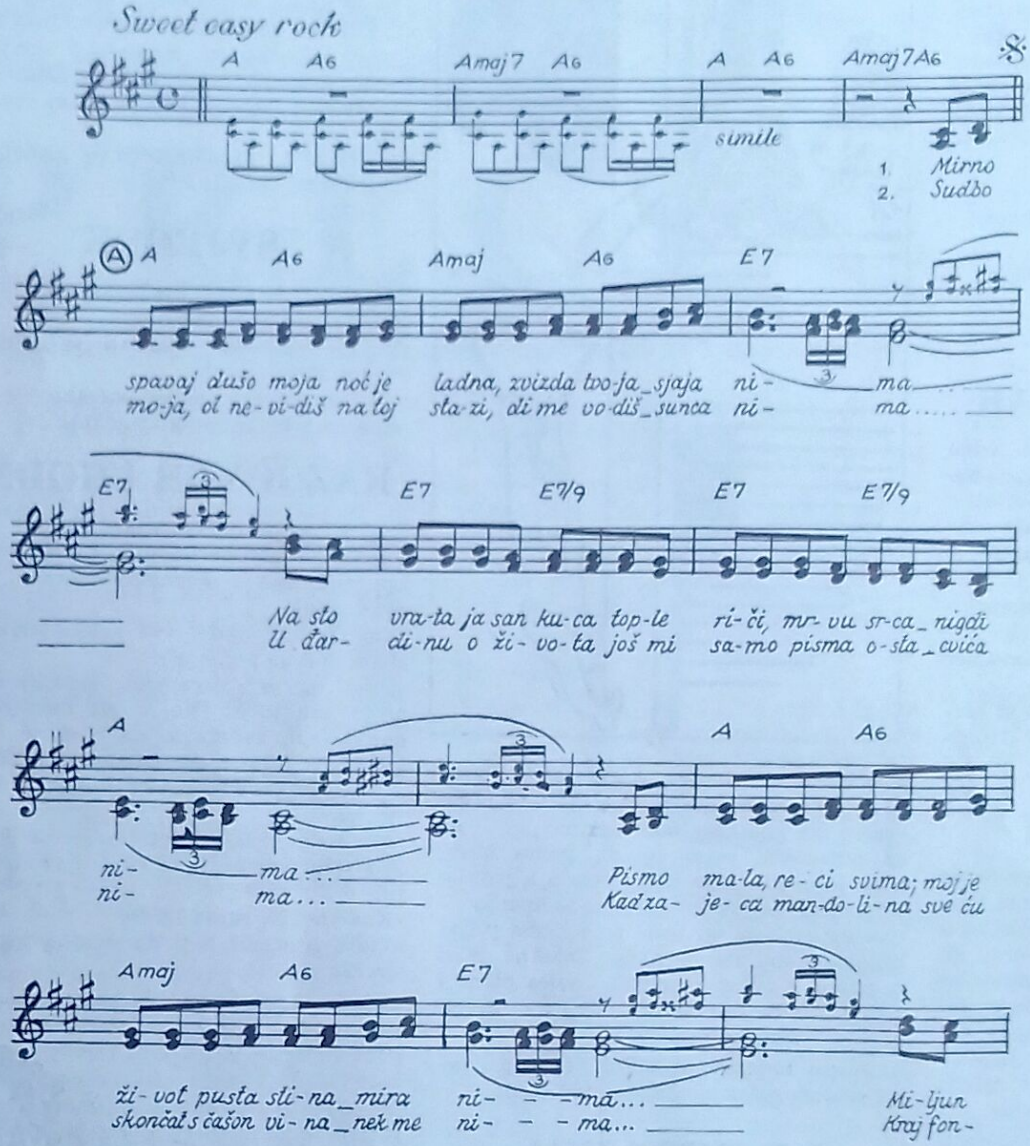

NAPOMENA:

Na zahtjev naših čitatelja, od ovog broja »Matice«, uz narodne pjesme donosit ćemo i poneku pjesmu s naših festivala koje su postale popularne i bliske su narodnim motivima i izrazu.

BILJEŠKA:

Riječi, kao što su: skalinada, ladna, zvizda, nima, san, riči, pismo, stina, miljun, pàsi, sriće, di, đardin, cvića, skončat — treba u književnom jeziku glasiti: STEPENIŠTE, HLADNA, ZVIJEZDA, NEMA, SAM, RIJEČI, PJESMO, KAMEN, MILIJUN, KORAKA, SREĆE, GDJE, VRT, CVIJEĆA, DOVRŠIT.

SKALINADA

Mirno spavaj dušo moja,
noć je ladna, zvizda tvoja
sjaja nima.
Na sto vrata ja san kuca,
tople riči, mrvu srca,
nigdi nima.

Pismo mala reci svima,
moj je život pusta stina,
mira nima.
Miljun pasi ja san proša,
sad se pitam, di san doša,
sriće nima.

Skalinada, skalinada.
Tu se penje, tu se pada,
to je sudba, to je nada,
skalinada.
Skalinada, skalinada.
Svaki korak jedna skala,
svaka skala jedna nada,
skalinada, skalinada.

Sudbo moja ol' ne vidiš,
na toj stazi, di me vodiš
sunca nima.
U đardinu od života,
još mi samo pìsma osta,
cvića nima.

Kad zajeca mandolina,
sve ću skončat s čašon vina,
nek me nima.
Kraj fontane sklopit oči,
ona tuđu sriću toči,
moje nima.

Skalinada...

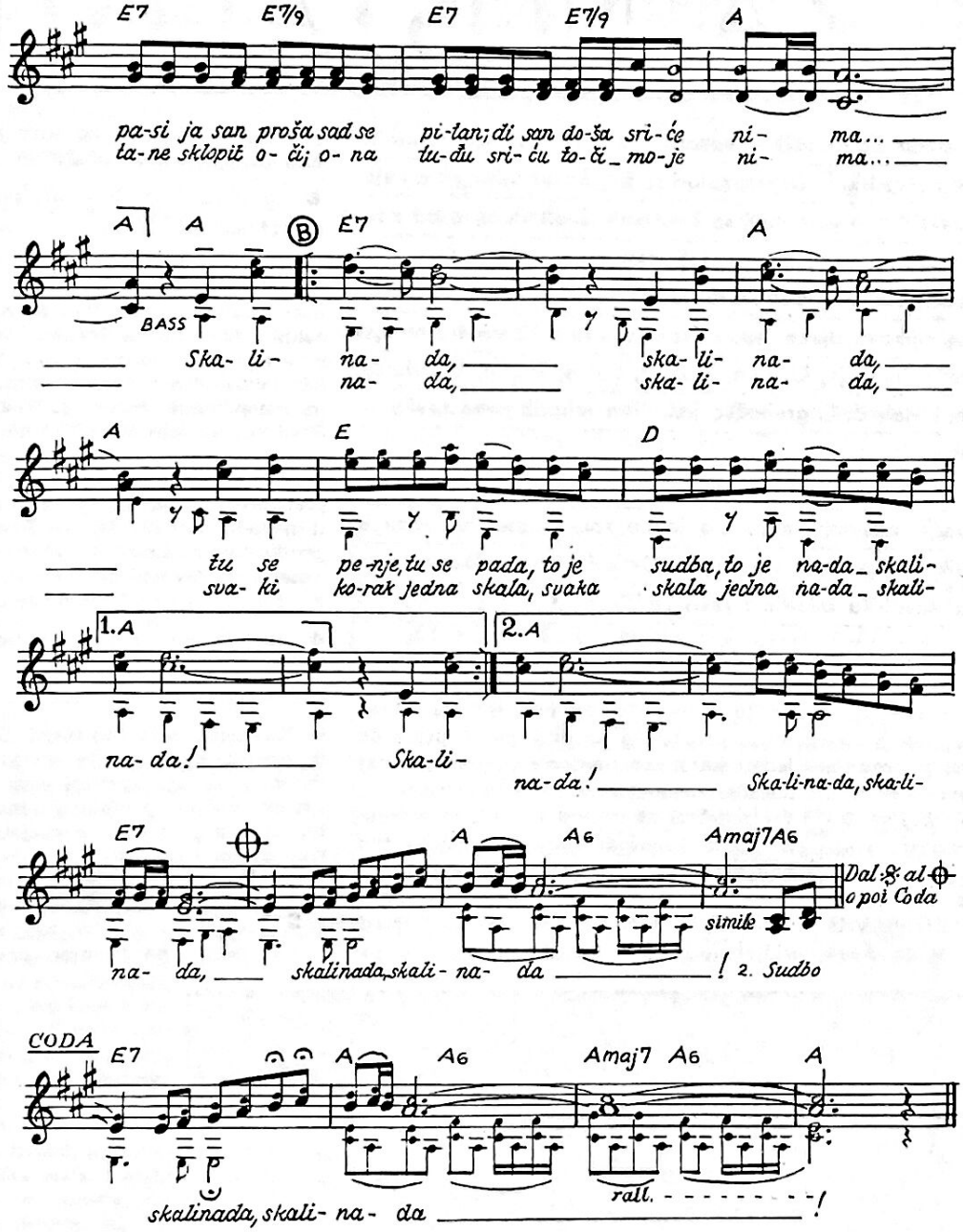

SKALINADA

Slumber softly, my sweetheart
Night is cold and your star
Twinkles no more.
I came and knocked on hundred doors
But kind words and cordial welcome
I found no more.

Little poem do tell all
About my life so dreary
There's peace no more.
After treading a million steps
I still wonder where I am
There's happiness no more

Skalinada, skalinada
Climbing up and falling down
Like my fate, like my hopes
Skalinada.
Skalinada, skalinada
Up the staircase step by step
Every step a hope anew
Skalinada, skalinada.

* Stairs of stone

Free-verse translation: Ante Novak
Izbor (selection) by prof. Tomo Zivković

Oh, destiny, don't you see?
On the path you're leading me
The sun shines no more.
In life's garden
Remains my poem
Flowers there are no more.

When sadly strums the mandolin
I'll finish with a glass of wine
To be no more.
Beside the font I'll close my eyes
Happiness to others flows
While there's none for me.
Skalinada.....

SELECTIONS FROM FOLKS SONGS

LIJEK ZA NOSTALGIJU

Članovi Omladinskog studija Zagrebačkog kazališta mladih gostovali su od 25. IX do 6. X ove godine u Švedskoj. Organizatori su bili Savez udruženja i klubova Jugoslavena u Švedskoj u zajednici sa švedskim sindikatom, a od naše strane Republički sekretarijat za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH. Predstave ovog mladog, nadarenog ansambla, vidjeli su na turneji dugoj 3800 kilometara, naši radnici zaposleni u Švedskoj, njihova djeca, kao i Šveđani, i to u 12 većih i manjih gradova: Stockholm, Västerdâs, Skövdje, Örebro, Motala, Borâs, Masjö, Göteborg, Halmstada, Växjö, Olofström i Malmö. Zagrebačko kazalište mladih predstavilo se komadom poznate književnice Vesne Parun — »Džingis Kan i Miki Tras«, »Kolom oko domovine« u režiji Zvjezdane Ladike, a glazbu je za ove predstave napisao Ladislav Tulač. Mladi zagrebački ansambl oduševio je ne samo naše mališane u Švedskoj, već i švedsku publiku. Stoga smo voditeljicu Omladinskog i Eksperimentalnog studija Zagrebačkog kazališta mladih i režisera ZVJEZDANU LADIKU zamolili da nam nešto više kaže o ovom gostovanju.

● *Kako već godinama radite s ovim mladim ansamblom i imate postignute rezultate i iskustva s proteklih pet gostovanja po Evropi, što, prema Vašem mišljenju, razlikuje ovu turneju po Švedskoj od dosadašnjih gostovanja po Njemačkoj, Austriji i Mađarskoj?*

— Postoji jedna razlika, a to je činjenica da smo na ovoj turneji posjetili vrlo mala mjesta gdje žive naši radnici, tako da su njihova djeca s našim dolaskom imala priliku da po prvi put uopće vide jednu kazališnu predstavu. Time je ovaj događaj dobio jednu novu dimenziju, uz već posebnu atmosferu tipičnu za susrete s našim sunarodnjacima u inozemstvu koji svaki program iz domovine prate u onoj poznatoj »povišenoj« emotivnoj temperaturi. Osim toga, naši ljudi su navikli vidjeti folklornu ili estradnu priredbu, pa je kazališni komad za njih bila novost koja ih je privukla i oduševila.

● *Da li su i Šveđani bili zainteresirani za vaš nastup?*

— Dapače. Mogli bismo reći da su naše predstave gledali u jednakom omjeru naši ljudi i Šveđani koji su nam izrazili svoje vrlo pozitivne kritike i kao gledaoci, a i putem lokalnih novina. Upravo takav oduševljen prijem od strane domaćina mnogo znači našim ljudima, koji se u Švedskoj ne žele afirmirati samo kao solidni radnici, već i u društvenom, a naročito u kulturnom pogledu. Uspjeh naše predstave, oni su doživjeli kao svoj vlastiti uspjeh, ponosni što su Šveđani imali prilike vidjeti nešto iz našeg suvremenog kazališnog života, posebno omladinskog, kojeg i Šveđani naročito njeguju.

● *Naše radnike i njihovu djecu niste u Švedskoj vjerojatno upoznali isključivo kao — publiku?*

— Kao publika bili su divni. Dolazili su i iz drugih mjesta gdje nismo gostovali. Posebno su bili dirljivi naši zajednički susreti nakon predstava, razgovori po tvornicama gdje smo ih posjetili, u jugoslavenskim klubovima, u njihovim kućama... Proveli smo dosta vremena u časkanju s našima u tvornici »Volvo« gdje je zaposlen priličan broj naših ljudi. U Göteburgu, na primjer, nastupili smo

Na svom prvom gostovanju po Švedskoj Omladinski ansambl Zagrebačkog kazališta mladih doživio je veliki uspjeh. Na slici: Scena iz »Kola oko domovine«, recital poezije, glazbe, plesa i pjesme naroda Jugoslavije u režiji Z. Ladike, koreografiji I. Šerbedžije i glazbu L. Tulača

upravo na dan pete godišnjice tamošnjeg našeg kluba. Istoga dana je bio održan i nogometni susret naših radnika, s klubovima ostalih nacionalnosti. U tom takmičenju pobijedili su naši Jugoslaveni, pa je i svečanost bila veselija. Dvorana je u ovom klubu vrlo lijepa, pozornica velika, i zajedno smo se zabavljali do jutarnjih sati. Uz zabavu, bilo je i »ozbiljnih« razgovora. Tako smo s predstavnicima naših klubova, a svaka naša republika zastupljena je svojim klubom koji su svi zajedno opet u Jugoslavenskom klubu, razgovarali o budućoj suradnji. Već po povratku u Zagreb, mi smo poduzeli neke akcije u pogledu slanja notnog materijala, opisa narodnih nošnji, koje ćemo umnožene slati po našim klubovima u Švedskoj. Posebni interes za literaturu dječje scene pokazali su naši nastavnici koji nekoliko puta mjesečno održavaju satove materinskog jezika za djecu naših radnika. Jedan takav amaterski, kazališni omladinski rad, smatraju tamošnji nastavnici, mnogo bi doprinio za okupljanje te djece, koja bi kroz kazališne priredbe najkonkretnije ostala u vezi s domovinom, a bio bi to i način očuvanja materinskog jezika.

● *Zar već takav problem postoji u ovoj zemlji gdje su naši ljudi relativno »mladi« iseljenici?*

— Taj problem je vrlo uočljiv. Jer, što se događa. Roditelji su zaposleni preko čitavog dana, djeca u vrtićima govore švedski, u školama također. Naime, u Švedskoj nemamo ni jedne jugoslavenske škole kao u nekim drugim zemljama u Evropi. Tako smo naišli na naše obitelji u kojima, recimo, starije dijete od 14, 15 godina razumije i govori materinskim jezikom, dok mlađe zna samo švedski. Jedino mjesto gdje se isključivo čuje materinska riječ — to su naši klubovi, pa bi upravo jedan amaterski rad na takvom mjestu mnogo značio za održavanje materinskog jezika i veze s domovinom. To nam je potvrdila i jedna od najaktivnijih nastavnica Grozdana Jerečić, udata Sušak, koja je iz Zagreba stigla u Švedsku prije 6 godina. Ona živi u jednom malom mjestu, dvadesetak kilometara udaljenom od Halmstada gdje drži satove materinskog jezika za djecu naših radnika. Što je za ovu vrijednu nastavnicu značio naš dolazak, najbolje pokazuje podatak, da je okupivši manju grupu djece naših radnika, zajedno s nekim švedskim prijateljima pratila naše nastupe čak u tri različita mjesta. Posvuda smo, dakle, osjetili tu »žeđ« i potrebu kontakta s domovinom na jednom kulturnom nivou, radilo se to o našoj kazališnoj predstavi, estradnoj, dobroj priredbi, ili putem knjige što je potvrdila nedavna Izložba naše knjige koja je naišla na veliko zanimanje od strane naših ljudi u Švedskoj.

● *Kako su se snašli naši sunarodnjaci u Švedskoj i kako na njih gledaju domaći ljudi, poslodavci...?*

— Zapazili smo da naši ljudi imaju visok standard života, da stanuju u lijepo uređenim stanovima ili vlastitim kućama. Zaposleni su uglavnom u automobilskoj industriji, drvnoj, žene u tekstilnoj. Upada u oči i njihovo svladavanje švedskog jezika kojeg korektno govore. Poprimili su i neke pozitivne karakteristike ove zemlje što se tiče ophođenja, tihog i mirnog, bez one naše tipične »buke«. Svi se vrlo lijepo i ukusno odijevaju, a naše žene se očito dopadaju Šveđanima koji ih sve češće odabiru za svoje supruge, pa već ima mnogo mješovitih brakova. Naši ljudi uživaju veliki ugled u ovoj zemlji kao dobri radnici, pa nam tako rekoše predstavnici švedskog sindikata da bi u slučaju otpuštanja Jugoslaveni došli do svih nacija posljednji u obzir. Te simpatije prema Jugoslavenima osjetili smo već pri dolasku u Stockholm, gdje nas je na aerodromu dočekao direktor jednog od brojnih švedskih Omladinskih teatara — Gönter Vetzel, koji nas je nakon naše predstave pozvao u svoj Teatar upoznavši nas na prijemu sa članovima ansambla koji su nas proveli kroz Stockholm pokazavši nam znamenitosti ovog grada.

Na kraju razgovora sa Zvjedanom Ladikom prolistali smo knjigu utisaka u koju su naši mališani u Švedskoj napisali svoje dojmove o predstavama mladih Zagrepčana. Dirljivo su izgledala ta nespretna, dječja slova, među kojima smo zapazili potpis Bate Matovića koji je zapisao: »Mnogo mi se dopala ta toplina iz moje Juge...« A koliko je susret sa Zagrebačkim kazalištem mladih značio i »odraslima«, vidi se i iz riječi jednog od najaktivnijih društvenih radnika u Jugoslavenskom klubu Mije Pavlovića koji je napisao: »Ovo je ipak najbolji lijek nostalgiji, zato, dođite nam opet...«

M. GREBLO

SPOMEN-PLOČA OSNIVAČU JUGOSLAVENSKOG KLUBA U CHICAGU

Nedavno smo primili vijest od našeg prijatelja i suradnika Georgea Juretića, inače aktiviste i jednog od današnjih voditelja Jugoslavenskog kluba u Chicagu, da je na nedjeljnoj svečanosti u Klubu otkrivena Spomen-ploča NICHOLASU PLESTINI, našem zemljaku i rodoljubu. Njegovo ime vezano je uz osnivanje Jugoslavenskog kluba u Chicagu, a bio je dugo vremena i časnik Kluba.

Nicholas Plestina umro je u veljači 1967. godine, kad mu je bilo 77 godina. Rođen je u Jugoslaviji. U SAD je stigao još 1921. godine i proveo veći dio života u Chicagu, gdje se istakao svojim radom među našim iseljenicima. Bio je član Hrvatske bratske zajednice 46 godina i časnik naprednog Odsjeka HBZ broj 202.

Spomen-ploču na bočnom zidu Jugoslavenskog kluba postavila je supruga pokojnika Mrs Ann Plestina, a svečanom činu prisustvovali su: udovica Mrs Ann Plestina, njezini sinovi: Anthony i Donald i kćerka Gloria, zatim generalni konzul SFRJ u Chicagu Živojin Lakić, Leonard Miska komisionar za društvene odnose u Chicagu, John A. Svetina, umirovljeni sveuč. prof. na Loyola Sveučilištu u Chicagu, te Nicholas Fryziuk, Nicholas Troff i dr.

Tom prigodom o Nicholasu Plestini govorili su: Robert M. Terzich i William O. Lipinski.

Supružnici Mr i Mrs Plestina u Jugoslavenskom klubu, onom starom — slavili su 25. godišnjicu braka, a u ovom novom — 50. godišnjicu braka.

Stoga je ova svečanost bila u znaku osnivača ovog poznatog kluba, gdje se i danas odvija veoma živ i aktivan društveni i zabavni život. (is).

Na slici od lijeva na desno: Anthony Plestina, Ann Plestina, udovica pok. Nicholasa, Živojin Lakić, gener. konzul SFRJ u Chicagu, Donald Plestina, Leonard Miska, komisionar iz Chicaga, te umirovljeni sveuč. prof. na Sveučilištu Loyola u Chicagu John A. Svetina.

»GAVELLA« TRIUMPHS IN THE U.S. AND CANADA

The ensemble of the Gavella Drama Theater from Zagreb gave guest performances in the United States and Canada from October 24 till November 13, 1976 in honor of the celebration of the 200th anniversary of American independence. This was the first dramatic ensemble from our country that intruced itself to the audiences of the United States and Canada. The actors from Zagreb staged the magisterial play »Kraljevo« by Miroslav Krleža, directed by Dino Radojević, in Toronto, Canada and in five American cities: Cleveland, Chicago, Pittsburgh, Washington and New York, where they also acted in Kočić's »Badger at Court«.

The guest performances of »Gavella« were lauded not only by the audiences but also by leading American and Canadian critics and cultural workers. On this occasion we asked **Ivica Kunej,** president of the Executive Board of the Cultural Union of Zagreb, who accompanied the Zagrebian actors on this tour, representing the Committee for Cultural Relations of the Parliament of Croatia, to give us some impressions.

»In my opinion »Kraljevo« is the first drama we have presented to the American and Canadian audience«, said Ivica Kunej, who himself was an actor for 25 years. »Such success and acknowledgement in a country with the strongest theatrical competition is particularly impressing, all the more so, because this performance aroused in the American and Canadian audiences not only interest for our theater, but for our dramatic literature — for Krleža's opus and our culture in general. Even the first of the ten performances staged on this tour in Toronto was favorably appraised by the critics and brought us in contact with cultural workers. There were also very emotional meetings with our emigrants, many of whom accompanied us to other towns to see our actors once and once again.«

»The importance given to the guest performances of »Gavella« has been confirmed by the fact that they were noted by leading Canadian and American papers and were exceptionally lauded by the New York Times and New York Post dramatic critics. Talks with the members of the ensemble were broadcast by radio stations, among them »Studio Terkel« in Chicago, one of the most popular radio stations. I, too, was present at this half-hour broadcast. At this occasion director Radojević and I commented on Krleža as author and dramatist; on Krleža — Gavella cooperation; on the theatrical situation in our country and the status of actors in our country, which information interested our associates very much. The performance of »Gavella« was exceptionally received and flattered by critics in New York where our artists performed in the hall of the Brooklyn Academy of Music. A Round Table was also held, organized by the Yugoslav Information and Cultural Center in New York in cooperation with the American branch of the International Theatrical Institute. Some twenty distinguished American theatrical and cultural workers took part in the spontaneous talks and exchange of opinions with our artists. Among them were: Martha Coigney, president of the American branch of the International Theatrical Institute; Ellen Stewart, manager of the renowned theater »La Mama«: one of the most famous theatrical American directors, Alan Schneider, the writer Ernest Powel, well acquainted with Krleža's works, eminent critics, university professors etc. This assembly estimated the guest performance of the Zagreb actors as the most successful Yugoslav manifestation of its kind in New York. The American cultural workers showed interest for our theatrical tradition. They were surprised that it boasts a continuity of 120 years in our own language. They also asked us: »How do you feel in our cultural midst?« We answered: »As at home«. This surprised them when they learned how much of American literature has been translated in our country and how many of their authors we have put on stage and are at present performing in our theaters. To summarize this guest tour I would like to point out that the ensemble »Gavella« with its 50 actors performing the imposing Krleža's »Kraljevo« showed an extreme seriousness during this tour, not only on the stage, but in all personal contacts of which there were many. The Zagreb actors didn't perform only a play, but they also broadened the sphere of understanding our cultural, particularly our theatrical life in general. It was an incentive for getting more acquainted with our cultural tradition and in particular to learn more about Krleža's works. This was evident through our encounters with American writers and Slavistic students with whom we established further cooperation.«

M. G.

SYMPOSIUM ON EM

The first Yugoslav symposium o
the title: Emigration of Yu
Links with the Native Country
December 2 to 4 this year in Zagreb.

This gathering will receive contri
rians, sociologists, linguists and oth
all our republics and provinces, as
Australia, Canada, New Zealand an
of America. They will read some 50
topics of the symposium: 1) Chara
fects of emigration; 2) Social, econo
tuation and forms of assembling ou
tries of immigration;

3) Forms and character of cooperati
and their organizations with Yugo
in promoting cooperation between n
The purpose of this symposium is
scientifically the situation of our e
migration countries; to point out
conveyors of our cultural heritag
ges of cooperation between Yugosl
countries and to point out possibiliti
blishing longterm and universal coo

The sponsor of the Symposium is th
of the Socialist Union of the Worke
the conference is to be organized by
gration and Nationalities in Zagreb.

INTERNATIONAL B
IN BELGRA

The International Book Fair in
third decade. The twenty-firs
the end of October in the h
Fair gave useful information regard
mestic and foreign publishing house
same time the irreplaceable role of
rary society, regardless of the appea
Publishers from 35 countries from
part at this year's exposition. So
groups embraced nearly 2500 publ
were publishers from ten non-align
Indonesia and Ghana took part at t
grade for the first time. More than
books were exhibited at the Fair
before.

A total of 135 Yugoslav publishers
and introduced to the friends
section of their work.

The traditional award for the most
enterprise of the year which is con
Belgrade and the Association of Pu
lers, was awarded for the Collected
in 16 volumes. The edition was pub
publishers: »Svjetlost« (Sarajevo),
»Prosveta« (Beograd), »Državna Zal
bljana) and »Misla« (Skoplje).

EMIGRATION

m on emigration, under
Yugoslav Peoples and
ntry, will be held from
).

ntributions from histo-
other participants from
as well as guests from
and the United States
50 papers on three main
aracter, causes and ef-
onomic and political si-
our emigrants in coun-

ration of our emigrants
igoslavia and their role
nations and states.
s to consider in detail
emigrants in the im-
t their significance as
and builders of brid-
oslavia and their new
lities and needs of esta-
cooperation.

the Federal Conference
rkers of Yugoslavia and
by the Institute of Mi-
eb. (ng)

BOOK FAIR
RADE

in Belgrade entered its
first exposition held at
halls of the Belgrade
arding the plans of do-
uses, confirming at the
of books in contempo-
pearance of new media.
om all continents took
Some seventy foreign
ublishers; among them
igned countries. Cyprus,
t the Book Fair in Bel-
n one hundred thousand
— more than any year

rs appeared this year
books an interesting

ost successful publishing
conferred by the city of
Publishers and Booksel-
ed Works of Ivo Andrić
published by five united
o), »Mladost« (Zagreb),
Založba Slovenije« (Lju-

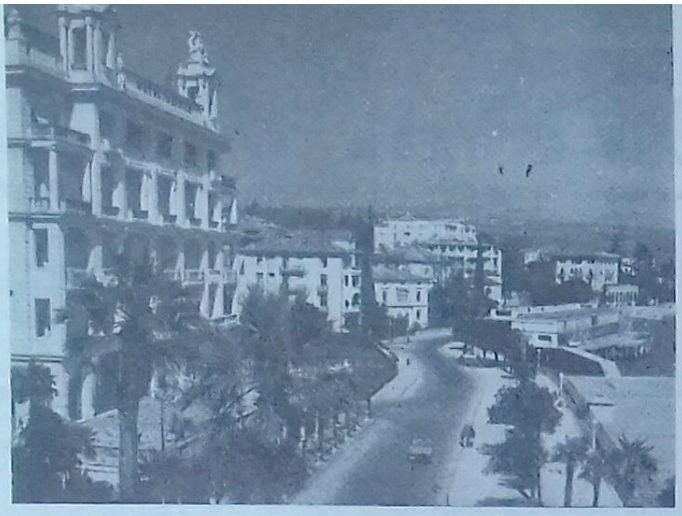

OPATIJA

SAVING THE MEDITERRANEAN REGION BY COMMON EFFORT

The preservation of the environment and care for the protection of the surroundings in which we live is becoming more and more the topic of the day. More than ever before our generation is faced with the serious dangers which ominously threaten — not only the health of the population but are a forewarning to a complete disturbance of the biologic and ecologic balance in nature with which we are surrounded.

From all over the world we are informed that once clear rivers and streams have been transformed into impure drainage ditches; experts most seriously warn against the dangerous contamination of almost all oceans, and the inhabitants of cities are confronted with the unfortunate fact that they are breathing more and more smog and less and less pure air.

These and other similar distresses have united all the people to make common organized efforts to counteract all these kinds of disturbances of the natural harmony of their environment, and to save all that surrounds us for future generations. The proportionate size of the danger which overcasts our civilization, the protection of man's environment is not any more the concern of individuals or a close-knit circle of specialists. These perils have been discussed on government levels, important international gatherings and often by the United Nations Organization. The endeavors of our country regarding the protection of human environment have not passed unnoticed in the world.

Evidence of this, among others, is the fact that Yugoslavia has been entrusted to be the organizer and host to three large international assemblies which elaborately discussed this theme. Nearly at the same time, by the end of October, the International Congress for the Protection of Seas, Lakes and Rivers was held in Belgrade. The Second Conference of Mediterranean Cities was held in Opatija, and Split was the host to the 25th Congress of the International Committe for Mediterranean Research.

Translated by Ante Novak

YUGOSLAV PARLIAMENTARY DELEGATION IN AUSTRALIA AND NEW ZEALAND

A delegation of the Parliament of the S.F.R. Yugoslavia has recently returned from a visit to Australia and New Zealand. By developing and promoting traditional good relations between our country and these distant but in many ways friendly countries, these visits are a step farther in this direction and have contributed to an affirmation of these relations.

Mirko Lacković, a representative of the Federal Parliament and deputy of the chairman of the Executive Council and Parliament of the S.R. Croatia was a member of the Delegation. Immediately upon his return from Australia and New Zealand he told us his impressions from the trip as well as some results of the numerous and fertile official contacts of our delegation with Australian and New Zealand members of parliament and other personalities.

In both of the countries which our members of parliament visited, opinions were exchanged openly and frankly regarding the mutual relations of our countries; primarily, the possibilities of expanding economic cooperation and exchange of goods. Further discussions dealt with international relationships and other questions of interest to our countries. Within the sphere of these topics one of the key themes in the talks was the question of our emigrants whom we consider to be the true ambassadors of Yugoslavia in Australia and New Zealand. The emigrants were those who, with their positive attitude and contribution, were essential factors in developing friendly relationships between our countries.

During their eight-day visit in Australia, the Yugoslav members of parliament met our emigrants in Milduri, Sydney and Melbourne. In Wellington and Auckland, New Zealand, our delegation was also cordially welcomed by our countrymen, because this was the first visit of Yugoslav members of parliament in New Zealand. (gn)

PO VRHOVIMA VELEBITA

»Velebit se zovem; ja sam junak pravi,
kamen-krunu nosim na ponosnoj glavi«

(Vladimir Nazor: »Pjesma o Velebitu«)

Među planinama u Hrvatskoj, posebno mjesto zauzima Velebit — najmarkantnija i najopjevanija naša planina. Po svojem položaju, veličini, bogatstvu flore i faune, te raznolikosti svojih kamenih predjela i oblika, Velebit je izuzetan. Ušao je u najraniju narodnu povijest, jer su preko njega Hrvati morali prijeći do Jadranskog mora; u njemu su se skrivali narodni junaci, hajduci koji su ratovali i s Turcima i Mlečanima i svima ostalima koji su i kasnije posezali za ovim krajevima. Nije stoga neobično, da je Velebit inspirirao brojne pjesnike i književnike, koji su ga opjevali i opisali u svojim djelima.

Još prije 400 godina o Velebitu pjeva pjesnik Petar Zoranić, autor prvog hrvatskog romana tiskanog 1569. godine u Veneciji. A od toga vremena pa do danas, Velebit se našao u djelima najpoznatijih hrvatskih književnika — od Augusta Šenoe i Vjenceslava Novaka, do Vladimira Nazora i Tina Ujevića.

Kakva je to ljepota Velebita, što ostavlja tako duboke dojmove? Odgovor na ovo pitanje najbolje daje sâm Velebit kojeg treba obići, proći njegovim dubokim škrapama, uspeti se na njegove, gromovima išarane vrhove, odmoriti se u hladovini stoljetnih šuma, susresti mrkog medvjeda, zaobići ljutog poskoka, a noću pod slabim krovom čobanske kolibe prisluškivati zavijanje vuka ili štektanje lisice.

Velebit je ogromna kamena masa, duga oko 145 kilometara, od Vratnika do kanjona Zrmanje, široka od 10 do 30 kilometara, sa vrhovima i iznad 1700 metara. To je planina što spaja i povezuje tri naše pokrajine — Liku, Hrvatsko primorje i Dalmaciju.

I kao što kaže dr Željko Poljak u svome djelu »Velebit«: »Ono što je Olimp Grcima, Lovćen Crnogorcima, Triglav Slovencima, to je Velebit — Hrvatima.«

Napisao i snimio:

T. ĐURIĆ

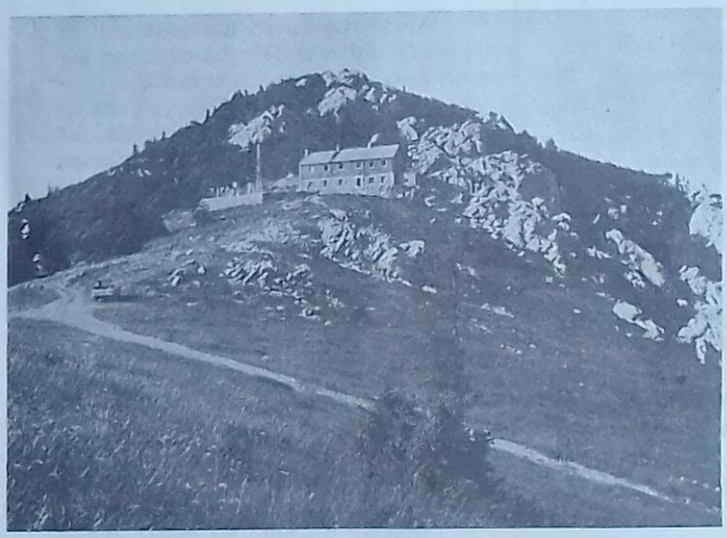

ROŽANSKI KUKOVI

Posebni dio sjevernog Velebita, nazvan »Rožanski kukovi«, predstavlja svojevrsnu atrakciju. To je čitavo carstvo ogromnih litica, ponora, vapnenastih šiljaka i svih ostalih oblika što ih samo može priroda stvoriti. Zbog toga su Rožanski kukovi zajedno s Hajdučkim kukovima proglašeni 1969. godine strogim prirodnim rezervatom, koji ni do danas još nije detaljno istražen. Kao ilustracija može poslužiti podatak da se na površini od svega 18 četvornih kilometara nalazi oko 50 planinskih vrhova, viših od 1600 metara.

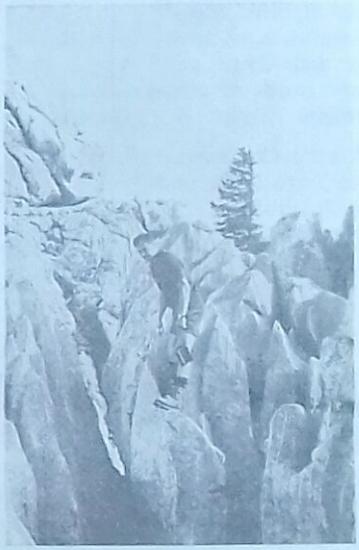

ZAVIŽAN

Najprikladniji prilaz Velebitu je onaj s jadranske ceste kod sela Jurjevo u blizini Senja. Od odvojka na magistrali vodi najprije asfaltirana cesta do sela Oltari na nadmorsku visinu od 950 metara. Put se dalje nastavlja u mjesto Krasno, a za dom na Zavižanu odvaja se makadamska cesta iznad samih Oltara. Nakon pređenih 17 kilometara vrlo dobre ceste, stiže se do početne točke, doma na Zavižanu, odakle počinje i poznati Velebitski planinarski put, koji se nastavlja cijelim Velebitom i završava nakon desetak dana hoda u Velikoj Paklenici.

Planinarski dom na Zavižanu nalazi se na visini od 1594 metra na južnom obronku vrha planine Vučjak, pa je tako najviši planinarski dom u Hrvatskoj. Nekada se na mjestu sadašnjeg doma nalazila tzv. Krajačeva kuća, koju je sagradilo Hrvatsko planinarsko društvo 1927. godine. Za vrijeme rata kuća je bila uništena, pa je 1953. godine otvoren sadašnji dom, s oko četrdesetak ležajeva.

U sklopu doma nalazi se i glavna meteorološka stanica Hidrometeorološkog zavoda Hrvatske.

PREMUŽIĆEVA STAZA

Da bi se pješačenjem prešli najljepši predjeli sjevernoga i srednjeg dijela Velebita potrebna su barem četiri dana hoda. Put se odvija planinarskom stazom dugom više od 50 kilometara, koja je poznata pod imenom »Premužićeva staza«. Projektant ovog izvanrednog planinarskog puta bio je šumarski inženjer, Slavonac, Ante Premužić, koji je kao direktor Direkcije za šume u Sušaku dao izgraditi ovu jedinstvenu stazu u Jugoslaviji. Staza se gradila od 1930—1933. godine. Njena širina iznosi 1,20 metara, detaljno je trasirana, usijecana u stijene ili prevođena vijaduktima. Prolazi kroz predivne velebitske krajeve, dovodi do najviših vrhova Velebita, jer se gotovo na cijeloj svojoj dužini nalazi na visini od 1500 metara.

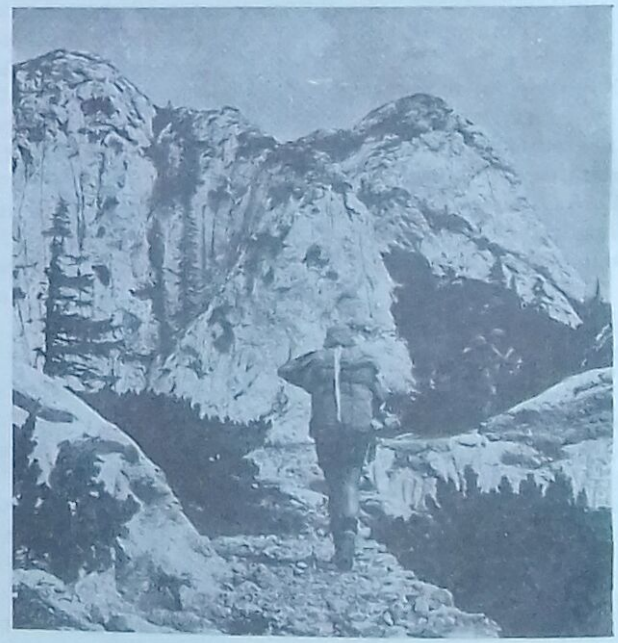

ON THE SUMMITS OF VELEBIT

»Velebit's my name, I'm valiant and true,
A crown of stone graces my stately head«

(Vladimir Nazor: »Ode to Velebit«)

Among the mountains in Croatia, Velebit occupies a special place. It is our most autstanding mountain range and mostly celebrated in verse and song. Velebit is exceptional for its location, size, its abundant flora and fauna and the variety of its rocky regions and configurations. It entered our earliest history because the Croatians had to cross it to reach the Adriatic Sea. Velebit sheltered our national heroes, the »hajduks« who waged war against the Turks and Venetians and all others who encroached upon these parts. It is no wonder, therefore, that Velebit gave inspiration to numerous poets and writers who celebrated the enchanting mountains in verse and prose.

As early as 400 years ago, poet Petar Zoranić, the author of the first Croatian novel, printed in Venice in 1569, wrote a poem about Velebit. Since then, till our times we find Velebit mentioned in the works of our most eminent Croatian writers — from August Šenoa and Vjenceslav Novak to Vladimir Nazor and Tin Ujević.

Where is the beauty of Velebit which leaves such deep impressions? The naswer to this question is Velebit itself, which should be seen. It is necessary to pass its deep canyons, climb its summits marked by thunderbolts and lightning, rest in the shade of its century-old forests, meet the brown bear, avoid the viper and listen to the howling wolves and barking foxes sheltered under the roof of a humble shepherd's hut.

Velebit is a huge rocky massif, 145 kilometers in lenght, stretching from Vratnik to the Zrmanja Canyon and 10 to 30 kilometers wide, with peaks rising above 1.700 meters. This mountain range links three provinces: Lika, Hrvatsko Primorje and Dalmatia.

Let us quote what dr. Željko Poljak says in his book, Velebit: »What Olympus is to the Greeks, Lovćen to the Montenegrins, Triglav to the Slovenians — Velebit is to the Croatians.«

T. Đurić

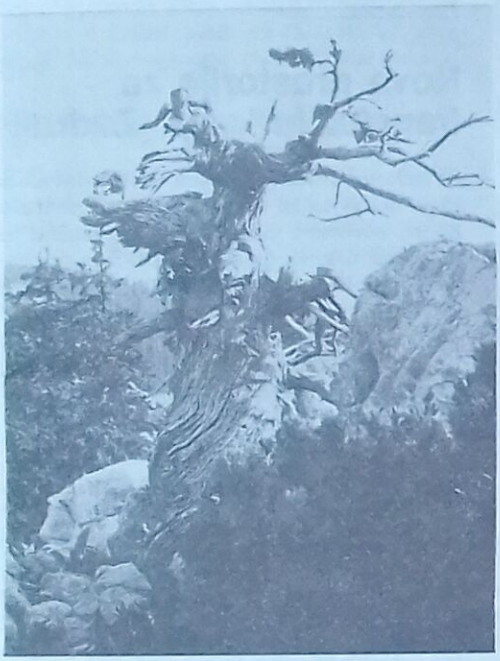

»STARAC« KRAJ GROMOVAČE

Najviša planina na cijelom području sjevernog i srednjeg Velebita je Gromovača (1675 m). Već samo ime ove planine govori, da su ovdje najčešći »gosti« — gromovi. Ovdje munje udaraju ne samo po vrhu Gromovače, već i po cijelom ovom području, što je vrlo uočljivo. U blizini Gromovače, uz samu »Premužićevu stazu« priroda je osakatila ovo crnogorično deblo dajući mu brojne oblike koji se uočavaju zavisno s koje se strane promatra drvo. Međutim, većina planinara prozvala je ovo drvo »starcem«, koji i dalje uporno odolijeva vjetru i gromovima.

VELEBITSKI BOTANIČKI VRT

Na svega 15 minuta hoda od planinarskog doma na Zavižanu nalazi se veliki botanički vrt, svojevrstan prirodni i klimatski fenomen. Vrt se nalazi u Modrić-docu na prosječnoj visini od 1480. metara s vrtačom dubokom 40 metara. Zbog niske temperature (i do 28 stupnjeva C) i visine snijega, koja ponekad na nekim mjestima iznosi i do 3 metra, ovdje su se prilagodile životu brojne posebne vrste drveća i bilja. Proljeće u ovom vrtu započinje u lipnju, život bilja prestaje već u rujnu, kada naiđu prvi mrazevi i snijeg. U tako kratkom razdoblju odvija se život bilja i raslinstva sa punim intenzitetom u mjesecu srpnju, kada je vrt najljepši. Pored šuma najimpresivnije su biljke što rastu u stijenama i točilima kao što su — hrvatska bresina (Micromeria croatica), najtraženiji planinski cvijet — runolist (Leontopodium alpinum), hrvatska gušarka (Arabis croatica), hrvatsko zvonce posebni rod iz vrste Edraianthus graminifolius, velebitska zvončika (Campanula velebitica) i dr.

Na istraživanju velebitske flore angažirali su se brojni botaničari, koji su upravo otkrili ovo specifično područje kraj Zavižana, udaljeno svega 6,5 km zračne linije od mora. Međutim, samo osnivanje Velebitskog botaničkog vrta uslijedilo je na inicijativu dra Frana Kušana, profesora botanike na Farmaceutskom fakultetu u Zagrebu 1966. godine. Osnivači su bili Republički zavod za zaštitu prirode i Šumsko gospodarstvo Senj, koji i danas vode brigu o ovom biseru velebitske flore.

»ANIĆA KUK« I »MANITI ZUB«

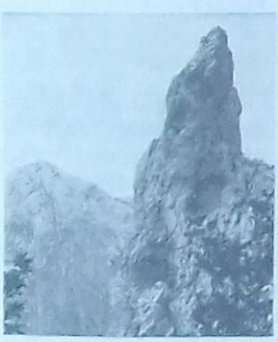

U južnom dijelu Velebita najatraktivniji je nacionalni park Paklenica. U ovom parku najglasovitije djelo prirode je »Anića-kuk« — najviša stijena u Hrvatskoj — 350 metara (u pozadini slike). Usponi alpinista na ovu stijenu traju i po nekoliko dana (Uspon na Brid Klin 1973. trajao je 8 dana). Prvi je ovu stijenu u alpinističkom smislu otkrio zagrebački alpinista Drago Brahm 1938. godine, ali je njegov pokušaj penjanja tragično završio. Nasuprot »Anića kuku« nalazi se na drugoj strani kanjona, na visini od 540 metara, »maniti (mahniti) zub« (u prvome planu), nazubljena, usamljena stijena. Tik do nje nalazi se ulaz u »Manitu peć«, špilju dugu 175 metara, prepunu ukrasa prirode — stalagmita i stalaktita.

ŠIROM STAROG KRAJA

ZAGREB

Specijalni radiološki aparat jedino u Zagrebu

Predstavnici radioloških ustanova i kliničkih središta iz Zagreba, Ljubljane, Skoplja i Prištine raspravljali su nedavno o takozvanoj kompjuteriziranoj tomografiji, novoj radiološkoj dijagnostičkoj metodi za pregled cijelog tijela. Do sada u našoj zemlji radi više od godinu dana jedan ovakav aparat u Zagrebu za preglede glave, a u čitavom svijetu radi oko 450 ovakvih aparata.

Pokazalo se da je za naše uvjete povoljna nabavka aparature, koja omogućava kompjuteriziranu tomografiju čitavog tijela. Zaključeno je da se naše vrhunske vodeće radiološke ustanove što prije opskrbe ovom novom suvremenom aparaturom i da se osnuje stručni centar koji će našim zdravstvenim ustanovama davati najnovije podatke i savjete u vezi s tim aparatima.

LIKA

U Lici će ove zime putovi biti prohodniji

Ove zime lički putovi bit će prohodniji, iako je čišćenje snježnih nanosa vrlo otežano, jer mnogi putovi prelaze preko planinskih masiva i na 900 metara nadmorske visine. Poduzeće za putove u Gospiću već je širom Like osnovalo 11 zimskih baza. Prednost pri održavanju imat će magistralni pravci: Srb—Donji Lapac, Plitvice—Otočac—Vratnik; zatim Plitvice—Titova Korenica—Udbina—Gračac.

Za borbu protiv prvog snijega pripremljena je odgovarajuća količina soli i pijeska.

Asfalt u Smiljanu

Društveno-političke organizacije općine Gospić pokrenule su akciju da se kroz spomen-područje Smiljan, rodno mjesto velikog znanstvenika i rodoljuba Nikole Tesle, asfaltira oko 25 kilometara puta. Za sada je samo asfaltiran put od Memorijalnog muzeja, to jest od Gospića do Smiljana, dug oko pet kilometara. Planira se asfaltiranje prilaza od Perušića do Smiljana, s puta Plitvice—Gospić i prilaz od Novosela do Smiljana, s puta Gospić—Karlobag. Radovi će stajati gotovo 30 milijuna dinara. Oko 20 milijuna dinara u naredne dvije godine osigurat će sami građani, a ostatak će se namiriti iz fondova.

Više asfalta u Gospiću

U komunalnoj privredi Gospića do kraja ove godine vrijednosti izvedenih radova iznosit će oko devet milijuna dinara. Velik udjel u tim sredstvima plaćaju Gospićani na ime samodoprinosa, jer su se izjasnili da samodoprinos produže za još tri godine. Tako je Gospić u mnogome uljepšao svoj izgled, jer je asfaltirano više od 40.000 četvornih metara ulica i pločnika. Pristupa se i uređenju Trga Nikole Tesle, gdje je sagrađen novi hotel »Lika«. Ovih je dana počela i gradnja nove autobusne stanice, dijela kanalizacije i još nekih komunalnih objekata.

Prvi posjetioci Cerovačkoj pećini

Cerovačke pećine na južnom dijelu Velebita, poznate po ljepoti, još nisu službeno otvorene za posjet, ali je ipak kroz nekoliko kilometara duge hodnike i dvorane prošlo više stotina posjetilaca, posebno planinara. Motel »Cerovačke pećine«, u podnožju Velebita i uz ulaz u pećine, završen je. U tom objektu ima 34 kreveta, restoran i terasa za gotovo 150 posjetilaca.

SLAVONIJA

Još jedan arheološki nalaz u Slavonskoj Požegi

Stručna ekipa arheologa Muzeja Požeške kotline otkrila je još jedan vrijedan arheološki nalaz, star 16 stoljeća, kod sela Radovanci. Prilikom probnih iskopavanja nađena su tri groba i bogat arheološki materijal, pa je to najbogatiji nalaz na kontinentalnom dijelu SR Hrvatske iz ovog razdoblja. Pored ovih triju grobova pronađene su i keramičke posude od kojih je jedna potpuno sačuvana, što je iz tog razdoblja zaista rijetkost, te brončani novčić, nož i cibule (kopče od bronce). Nalaz potvrđuje pretpostavku da se ovdje nalazi, rimsko groblje na površini većoj od pola hektara, što opet govori u prilog činjenici da se u blizini nalazilo veće rimsko naselje.

DALMACIJA

Nove prostorije za transfuziju krvi u Zadru

Povodom Dana dobrovoljnih davalaca krvi, nedavno su u Medicinskom centru u Zadru otvorene nove prostorije službe za transfuziju krvi. One su sagrađene i opremljene dobrovoljnim prilozima građana i radnih organizacija u iznosu od dva milijuna dinara. Tom prilikom podijeljene su i nagrade. Zlatnu plaketu republičkog odbora Crvenog križa Hrvatske dobio je Rikard Ivanov koji je 50 puta dao krv.

Nova tvornica soje

Gradnja tvornice za preradu soje u Zadru morala bi, kako je planirano, biti završena do kraja godine, kada bi trebala početi proizvodnja. U gradnju ove tvornice i njenu opremu uloženo je 500 milijuna dinara, a zapošljavat će 130 radnika. Tvornica će, kako se predviđa, proizvoditi godišnje 260 tisuća tona sojine sačme i oko 60 tisuća tona sirovog sojinog ulja.

Poljoprivrednici Dalmacije nisu zadovoljni

Poljoprivrednici duž južnog dijela Dalmacije nemaju baš mnogo razloga da budu zadovoljni ovogodišnjom sezonom. Česte i dugotrajne kiše tokom većeg dijela minulog ljeta ostavile su neželjene tragove na većem dijelu poljoprivrednih kultura. Računa se da je ovogodišnja berba dala gotovo 1600 vagona za preradu u vino, a posebno je značajno da je rod sorte »plavac« i »dingač«, od kojih se na Pelješcu prave istoimena visokokvalitetna vina, bio i ove

Vodice kraj Šibenika, mjesto na Jadranu u kojem će uskoro početi radom pogon za montažu modulatora za televizore u boji.

godine vrlo dobar. Sve ovo grožđe bit će prerađeno u industrijskim vinarijama.

Prvi kilometri novog vodovoda

Na potezu od rijeke Zrmanje iznad Obrovca u pravcu Zadra, nedavno su položeni prvi kilometri cjevovoda budućeg regionalnog vodovoda, od Zrmanje prema Zadru i njegovoj široj okolici. Cjevovod je položen u dužini pet i pol kilometra i u te je radove investirano 55 milijuna dinara.

Novi pogon u Vodicama

U Vodicama kod Šibenika, uskoro treba započeti radom pogon za montažu modulatora za televizore u boji. Novi pogon u Vodicama proizvodit će godišnje rezervne dijelove za 25.000 televizora u boji s velikim ekranom i 10.000 portabl televizora. Vrijednost ove proizvodnje bit će 40 milijuna dinara. Pogon će uskoro početi s radom i zapošljavat će 36 radnika. Iduće godine, kad bude završena i druga faza, pogon će zaposliti stotinu radnika, najviše žena.

U Benkovcu još jedna tvornica

»Jugoplastika« iz Splita ulaže 4 milijuna dinara za gradnju novog pogona tvornice obuće u Benkovcu. Time će se proizvodnja, kako je predviđeno, od sadašnjih 245 tisuća, povećati u slijedećoj godini na 400 tisuća pari obuće. Oko 70 posto proizvodnje predviđeno je za izvoz i to najviše u Sovjetski Savez i SR Njemačku. U ovom pogonu posao će naći gotovo 100 novih radnika. Razvojni program predviđa do 1980. godine daljnja ulaganja u proširenje ove tvornice. Predviđeno je zapošljavanje novih 200 radnika, što je za ovu siromašnu komunu vrlo važan korak u nastojanjima da se izvuče iz kruga nerazvijenih općina u Hrvatskoj.

TURIZAM

»Sunčana uvala« na Lošinju

Izgradnja hotelskog naselja »Sunčana uvala« sa 1850 kreveta na otoku Lošinju, poslije »Babinog Kuka«, jedna je od najskupljih turističkih investicija u turizmu, a povjerena je složenoj organizaciji udruženog rada »Adrija-izgradnja« sa sjedištem u Rijeci.

U Istri i Primorju turista više nego lani

Prvih devet mjeseci turistička privreda istarsko-primorsko-goranske regije, zabilježila je posjet od 2,469.668 gostiju, od čega 1,514.125 stranih i 955.543 domaćih. Istovremeno je ostvareno 19,771.130 noćenja. Domaći gosti su sa 6,650.216 noćenja imali povećanje od 4 posto, a strani sa 13,120.914 noćenja pad od 8 posto. Priliv stranih sredstava plaćanja (podatak za 8 mjeseci) iznosi 1,45 milijardi dinara i veći je za 15,1 posto od lanjskog. Trgovačka mreža ostvarila je 15,03 milijuna dinara deviznog priliva, što je za 16,7 posto manje nego lani.

BRODOGRADNJA

Još jedan tanker iz »3. maja«

U Brodogradilištu »3 maj« u Rijeci počela je obrada orne metalurgije za prvi od šest tankera po 40.000 tona nosivosti, koje će u okviru svog četvrtog programa za moskovski »Sudoimport« sagraditi ovdašnji brodograditelji. Suradnja »3. maja« i »Sudoimporta« počela je gradnjom tankera »Trud«, koji je isporučen 1961. godine. Ubrzo zatim ugovorom je isporučeno sedam tankera po 20.000 tona nosivosti. Zatim je došao drugi program od 10 linijskih brodova po 14.300 tona nosivosti, a 1974. i treći, od 5 tankera po 40.000 tona nosivosti. Gradnja prvog iz četvrte serije brodova odvijat će se u najsuvremenijoj tehnologiji. Sekcija do 300 tona težine montirat će se izvan navoza, gdje će se prvi put u našoj brodogradnji, ugrađivati i oprema. Od tako završenih sekcija »slagat« će se brod na navozu.

CESTE

Asfaltom do Učke

Privode se kraju radovi na asfaltiranju ceste do Učke s istarske strane. Asfaltira se dionica od Lupoglava do Vranja. U međuvremenu susjedne općine dogovaraju se o modernizaciji dijela ceste preko Učke, jer će ta cesta imati prvenstveno turističko značenje.

Asfaltiranje dionice od Lupoglava do Učke osobito je značajno za Buzeštinu, koja se na taj način približuje Opatiji i Rijeci.

Na plitvičkoj zaobilaznici asfalt

Na obilaznu cestu oko Plitvičkih jezera nedavno je položen asfalt. To je sada suvremeni asfaltni put, dug nešto više od 18 kilometara, a sagrađen je rekonstrukcijom stare ili gradnjom novih dijelova ceste od Titove Korenice preko Homoljca i Brezovca do Gornjeg Babinog Potoka. Plitvička obilaznica intenzivno se gradi od travnja ove godine, a njeno uređenje stajalo je oko 48 milijuna dinara.

Nova asfaltna zaobilaznica imat će velik prometni i turistički značaj.

RUDOLF MATZ

PROF. RUDOLF MATZ, DUGOGODIŠNJI I SVESTRANI GLAZBENI UMJETNIK, PROFESOR MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU, PRIMIO JE NEDAVNO NAGRADU ZA ŽIVOTNO DJELO »IVAN FILIPOVIĆ« KOJA SE SVAKE GODINE U NAS DODJELJUJE NAJZASLUŽNIJIM RADNICIMA ZA UNAPREĐIVANJE PEDAGOŠKE TEORIJE I PRAKSE. U POVODU DODJELJIVANJA OVE VISOKE NAGRADE ZAMOLILI SMO PROF. MATZA ZA RAZGOVOR.

● *Profesore Matz, Vi ste čitav svoj život posvetili glazbi kao istaknuti čelist, dirigent, skladatelj izuzetnog opusa, posebno se zanimajući za glazbu kao odgojno sredstvo. Što Vas je u tome motiviralo?*

— Posljednjih 50 godina postoji u svijetu, posebno u SAD i Njemačkoj, zanimanje za glazbu kao odgojno sredstvo. Uostalom, još su stari grčki filozofi davali naročiti značaj muzici u ulozi oplemenjivanja čovjeka. Suvremeni statističari konstatirali su da je 90 posto kriminalaca — nemuzikalno... Ja sam, pak, od rane mladosti shvatio to blagotvorno djelovanje muzike, a ta me spoznaja gonila da među svojim kolegama pobudim interes za glazbu, da glazbom prodremo do ljudi i pomognemo im pronaći put ljepoti, da postanu plemenitiji, bolji i kulturniji. Kvartetom »Sklad«, odlazio sam na turneje u najzabitnija sela, osjetivši to blagotvorno djelovanje glazbe i na seljake iz osamljenih, brdskih sela, koji do tada nisu prisustvovali nijednom koncertu. Istodobno, proučavao sam narodne običaje, sabirao napjeve i narodne pjesme što sam ih kasnije obrađivao u svojim kompozicijama...

● *Vaša glazbena i pedagoška literatura sastoji se od preko stotinu većih i manjih pedagoških djela, udžbenika koje su preuzele i poznate visoke glazbene škole u svijetu, napisali ste na stotine vokalnih kompozicija, veći broj komorne glazbe i orkestralnih djela, istakli se kao pedagog u radu sa studentima. Odakle ste, zapravo, crpili snagu za tako temeljit i svestran rad?*

— Možda odgovor treba potražiti još u mom djetinjstvu, u mojoj mladosti koja je u Zagrebu, mom rodnom gradu, bila sretna, slobodna, što mogu zahvaliti mojoj majci koja je dala maha mojoj mašti, mojoj prirodi i htijenjima, suptilno bdijući nad tom mojom slobodom. Pomogla mi je i moja fizička kondicija. Bavio sam se sportom, pa sam tako između dva rata u Evropi bio poznatiji kao atletičar, nego kao muzičar, budući da je moj rezultat na 100 metara trčanja bio za desetinku sekunde slabiji od tadašnjeg svjetskog rekorda. Veliku podršku uvijek sam nalazio i u svojoj supruzi Margiti, pijanistici, koja mi je bila i tajnica, i prijatelj, i suradnik, žrtvujući i svoju karijeru.

● *U Vašem društvenom radu posebno su značajne dvije godine koje ste proveli među našim zemljacima u SAD od 1955. do 1957. Osim što ste radili s iseljeničkim pjevačkim zborovima, održavali razna predavanja, pisali članke, kontaktirali s tamošnjim našim i američkim kulturnim radnicima, surađivali i prisustvovali sastancima Hrvatske bratske zajednice, nastupali kao čelist na koncertima, skladali, vi ste bili i inicijator Festivala Američko-hrvatskog pjevačkog saveza u Chicagu, za kojeg je poznati pijanist i brat Zinke Kunc, Božidar Kunc, rekao da je to »jedinstveni nastup naših pjevača u Americi«.*

— Da. Bio je to veličanstven događaj. U Ameriku sam stigao na poziv Zlatka I. Kerhina, predsjednika Američko-hrvatskog pjevačkog saveza koji je najviše učinio za razvitak iseljeničkih pjevačkih društava. U dvije godine mog boravka u SAD nastojao sam oživjeti rad tih pjevačkih društava kojih sam od nekadašnjih pedesetak, zatekao svega — 15. Obilazio sam sve te zborove, u Chicagu, Detroitu, Pittsburghu, Clevelandu, Gary, Aliquippi, itd, vodio zbor »Preradović«, vježbao s Podmlatkom HBZ u Gary, Ind, trećom generacijom naših iseljenika. I moram reći, naišao sam na jedan veliki entuzijazam naših zemljaka, ali i na pasivnost druge generacije, dok su njihovi potomci, treća generacija, pokazali mnogo dobre volje i želje da pjevaju i sviraju naše pjesme. Svim tim društvima nedostajala je s jedne strane vokalna glazbena literatura, a s druge — stručno vodstvo. I upravo u želji da što više oživim prosvjetni rad među našim iseljenicima, da pomognem njihovoj afirmaciji u američkoj javnosti, potakao sam Festival na kojem su nastupili svi pjevači Američko-hrvatskog pjevačkog saveza. Bilo je to 26. i 27. svibnja u najvećoj koncertnoj dvorani Chicaga, u Orchestra Hallu, gdje je nastupilo blizu 500 naših pjevača uz pratnju duhačkog ansambla Simfonijskog čikaškog orkestra. Za ovu priliku skladao sam i prigodnu svečanu kompoziciju »Proljetna pjesma« koju su zajedno otpjevala sva društva. Prethodno sam posebno sa svakim zborom uvježbao ovaj nastup, obilazeći sva društva na milje udaljena. Odjek Festivala bio je ogroman. Društva su intenzivnije proradila, pisale su o tome uspjehu iseljeničke i američke novine... Osobno me duboko impresionirao jedan detalj vezan uz ovaj događaj. Kada sam prije Festivala posjetio našeg slavnog kipara Ivana Meštrovića koji je bio pokrovitelj Festivala, upoznao sam njegovog studenta za kojeg sam doznao da mu je otac Međimurac. Upitao sam ga stoga: »Vi ste Hrvat?« Odgovorio mi je: »Not me, my Father«. Pozvao sam tog studenta na Festival. Oduševljen nastupom naših zborova, potražio me da mi kaže kako se ponosi svojim porijeklom, te da bi želio raditi i surađivati sa mnom. To mi je intimno najdraža uspomena s ovog Festivala...

● *U Americi ste kontaktirali i s američkim kulturnim radnicima?*

— Da. Taj kontakt sam ostvario i nastupima našeg Komornog trija u kojem su bili: Slavko Zlatić, violina, moja supruga Margita, klavir, i ja — cello. Posebno je bio zapažen od

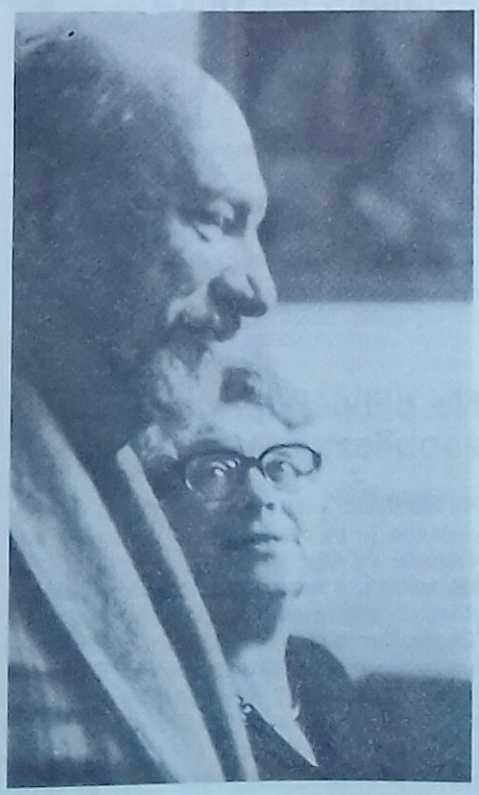

Životni i umjetnički par — prof. Rudolf Matz, čelist i njegova supruga Margita, pijanistica.

Life and artistic couple — prof. Rudolf Matz, violoncellist and his wife, Margita, pianist.

američke javnosti naš nastup u South Bend, Ind, na tamošnjem sveučilištu »Notre Dame«, gdje je i naš Meštrović bio član nastavničkog zbora. Naš Trio nastupio je za vrijeme otvorenja jedne Meštrovićeve izložbe. Tada smo svirali skladbu »Balada za klavirski trio« koju sam skladao specijalno za Meštrovića. I to je bila prva izvedba. Odao nam je posebno priznanje i dekan ovog Sveučilišta. Surađivao sam i s uglednim profesorom Yale University, Luigi Silvom, koji je uveo moj udžbenik »The First Years of Violoncello« na ovo poznato sveučilište, a potom su ga preuzele i mnoge druge američke visoke glazbene škole.

● *Po povratku u domovinu Vi ste na temelju iskustva i rada s našim iseljenicima imali i konkretne prijedloge daljnje suradnje. Kakva je, prema Vašem mišljenju, uloga Matice iseljenika Hrvatske u sadašnjem trenutku odnosa s našim iseljenicima?*

— Ja sam se odmah po povratku zalagao za jednu kontinuiranu suradnju s našim iseljenicima i unapređenje prosvjetnog rada kroz razmjenu studenata. Na moj prijedlog došlo je 1960. i do izdavanja »Kola« — vokalnih i instrumentalnih kompozicija, a izdavač je bila Matica iseljenika Hrvatske. Poznato mi je da Matica pomaže rad omladinskih tamburaških zborova u SAD. Upravo sve veći razvitak tih »Tamburica« kojih ima više u Americi nego u nas, upravo taj njihov sve veći ulazak u američki javni život, trebalo bi shvatiti kao određeni zadatak i odgovornost s naše strane, u čemu bi posebno trebala odigrati ulogu Matica iseljenika Hrvatske. Jer, harmoniziranim pjesmicama su već zasićene sve te »Tamburice«, pa bi valjalo potaknuti naše skladatelje da pišu specijalne kompozicije za ova društva u SAD, temeljena na našem narodnom melosu. Ako nas već ove mlade »Tamburice« predstavljaju na neki način američkoj publici, onda bi valjalo da dostojno predstavljaju našu kulturnu baštinu, a na nama je da im pomognemo. Potrebno bi bilo tamo, na njihovom tlu, organizirati taj tamburaški rad, usmjeriti njihovo djelovanje, dati im muzikalnu i serioznu glazbenu literaturu, veće glazbene forme, koncertne skladbe. U tome vidim ulogu Matice iseljenika Hrvatske koja bi se morala zalagati za jednu duhovnu, organsku vezu s našim iseljenicima, za opstanak i trajne veze s ognjištem odakle su naši iseljenici potekli.

M. GREBLO

Svečani banket dobrodošlice prof. Matzu 1955. u Chicagu. S lijeva na desno: pokojni predsjednik Američko-hrvatskog pjevačkog saveza Z. I, Kerhin, tadašnji predsjednik »Zore« Bazdarić, prof. Rudolf Matz sa suprugom Margitom, i članica »Zore«.

Gala banquet at the welcome of Prof. Matz in Chicago in 1955. Left to right: Late president of the American-Croatian Singing Federation Z. I. Kerhin, the incumbent president of »Zora«, Bazdarić, Prof. Rudolf Matz with his wife, Margita and a member of »Zora.«

IN MEMORIAM

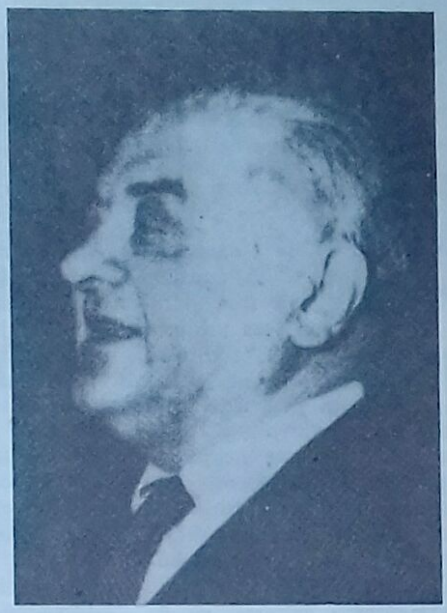

MILIVOJE ŽIVANOVIĆ

U Beogradu je 15. studenog ove godine umro Milivoje Živanović, prvak Jugoslovenskog dramskog pozorišta i jedan od najvećih naših glumaca. Rođen u Požarevcu 1900, Milivoje Živanović započinje svoju glumačku karijeru u putujućoj družini, da bi 1923, po preporuci Branislava Nušića, postao članom Narodnog pozorišta u Novom Sadu. Neko vrijemi bio je u skopskom Narodnom kazalištu, a 1932. dolazi u Beograd, najprije u Narodno, a potom po otvorenju stupa u Jugoslovensko dramsko pozorište, gdje ostaje sve do svoje smrti. Ovaj velikan jugoslavenske dramske scene, ostvario je nezaboravne interpretacije koje su mu donijele ovacije publike i visoka priznanja za uloge poput: Jegora Buličova, Kralja Lira, Agatona, Gabrijela Borkmana, kao Mitke u »Koštani« Bore Stankovića, itd. Igrao je i u filmovima: »Crveni cvijet«, »Krvavi put«, »Šolaja«, »Osma vrata«... Izuzetna ličnost ovog glumca bujne nadarenosti, eruptivna temperamenta, duboke i istinske individualnosti, zasnovana na bogatom životnom iskustvu, našla je svoj najčišći put i odjek kod gledalaca koji su ga s ushićenjem pozdravljali na stotinama predstava. Kritičari su o Živanoviću pisali blistave napise, dobio je i najveća službena priznanja poput Ordena zasluga za narod prvog reda, Sedmojulsku nagradu, a primio je i Medalju Stanislavskog (1966), čime je postao prvi strani glumac kome je čuveni Moskovski hudožestveni teatar za njegovu ulogu Jegora Buličova na sceni ovog teatra dodijelio ovo najviše priznanje. Upravo je ovih dana Živanović želio ponovo, iako u mirovini, zaigrati svog Jegora Buličova izjavivši:

»Poslije pedeset i toliko godina provedenih na sceni osjećam da mi srce popušta. Nisam ga zloupotrebljavao, ali na sceni sam ga davao bespoštedno. Njime sam služio istini, posebno onoj o čovjeku, o lijepom i ružnom u životu, nastojeći da oplemenim ljude«.

DRAGI GOSTI IZ KALIFORNIJE

Kad je *Milan Popović* iz Kalifornije sa svojom suprugom *Desom* odlučio krajem ovog ljeta posjetiti rodni kraj svojih roditelja, nije ni slutio da će mu se na tom putovanju pridružiti njegovi rođaci i prijatelji, tako da se skupila mala grupa od 16 putnika iz Kalifornije i 3 iz Arizone za putovanje po Jugoslaviji. Na zagrebački aerodrom stigli su 8. rujna i boravili u starom kraju 35 dana. Tom prilikom zadržali su se nekoliko dana i u Zagrebu, posjetivši Dom Matice, a na dan odlaska svojim kućama u Ameriku priredila je ova mala grupa gostiju iz Kalifornije oproštajni ručak u zagrebačkom restoranu »Split«, gdje svi zajedno popričasmo. Na tom oproštajnom ručku bili su *Milan* i njegova supruga *Desanka Popovich*, Milanova majka *Mary Popovich*, Desankin brat *Todor Galeb* i njegova majka *Mila Galeb*, *Mike i Emily Sesich*, *Tom i Mary Lubisich*, *Anna Ivancovich*, *Eva Milovina*. *Milan Popovich*, u neku ruku vođa ovog putovanja, po treći put je u starom kraju. Iako rođen u Americi, on je vrlo aktivni društveni radnik među našim iseljenicima i njihovim potomcima u Kaliforniji, pa ga stoga upitasmo, odakle mu tako velika ljubav i privrženost društvenom radu među našim iseljenicima. — Rođen sam u Americi — započe Milan Popovich — ali sam odgojen u duhu ljubavi i poštovanja prema starom kraju. Bilo mi je svega 6 godina kada sam postao članom »Podmlatka« Hrvatske bratske zajednice u kojoj još i danas aktivno radim. Upravo po povratku u Ameriku odlazim u Chicago na sastanak Hrvatske bratske zajednice. Aktivan sam godinama u Odsjeku 929 HBZ, a posebno sam angažiran u našem »Udruženju jugoslavenskih iseljenika« u Kaliforniji, ili, kako mi to nazivamo »Incorporaciji« gdje vršim dužnost sekretara. Moje funkcije u iseljeničkim društvima doživljavam kao osobitu čast i nastojim da ih što bolje i savjesnije obavljam...

● *Vaše »Udruženje« u Kaliforniji kojeg ste sekretar, danas ima jednu od najmodernijih dvorana među iseljeničkim društvima. Kako je, zapravo, došlo do izgradnje te dvorane?*

— Naši stari su još 1926. kupili jednu staru školu, popravili je i to je bio temelj naše »Incorporacije«. Koncem ove i početkom slijedeće godine slavimo dakle 50. godišnjicu. Unazad 10 godina kupili smo zemljište i izgradili novu dvoranu, vjerujem, najljepšu među iseljeničkim dvoranama. Vrijedi preko milijun dolara, a može primiti 800 ljudi. Tamo se sastajemo i održavamo bankete, pa tako u jedan dan ispečemo i do 40 janjaca.

● *Na koji način je vaša kolonija u Kaliforniji proslavila »Dan američke nezavisnosti«?*

— Svi naši odsjeci i društva u Kaliforniji održali su u San Josèu svečanu priredbu i izložbu 3. i 4. srpnja u čast proslave »Dana nezavisnosti SAD«. Na izložbi su prikazali vezove starog kraja, narodne nošnje naših naroda; naši tamburaši su svirali. Na koliko je zanimanje naišla ova naša proslava najbolje potvrđuje podatak, da je u svega jedan dan ovu priredbu vidjelo čak 200.000 ljudi.

● *Naši iseljenici i njihovi potomci u Kaliforniji očito održavaju tradiciju starog kraja. A kako su se snašli u svojoj novoj domovini?* — upitasmo Milana Popovicha.

— Ranijih godina većina se bavila uzgajanjem voća i povrća. Kasnije, bili su popularni u trgovini, a zadnjih godina ima mnogo naših intelektualaca koji zauzimaju vidne položaje.

— I ja sam živjela od kalifornijskih voćnjaka — pridruži se razgovoru Milanova majka *Mary* iz Mountain View. — U Kaliforniju sam stigla još 1911. godine. Početak je bio vrlo težak. Doselila sam stricu, a on je ubrzo umro i ostala sam u kući sa svega — 20 dolara. Udala sam se sa 16 godina za našeg čovjeka s Pelješca koji potječe s Hvara, gdje sam se i ja rodila. Osnovali smo obitelj — tri sina, dvije kćeri, a potom i desetoro unučadi, šestoro praunučadi... Obitelj je pravo blago, čini mi se. Moju djecu odgajala sam da vole i poštuju naš stari kraj. Svi govore materinskim jezikom, premda su rođeni u Americi. I unuci vole dolaziti u Jugoslaviju. I oni osjećaju odakle potječu. Uz tako veliku obitelj stigla sam se baviti društvenim radom. Bila sam 15 godina tajnica našeg Jugoslavenskog kluba »Napredak«, a u Hrvatskoj bratskoj zajednici sam već 50 godina. U »Napretku«, koji broji 200 članova, ima najviše nas Dalmatinaca i Hercegovaca. A ima i Amerikanaca, čak i Kineza koji vole plesati naš folklor. Čini mi se, da imamo mi u Americi više našeg folklora nego što ga ima na ovom tlu, gdje je nastao...

Mary Popovich već je nekoliko puta posjetila rodni kraj. O tim svojim posjetima ona ovako priča:

— Sjećam se kad sam Jugoslaviju posjetila 1950, ničega ovdje nije bilo. A kroz 26 godina toliko se toga izgradilo, da nisam svojim očima vidjela, ne bih gotovo ni vjerovala. Kada sam dolazila 1950. moji rođaci su mi tili štogod poklonit' ali, jadni, nisu imali što. Prošli su teške dane u ratu, a mi ga u Americi nismo ni osjetili. Sada ti isti rođaci, koji su prvih godina kad sam dolazila živjeli u bijedi, puni su svega, toliko toga su mi poklonili, da ni »validžje« ne mogu zatvoriti...

— Mnogo smo poklona dobili od svojih rođaka — pridruži se razgovoru *Eva Milovina*, — a mnogo smo suvenira i sami pokupovali. Sve naše dolare koje smo ponijeli, sve smo ovdje ostavili, ja se na »kredit« vraćam u Ameriku — smije se Eva. — Došla sam u stari kraj po treći put, i ovog puta sam ponajviše vidjela. Rentala sam karu, pa obišla mnoge gradove i sela. Vidjela sam i rodnu kuću moje majke u Trstenovu, a obišla sam i Kliševo kraj Dubrovnika gdje mi je otac rođen. Moj suprug također potječe iz Jugoslavije,

Kad je Milan Popović (na slici drugi s lijeva), jedan od najaktivnijih radnika među našim iseljenicima u Kaliforniji, krenuo ove godine u stari kraj, pridružila mu se i njegova obitelj: majka Marija (krajnje lijevo), Milanova supruga Desanka sa svojom majkom i bratom Todorom Galebom.

Simpatična grupa naših zemljaka i njihovih potomaka iz Kalifornije snimljena pred hotelom »Dubrovnik« gdje su odsjeli prilikom boravka u Zagrebu.

pa ćemo jednog dana ponovo ovdje doći zajedno. U Kaliforniji imamo voćnjake, ponajviše krušaka, a imamo i vinograde; držimo krave, ovce — i dobro nam je! Ipak, meni se gusta ovdje, i jedva čekam da se ponovo vratim...

Većina naših gostiju iz Kalifornije već je posjetila ranije stari kraj, a *Todor Galeb*, farmer i naočit potomak našeg Hercegovca, po prvi put je u rodnom kraju svojih roditelja. Zanimalo nas je stoga, kako je doživio svoj prvi susret s krajem iz kojeg je potekao.

— Kad mi je moja mati, rođena u okolici Herceg Novog, a koja je sa mnom doputovala u stari kraj, pričala kakve je sve uspomene vežu uz kraj gdje se rodila, iskreno priznajem, ja sam se smijao njenoj nostalgiji. Ali, dolaskom u ovu zemlju, moje mišljenje se potpuno promijenilo. Čak dotle, da mislim, iako sam rođen u Americi, iako tamo dobro živim, mogao bih se vrlo lako prilagoditi ovdašnjem načinu života. Pitate me kako tako dobro govorim materinskim jezikom, premda sam rođen milje i milje daleko odavde? Pa nije to nikakvo čudo, jer su moji roditelji uvijek govorili u kući svojim materinskim jezikom, to isto su od nas djece tražili, uvijek su nas okruživali ljudi ovoga kraja, pa tako, dok nisam pošao u školu, po ingliški i nisam znao govoriti. A plesali smo i pjevali pjesme po našim društvima, i to se zna... Mnogo mi se toga ovdje dopalo, i prirodne ljepote kakvih nigdje na svijetu valjda i nema, i neki freški sir koji škripi, ali, ponajviše ću pamtiti ovaj narod, ponosan, gostoljubiv, mudar, veseo i plemenit, kakvog više nigdje i nema...

Tekst i snimci:
Mirjana GREBLO

TU JE LJEPOTA...

PERO RICH iz Detroita, Mich, navršio je već 87 ljeta, ali još uvijek putuje milje i milje da obiđe svoj Karlovac u kojem se rodio. Otišao je u svijet još početkom ovog stoljeća, kako nam reče, svega u jednom odijelu praznih džepova, bez prtljage... Najprije se naselio u St. Louisu, a kasnije u Detroitu gdje i danas živi.

— Ostavio sam rodni kraj kao mladić, tek tri mjeseca oženjen — sjeća se prvih iseljeničkih godina Petar Rich. — Nikada kasnije više nisam ni vidio svoju ženu, jer je ubrzo nakon mog odlaska u Ameriku umrla od gripe zvane »španjolska«. U Americi sam najprije dobil posal u pivovari, a kasnije, 1915. kupio sam farmu od 100 jutara, i to je bio moj pravi početak kasnijeg napretka...

Ovaj vrijedni Karlovčanin osnovao je u Americi novu obitelj. Ali, zadesila ga je tragična sudbina. Najprije mu je u jednoj saobraćajnoj nesreći nastradao stariji sin, a kasnije, također nesretnim slučajem, poginuo mu je i drugi. Nakon smrti sinova i žene, živi sâm u Detroitu.

— Dobro mi je išal posal — priča nam Pero Rich. — Još 1940. otvorio sam Kompaniju mlijeka koja mi je iz godine u godinu napredovala. Ipak, često sam mislio na rodni kraj. Sretan sam kad stupim na tlo svog zavičaja, jer tu je prava ljepota... Veseli me i kad vidim kako se ovdje sve bolje i bolje živi.... Imam dosta rodbine u Karlovcu i Ogulinu, pa imam kome i doći. U Americi se također viđam s našim ljudima, i to u »Penzionerskom klubu« u Detroitu gdje govorimo još uvijek po naški. Tako i danas, nakon 56 godina otkako sam napustio stari kraj, još uvijek govorim svojim materinskim jezikom, kako mi vi kažete, kao da nikada i nisam odlazio iz svog zavičaja...

SESTRE ŠIMUNOVIĆ

Među brojnim iseljenicima koji su nas posjetili proteklog ljeta, ostale su nam u posebnom sjećanju tri sestre rođene Šimunović, porijeklom s otoka Brača. Dolazak u rodni kraj, kao da je pomladio ove simpatične Bračanke, koje su uvijek spremne na smijeh i šalu. Iako su godine i godine provele daleko od svoga rodnog Brača u njima nije presahla ta otočka vedrina i smisao za humor. Najstarijoj *Mary*, 85 je godina, a 64 je provela u Americi. Ali, čim progovori, prepoznajete u njoj pravu Bračanku. Druga sestra *Milka*, živi već 30 godina u Južnoj Americi, ali dolazi povremeno posjetiti sestru Mary u New Jersey, i dva sina koji također žive u SAD. Treća sestra *Rosaria* »dupla« je Šimunović, jer se i udala za Bračanina koji nosi njeno djevojačko prezime. U posjetu rodnom kraju, došla je Rosaria s kćerkom *Lucy*, rođenom u Americi, koja također govori materinskim jezikom. Zajedno s veselim Bračankama, doputovala je i *Frances Semuno*, odnosno Šimunović, iz Clevelanda, Ohio, kojoj su također roditelji Šimunovići i potječu s Brača.

● *I kako se međusobno slažete na ovom putovanju kroz Jugoslaviju?* — pitamo ovu malu bračku družinu.

— Lako nam se slagati, kad u svima nama teče naša bračka krv — odgovori Mary Šimunović. — Stat ćemo ovdi tri sedmice, stale bi mi i više, al' nam neda »barba džep« — dodaju u smijehu sestre Šimunović. — Svuda nam je bilo lipo, svašta smo vidjele, al' najlipše je na našem Braču kod svojte. Svi su nas tako lipo primili, da se to opisati ne može. Nema ti do našeg naroda — zaključe sestre Šimunović, a mi poželismo da ih ponovo vidimo u našoj sredini, ovako vedre i vesele...

U posjeti Domu Matice — tri sestre rođene Šimunović koje su godine provele daleko od svog rodnog Brača. Na slici: Uz sestre Šimunović njihov rođak iz Zagreba, prijateljica iz Clevelanda Frances Semuno (na slici krajnje desno) i do nje Lucy Mazor

ISELJENIČKO NOVINSTVO

● SAD ● KANADA
● ARGENTINA
● AUSTRALIJA ● EVROPA

IZBORI - KOMENTARI

SLAVLJE PODGORANA U ARGENTINI

Prvi Podgorani iselili su u Argentinu upravo prije stotinu godina, a od tada do danas višestruko je uvećana njihova kolonija u ovoj južnoameričkoj zemlji. Stogodišnjica dolaska prvih Podgorana u Argentinu obilježena je 12. rujna u Buenos Airesu svečanostima Dana Podgore, u okviru kojih je proslavljena i 34. obljetnica osnutka partizanske mornarice u ovom slikovitom podbiokovskom mjestu na Makarskoj rivijeri.

Podgorani iz gotovo svih krajeva prostrane Argentine odazvali su se pozivu i došli u Buenos Aires na ovo rijetko slavlje. Došli su i oni koji žive udaljeni i do 800 kilometara, tako da se tog 12. rujna u Buenos Airesu okupilo 89 Podgorana i njihovih potomaka. Svečanom skupu prisustvovala je i skupina Argentinaca, kao i predstavnici jugoslavenskih iseljeničkih društava u toj zemlji.

Nekima je ovo bio prvi susret nakon odlaska iz rodne Podgore, prije pedeset ili više godina. Petar Kurtić pozdravio je sve prisutne u ime organizacionog odbora ove proslave, a u ime Podgorana iz unutrašnjosti Argentine skup su pozdravili Petar Juretić, Rafael Šunde i Gušte Mišić. Pozdravima su se pridružili i Mate Veža, tajnik Jugoslavenskog doma, predsjednik slovenskog društva »Triglav« Rodolfo Štekar, a u ime argentinskih prijatelja kapetan Francisco Fiore iz grada La Plata. On je u svojoj pozdravnoj riječi naglasio važnost jugoslavenskih iseljenika za Argentinu.

Pročitani su i pozdravi Podgorana koji zbog velike udaljenosti nisu bili u mogućnosti da prisustvuju proslavi u Buenos Airesu (Ivan Jakić, Mande Dean i drugi), a također i pozdravna pisma Udruženja Podgorana iz Nove Zelandije, iz Zagreba, kao i onih iz same Podgore.

Naglašavajući privrženost starom kraju i svom podbiokovskom zavičaju, Podgorani okupljeni na ovoj proslavi jednoglasno su prihvatili slijedeći proglas:

»Pozdrav sa prvog podgorskog sastanka u Argentini, 12. septembra 1976. — Svoj braći i sestrama Podgoranima u Podgori, Novoj Zelandiji, Zagrebu i ostalim mjestima svijeta.

Drage sestre i braćo!

Sa prvog sastanka Podgorana u Jugoslavenskom domu, u ovoj krasnoj domovini Argentini, šaljemo bratske pozdrave svima vama, širom svijeta.

Draga braćo, kako god se mi u Argentini ponosimo s vama i s vašim dostignućima u domovini i izvan nje, tako isto možete i vi, u to vas uvjeravamo, da se ponosite s nama i s našim radom, s našom djecom i njihovim radom u Argentini, gdje radimo u miru i uživamo sva prava koja uživa i ostali narod Argentine. Mi Podgorani, kao i svi ostali naši jugoslavenski sunarodnjaci, uživamo veliki ugled u ovoj zemlji, zahvaljujući našoj radinosti i našoj odanosti argentinskom narodu, koji zna da vrlo dobro cijeni svačiju vrijednost i doprinos napretku ove zemlje. Želimo vam, draga braćo i sestre, napredak u svemu i budite sigurni da Podgorani i njihovi potomci širom svijeta, svugdje i na svakom koraku, ističu s ponosom svoje porijeklo i ljubav i poštovanje prema domovini svojih predaka.

Da na vijeke živi prijateljstvo među vama i nama!

Da živi prijateljstvo i bratstvo između naroda Argentine, Jugoslavije, Nove Zelandije i cijelog ostalog svijeta.

U ime podgorskog sastanka u Argentini: Vendemir Sumić, Marinko Juretić, Petar Kurtić, Marinko Vodanović, Tihomir Vodanović, Petar Šunde.«

NAŠE PERSPEKTIVE

»Kad je prije 45 godina počela izlaziti 'Borba', prvi napredni list naših iseljenika u Kanadi, mnogi skeptici, na čelu s narodnom gospodom, proricali su tom listu skoru propast. Ti otvoreni neprijatelji, usprkos svoje učenosti, nisu shvatili da i radnici mogu učiti i naučiti, kad su se 'čudili' kako će nepismeni i polupismeni 'seljačine' i 'krampaši' izdavati novine. Kako se samo usuđuju da rade nešto 'što nije za njih'!?

Ali nasuprot njihovim željama, radničke novine su izlazile, onakve-kakve, sa svakim brojem, svakim mjesecom, svakom godinom bolje, i na taj način jače, jer nije vjerojatno da su se tek slučajno održale do dana današnjeg. O tome, da je ljudima koji su ih pokrenuli bilo teško, nema dvojbe, a s druge pak strane, upravo je čitav kompleks problema pothranjivao odlučnost pionira naše štampe da izdrže, da iskuju list koji će biti ogledalo njihovog rada i života. A štampa naših naprednih iseljenika, od prvog broja 'Borbe' do najnovijeg izdanja 'NN' bila je upravo to.

Rođena kroz nevolje, tegobe i stradanja naše seljačko-radničke sirotinje u tuđini, ta štampa je od samog početka pisala u njihovo ime, u ime svih trudbenika, u ime obespravljenih, i kao takva odigrala značajnu ulogu u životu naših iseljenika u Kanadi kroz nemalo pola vijeka.

U jeku ekonomske krize, boreći se za opstanak, naša je štampa pravilno tumačila stanje stvari, pomažući tako ljudima da se snađu, da nađu svoje mjesto. Ona je od samog početka zagovarala i provodila slogu i bratstvo među našim ljudima. Ona je pravovremeno upozoravala na opasnost od naci-fašističke aveti, što je u Španjolskoj vršila probu za svoje osvajačke pohode... U prošlom ratu nastupala je sa istih pozicija, dala ljude koji su išli u partizane i u kanadsku vojsku, pravilno ocijenila, tumačila i podržavala NOB. U poratnim godinama bila je glavni organizator za prikupljanje i slanje pomoći porušenoj domovini. U toku hladnog rata stajala je na strani mira, uvijek u obrani demokratskih snaga u iseljeništvu, uključivši tu i HBZ. Naša štampa stoji na tim pozicijama i danas...

Mir, rad, sloboda i dobra volja među ljudima — to su bile i ostat će naše aspiracije i perspektive.«

Anton Kostelac
»NAŠE NOVINE« (Kanada),
27. oktobar 1976, str. 1

JAVNA SKUPŠTINA

»Hrvatska bratska zajednica uspostavila je dva »prvenca« na nedavnom zasjedanju Glavnog odbora u Chicagu. Prije svega, to je bilo prvi put da je 13 članova Glavnog odbora održalo jedno od svojih zasjedanja izvan Glavnog ureda u Pittsburghu. Drugo, Zajednica je uvela zamisao javne skupštine (town meeting), s pozivom svim članovima da prisustvuju jednoj otvorenoj sjednici.

Prvi potpredsjednik i predsjedatelj otvorene sjednice Milan Vraneš, kazao je da na taj sastanak gleda više kao »input seminar« (sastanak na kojem članovi daju savjete i preporuke) nego li »town meeting« ili javnu skupštinu. Prisutni članovi dadoše svoje preporuke članovima Glavnog odbora, nekoji iznesoše konstruktivnu kritiku a drugi postavljaše pitanja na koja tražiše odgovor.

Nekoliko od prisutnih odbornika izraziše mišljenje da je javna skupština s prisutnim članovima bila produktivna i da će Zajednici donijeti koristi. Više podnešenih preporuka bilo je uzeto na razmatranje po Odboru kad je slijedećeg dana nastavio sa zasjedanjem.

Na svom proljetnom zasjedanju u Glavnom uredu, Glavni odbor će odlučiti gdje i kada će se održati slijedeće jesensko pokretno zasjedanje u 1977. Historijsko zasjedanje u Chicagu pokazalo je da članstvo cijeni priliku da se sastane s glavnim odbornicima i s njima raspravi programe HBZ.«

»ZAJEDNIČAR« (SAD), 3. studenog 1976, str. 8

MJEŠOVITI ZBOR KUD »JOŽA VLAHOVIĆ« IZ ZAGREBA OSVOJIO DRUGU NAGRADU NA MEĐUNARODNOM FESTIVALU PJEVAČKIH ZBOROVA U ŠPANJOLSKOJ

Na Osmom Međunarodnom festivalu pjevačkih zborova u TOLOSI, BASKIJA, U ŠPANJOLSKOJ, koji je održan od 1.—4. studenoga 1976. godine, sudjelovao je i Mješoviti zbor KUD »Joža Vlahović« iz Zagreba i osvojio drugu nagradu.

Ovo međunarodno takmičenje zborova za baskijsku kompoziciju održava se već osam godina. Želja je organizatora da se ovakvim međunarodnim festivalima afirmira baskijski narodni melos i to na baskijskom jeziku. Na Festivalu se zadaju obavezne kompozicije na baskijskom jeziku, a dužni su ih izvesti svi zborovi sudionici festivala. Ove godine je bila zadana kompozicija Joannesa de Anchieta, španjolskog polifonista, baskijske inspiracije.

Osim toga, svake godine organizatori festivala raspisuju međunarodni natječaj za baskijsku zbornu kompoziciju. Zanimljivo je spomenuti, da se na takmičenju baskijskih skladbi 1974. godine pojavio i jedan jugoslavenski glazbenik. Bio je to umjetnički rukovodilac zbora KUD »Joža Vlahović«, dirigent i kompozitor EMIL COSSETTO s kompozicijom »Sedam varijacija na baskijsku pjesmu«, dobivši te godine prvu nagradu. Emil Cossetto našao se i ove godine u Tolosi, gdje je pod njegovim ravnanjem bila ponovno izvedena spomenuta njegova kompozicija, koja je bila oduševljeno prihvaćena na festivalu. Istu kompoziciju imali su na svom repertoaru zborovi iz Francuske i Barcelone.

Jugoslavenski zbor »Joža Vlahović« izveo je, u svom obaveznom dijelu, kompoziciju Pildaina. U finalu takmičenja našlo se samo šest zborova. Među njima je bio i »Joža Vlahović«, koji je osvojio drugu nagradu (Srebrnu medalju i novčanu nagradu od 75.000 peseta). Prvu nagradu osvojili su Mađari, a treću Francuzi.

Nakon podjele nagrada, sva tri nagrađena zbora održali su prigodni koncert. Uz obaveznu kompoziciju, svaki zbor je izveo nekoliko pjesama svog narodnog melosa. Zbor »Joža Vlahović« izveo je splet narodnih pjesama uz tambure, u obradi svog dirigenta.

Na završetku Festivala, na pozornicu su izašla sva tri nagrađena zbora i otpjevali su, svi zajedno, zadanu kompoziciju i himnu festivala na baskijskom jeziku.

Osim sudjelovanja na natjecanju zborova za baskijsku kompoziciju, zbor KUD »Joža Vlahović« održao je i tri cjelovečernja koncerta u obližnjim gradovima pokrajine Baskije, i to: 1. studenoga u gradu Durango, 2. studenoga u gradu Vitoria, a treći studenoga u gradu Pamploni. Na sva tri održana koncerta publika je oduševljeno prihvatila naš narodni melos i druge izvođene melodije. Dio koncerta izvođen je u narodnim nošnjama, a pjevalo se uz tambure, pa je i to pridonijelo većem doživljaju koncerta.

TOMO ŽIVKOVIĆ

Mješoviti zbor KUD »Joža Vlahović« iz Zagreba

NAŠI LJUDI U SVIJETU

Evropa

Na tradicionalnoj manifestaciji »Vinkovačke jeseni« ove je godine **Hrvate, Srbe i Slovence iz Mađarske** zastupala kulturno-umjetnička družina iz bačvanskog sela Santova. Na priredbi Šokci-Hrvati i Srbi prikazali su pjesme i plesove svog sela.

U povodu 410. godišnjice velike bitke kod grada Sigeta i ove godine su u Szigetváru priređene prigodne svečanosti, posvećene i 10. obljetnici postojanja grada. Tom prilikom položeni su vijenci na spomenik Ňikole Šubića-Zrinskog i bivšeg kapetana Stančića-Horvata.

U Jugoslaviji su na 10-dnevnom tečaju boravili narodnosni **bibliotekari iz Mađarske.** Oni su se upoznali s načinom rada što će ga primjenjivati u svom radu u narodnosnim hrvatskim, slovenskim i srpskim naseljima u Mađarskoj.

U okviru bratske suradnje gradova **Sombora** i **Baje** nedavno je Gradski muzej u Somboru priredio, u Baji, izložbu narodnih tkanina i vezova svog kraja.

(Đ. F.)

Broj nezaposlenih inozemnih radnika u **SR Njemačkoj,** potkraj kolovoza ove godine, spustio se na najmanji mogući broj u posljednje dvije godine. Bez posla je oko 72.000 od kojih je 12.000 Jugoslavena. Tako je sada postotak nezaposlenosti stranih radnika (3,6 posto) manji od postotka nezaposlenosti u SR Njemačkoj (4,1).

U Njemačkoj sada radi oko 1,950.000 stranih radnika, što po ocjenama stručnjaka odgovara sadašnjim potrebama zapadnonjemačke privrede.

Klubovi naših građana u inozemstvu sve češće počinju izdavati svoje listove. Nedavno se pojavio list **»Naša zajednica«** što ga je pokrenula Zajednica klubova i društava s područja Generalnog konzulata Stuttgart. Cilj lista je obavještavanje naših građana o radu klubova i društava na tom području.

Kanada

Nakon nedavnog posjeta starom kraju i SR Hrvatskoj **Udruženje iseljenika »Crna Gora« iz Toronta, Kanada,** poslalo je Matici iseljenika Hrvatske u Zagrebu pismo slijedećeg sadržaja: »Sjećajući se divnih uspomena koje smo ponijeli sa susreta s vašim članovima i zajedničkog obilaska prekrasnih predjela SR Hrvatske, želimo ovom prilikom da se najtoplije zahvalimo vašoj instituciji.
Vaša ljubaznost prema članovima grupe i pokloni kojima ste darivali udruženje ostat će u trajnom sjećanju svima nama. Još jednom hvala i nadamo se da će netko od Vas uskoro posjetiti Kanadu, gdje bi naše udruženje imalo priliku da se bar donekle oduži za trud što ste ga uložili da posjet grupe bude što ljepši«.

Australija

Jugoslavensko-australski kulturni centar u Canberi odnedavno ima svoju polsatnu radio-emisiju. Prva emisija, pripremljena djelomično uz pomoć Ambasade SFR Jugoslavije, emitirana je 8. lipnja ove godine na hrvatskosrpskom, slovenskom i makedonskom jeziku. U ovoj emisiji emitirane su vijesti iz Jugoslavije, razne obavijesti o aktivnosti Centra i njegovog nogometnog kluba »Canbera united«, te narodna glazba iz raznih krajeva Jugoslavije.

Uprava Doma starih i nemoćnih, iz Blata na Korčuli, obratila nam se s molbom da u »Matici« objavimo njihovu zahvalu iseljenicima u Australiji koji su sudjelovali ili dali svoje dobrovoljne priloge u novcu za uređenje Doma starih i nemoćnih u Blatu. Obraćajući se **»Jugoslav-Australian Friendship Society«** u Sydneyju oni kažu:
»Dragi naši građani, Vaša pomoć uvijek nam je dobro došla, jer je namijenjena rješavanju naših važnih problema, a u ovom trenutku to je izgradnja novih prostorija za smještaj starih i nemoćnih s našeg područja. U ime društveno-političkih organizacija i u naše osobno ime, mi Vam se najtoplije zahvaljujemo i očekujemo Vašu daljnju suradnju s našim Domom i našim lijepim mjestom.«

Jugoslavenski ambasador drug A. Šokorac i generalni konzul Đ. Trajkovski s članovima uprave Jugoslavensko-australskog kulturno-socijalnog centra u Gelongu u Australiji.

Darovateljima iz Broken Hilla u Australiji iz Doma starih i nemoćnih u Blatu upućene su slijedeće riječi:
»Zahvaljujemo Vam na humanim osjećajima koje ste već nekoliko puta izrazili, šaljući nam novčanu pomoć za uređenje Doma starih i nemoćnih u Blatu. Ponosni smo što imamo tako vrijedne sinove i kceri u tuđini i nadamo se da će se naša suradnja nastaviti«.

Nedavno su splitski odbor Matice iseljenika posjetili bračni parovi Angelina i Bartul Srhoj i Rona i Todor Jeričević (Gerovich) iz Pertha.

U srdačnom razgovoru ispričali su nam mnoge pojedinosti o radu iseljeničkih organizacija u tom dijelu daleke Australije, te o izgradnji Kulturnog centra »Dalmatinac«, koja je upravo u toku. Od njih smo saznali da jugoslavenski klubovi u Perthu lijepo surađuju i da su mnogi naši iseljenici članovi po nekoliko klubova i svesrdno pomažu svaku akciju koja se pokrene.
Bračni par Srhoj već je u rodnom kraju preko tri mjeseca. Ovo je njihova treća posjeta koju su iskoristili da proputuju Jugoslavijom, uz obavezne posjete Bartulovoj rodbini, u Lovištu na Pelješcu, i Angelinoj u Istri.
Bartul i Angelina dugogodišnji su aktivisti W. A. Yugoslav Cluba iz Osborn Parka, pa je Bartul odmah po dolasku u Maticu zatražio najnoviji broj lista »Novo doba« i s interesom pročitao vijesti o nogometu u Australiji. Htio je saznati kako ide momčadi »Galeba« čiji je on dugogodišnji predsjednik. Angelina je s ponosom ispričala kako su od nedavno i žene dobile sva

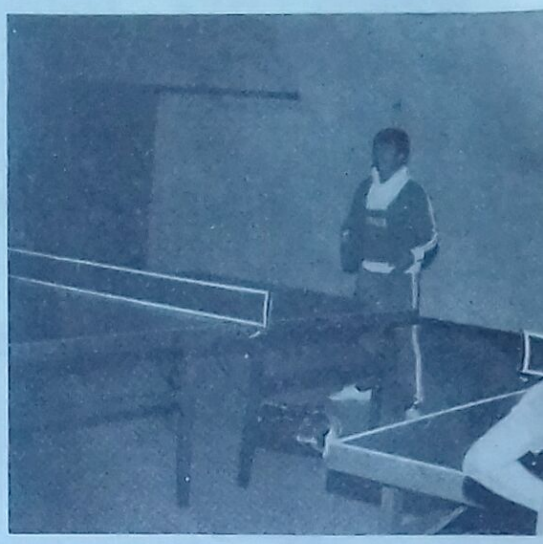

Pedro Prismić uoči natjecanja sa španjolskom reprezentacijom u stolnom tenisu na Olimpijadi u Sao Paulu.

prava u njihovu klubu. Novi statut im je zagarantirao da mogu birati i biti birane za članove uprave.

Todor Jeričević, 57-godišnji potomak našeg iseljenika s otoka Korčule, član je obitelji koja se u ratnim godinama osobito istakla svojim požrtvovnim i nesebičnim radom u odborima za pomoć novoj Jugoslaviji. On je sa suprugom Ronom posjetio domovinu svojih roditelja po prvi put. Začudili smo se kako se lijepo služi našim jezikom u koji doduše ubacuje često po koju čisto »korčulansku riječ.«

. . .»Moji roditelji uvijek su nam pričali o Korčuli, torijunima« (kulama), »mirima« (zidinama), Veloj crkvi, uskim »štradama« (ulicama), »škverima« (brodogradilištima) i »škojima« (otočićima), ali nisam virovao da je sve ovako lipo. Moram što prije poslat svoje sinove ovamo i njihovu dicu, da i ona zažele da nauče naš jezik. Upisat ću ih u našu školu, čim se otvori« — obećao nam je naš novi prijatelj Todor Jeričević iz dalekog Pertha. **JULKA ŠPERAC**

Ambasador SFR Jugoslavije drug A. Sokorac nedavno je posjetio **Melbourn,** gdje je prisustvovao prijemu na koji su bili pozvani predstavnici brojnih naših društava i udruženja, kao i ugledni jugoslavenski iseljenici iz Melbourna i okolice.

U svom govoru ambasador Sokorski je naglasio svoje zadovoljstvo što mu se pružila prilika da se sretne s jugoslavenskim iseljenicima u ovom dijelu Australije i rekao je da je iz razgovora s predstavnicima australskih vlasti doznao da su naši ljudi u Australiji vrlo cijenjeni radnici i građani.

Iz Jugoslavensko-australskog kulturno-socijalnog centra u Gelongu u Australiji Matici iseljenika Hrvatske u Zagrebu stiglo je pismo slijedećeg sadržaja:

Na slici: Bračni parovi: Angelina i Bartul Srhoj, te Rona i Todor Jeričević (Gerovich) iz Pertha (Australija).

»Dragi prijatelji, Pošto je Jugoslavensko-australski kulturno-socijalni centar u Gelongu odlučio da otvori biblioteku za svoje članove obratili smo se Vama, dragi prijatelji, za potrebne knjige, brošure i slike. Poslali ste nam traženi materijal koji je za nas jako važan.

Pošiljku smo primili, pa Vas obavještavamo da smo je otvorili i rasporedili knjige i slike, obilježili s brojevima i postavili na određeno i sigurno mjesto kako bi ih naši članovi mogli koristiti i čuvati.

Najtoplije Vam se zahvaljujemo i obećajemo da ćemo ovaj vrijedan materijal koristiti na najbolji način. Pozdrav«.

Južna Amerika

Društvo prijatelja Jugoslavije u Sao Paulu, Brazil, nedavno je proslavilo godišnjicu svog postojanja i rada. Slavila se 17-godišnjica.

Od godine 1959, kad je osnovano, Društvo prijatelja Jugoslavije zabilježilo je brojne uspjehe u svom radu. Danas društvo obuhvaća oko 400 porodica i ono je centar oko kojeg se okupljaju naši iseljenici u Sao Paulu.

Nakon proslave jubileja koja je bila dobro posjećena, Društvo nastavlja radom sa zanosom kao što se je i do sada radilo.

Za Dom starih i nemoćnih u Blatu na Korčuli svoje priloge poslale su **žene Vela Luke i Blata koje žive u Sao Paulu,** u Braziu. Svoje priloge su dale:

Fila Barčot, Manjago, Marija Barčot Burmas, Frana Burmas Manjago, Kata Zanetić Papalin, Jera Dragojević Žuvela, Frana Dragojević Vančića, Kata Mirošević, Žuva Matulović Smočil, Kata Badaić Fabro, Tereza Škajko, Ivana Stipković Močivuna i Kata Gavranić Bentevoja (svaka po 10 dolara) i Mara Žanetić Grjača jedan dolar.

Nedavno je u Sao Paulu u Brazilu održana Prva olimpijada doseljenika u Sao Paulu. Jugoslavenska kolonija natjecala se u nogometu, tenisu, stolnom tenisu i šahu.

Sve pripreme za nastup naših sportaša na Olimpijadi obavilo je Društvo prijatelja Jugoslavije u Sao Paulu. Istovremeno s održavanjem Olimpijade organizirana je u Muzeju umjetnosti u Sao Paulu izložba pod nazivom »Doseljenici u likovnim umjetnostima u Sao Paulu«. Našu koloniju predstavili su slikari: Carlos Kiš, Klaudio Ursić, Pavel Kudiš i Sepp Baendereck.

Sjedinjene Američke Države

U Penzionerskom klubu u Chicagu, Ill, USA, **bračni par Golub** proslavio je 50-godišnjicu braka. Petar Golub i supruga članovi su Penzionerskog kluba u Chicagu a rođeni su u Americi, dok njihovi roditelji potječu iz Žumberka u Hrvatskoj.

Jugoslavenski klub u Chicagu nedavno je dao večeru u čast jugoslavenskog generalnog konzula Živoja Lakića.

Večeri je prisustvovao velik broj naših iseljenika iz Chicaga i okolice, a protekla je u srdačnoj i prijateljskoj atmosferi.

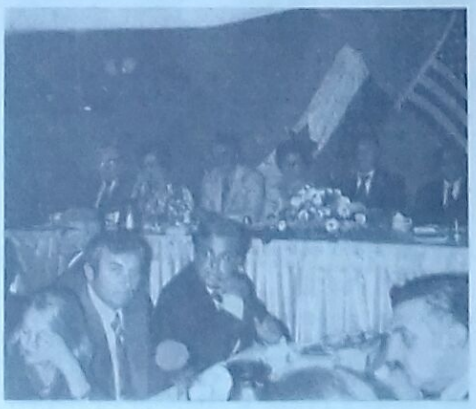

U Jugoslavenskom klubu u Chicagu održana je oproštajna večera u čast generalnog konzula SFRJ Živojina Lakića.

KULTURNA KRONIKA

Znanstveni skup o Ivanu Zajcu

U Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu izvedena je početkom studenoga obnovljena premijera opere »Nikola Šubić Zrinski« Ivana Zajca. Bila je to ujedno i svečana proslava stogodišnjice te popularne domaće opere, koja je obilježena i znanstvenim skupom jugoslavenskih muzikologa posvećenim skladateljskom radu velikana hrvatske glazbe Ivana Zajca.

Opera »Nikola Šubić Zrinski« Ivana Zajca značajno je djelo naše kulturne baštine. Za svoj stogodišnji jubilej ta je opera doživjela značajnu obnovu, jer je Boris Papandopulo izradio novu instrumentaciju »Zrinskog« prema izvornoj verziji pronađenoj u Beogradu. Osim toga, istaknuti naš teatrolog Marko Fotez izvršio je i redakciju libreta Huge Badalića, tako da je Zajčevo operno remek-djelo predstavljeno zagrebačkoj publici u zaista novom ruhu. Tako obnovljeni »Zrinski« doživio je već puni uspjeh na ljetošnjem opernom festivalu u Puli.

Popularnost i životnost Zajčeve glazbe prešla je već odavna granice naše zemlje, o čemu svjedoči i jedna nedavna vijest iz dalekog Japana. Budnica »U boj, u boj...« iz opere »Nikola Šubić Zrinski« već je šezdesetak(!) godina na repertoaru studentskog muškog pjevačkog zbora Konseigakuin sveučilišta u Osaki. I pjevački zbor Waseda sveučilišta u Tokiju također je zatražio iz Zagreba izvornu Zajčevu partituru, jer namjerava izvoditi budnicu »U boj, u boj...«

Stalna izložba crkvene umjetnosti

Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru bit će na svečan način otvorena 4. prosinca ove godine. Kao što je poznato, suvremeno opremljene izložbene prostorije ove jedinstvene riznice sagrađene su u kompleksu samostana Sv. Marije u Zadru, kao jedan od četiri kapitalna objekta kulture u SR Hrvatskoj. Glavninu stalnog postava izložbe predstavljat će predmeti iz zbirke glasovitog zlata i srebra Zadra, te druge crkvene umjetnine s područja zadarske nadbiskupije. Tako će ti predmeti od neprocjenjive kulturno-povijesne, umjetničke i nacionalne vrijednosti postati dostupni širokoj javnosti, i to na istom onom mjestu gdje su prikupljani i brižljivo čuvani stoljećima.

Nova knjiga dra Vladimira Bakarića

U izdanju zagrebačke »Školske knjige« ovih je dana izišla iz tiska knjiga dra Vladimira Bakarića »Društvene klase, nacija i socijalizam«. U toj su knjizi obuhvaćeni tekstovi dra Bakarića nastali u razdoblju od trideset godina.

Tekstovi, među kojima se neki objavljuju prvi put, podijeljeni su u tri poglavlja: klasna i nacionalna pitanja u staroj Jugoslaviji i aktivnost Komunističke partije, zatim — narodnooslobodilačka borba i socijalistička revolucija, te samoupravno društvo i međunacionalni odnosi. Veći dio uvrštenih radova preuzet je iz dosad objavljenih knjiga dra Bakarića, a ostali tekstovi uzeti su iz neobjavljenih stenografskih bilježaka ili iz časopisa i drugih publikacija. Među njima su i manje poznati tekstovi dra Vladimira Bakarića, koji su objavljivani u raznim listovima tijekom NOB-e.

Dani sovjetske kulture u Jugoslaviji

U okviru programa prosvjetno-kulturne suradnje Sovjetskog Saveza i Jugoslavije, od 26. listopada do 4. studenoga održani su u dvadesetak naših gradova Dani sovjetske kulture. Za vrijeme ove dosad najveće manifestacije u kulturnoj suradnji naših dviju zemalja, jugoslavenska javnost imala je priliku da vidi kazališne predstave lenjingradskog dramskog teatra »Gorki«, estradni ansambl »Pesnjare« i niz drugih poznatih ansambala i istaknutih pojedinaca s raznih područja umjetnosti.

U okviru ovih manifestacija priređena je i izložba sovjetske knjige, festival igranih, dokumentarnih i crtanih filmova sovjetskih autora, te niz predavanja o razvitku nacionalnih kultura u SSSR-u.

Od 22. do 28. studenoga u Moskvi je održana uzvratna manifestacija — Dani kulture jugoslavenskih naroda i narodnosti, također s vrlo bogatim programom.

Stari spomenici u našem vremenu

U staroj zagrebačkoj Gradskoj vijećnici u Gornjem gradu nedavno je otvorena zanimljiva izložba pod nazivom »Dossier o Trgu Republike«. Osim što ilustrira brigu Zagrepčana o njihovu glavnom trgu, ova izložba trebala bi pomoći u traženju odgovora na odavna otvoreno pitanje — kako urediti središnji gradski trg. Uz fotografije koje prikazuju izgled ovog trga kroz 18, 19. i ovo naše stoljeće, izloženi su projekti i prijedlozi za njegovo buduće uređenje. Jer, iako je nedavno ukinut automobilski promet na trgu, ovo najveće sastajalište Zagrepčana predstavlja danas samo sivu asfaltnu ploču s vrlo prometnom tramvajskom postajom. Skupština grada Zagreba pokrenula je stoga akciju za uređenje Trga Republike, a ova izložba jedan je njen dio. Od posjetitelja se očekuje da daju svoje mišljenje o projektu arhitekta Vjenceslava Rihtera, kao i da iznesu svoje prijedloge o budućem uređenju središta grada.

Istovremeno je u Umjetničkom paviljonu priređena još jedna izložba s tematikom o očuvanju vrijednih spomeničkih cjelina. To je izložba pod nazivom »Zaštita graditeljskog naslijeđa u Britaniji«, koju nam je predstavio britanski Savjet za kulturne veze s inozemstvom. Na fotosima prikazani su brojni primjeri konzervacije i adaptacije starih građevina u Engleskoj.

Zagrebački solisti u Latinskoj Americi

Pod naslovom »Trijumf jugoslavenskog orkestra«, meksičko novinstvo visoko ocjenjuje gostovanje jednog od naših najistaknutijih komornih orkestara — Zagrebačkih solista RTV Zagreb — u Meksiku.

Zagrebački umjetnici vratili su se 19. listopada s jednomjesečne turneje po Meksiku, Argentini, Ekvadoru i Kolumbiji. To je bilo peto gostovanje Zagrebačkih solista u Latinskoj Americi, što bez sumnje potvrđuje njihovu visoku umjetničku vrijednost. Visoke ocjene stručne glazbene kritike i široke publike nisu izostale ni prilikom ovog posljednjeg gostovanja, pa su zagrebački umjetnici već dobili pozive za nova gostovanja u Latinskoj Americi u proljeće iduće godine.

Film o našim radnicima u inozemstvu

Ekipa režisera Bogdana Žižića počela je u Frankfurtu na Maini snimanje igranog filma »Ne naginji se van«. To je jedan od četiri filma što se upravo snimaju u Hrvatskoj, a obrađuju tematiku iz života naših radnika na privremenom radu u Saveznoj Republici Njemačkoj. Scenarij su napisali Kruno Quien i Bogdan Žižić, direktor fotografije je

UMRO VOJISLAV KUZMANOVIĆ

U Zagrebu je 2. studenoga 1976. umro hrvatski književnik Vojislav Kuzmanović. Rođen u Srpskoj Crnji 1. V 1930. on je, došavši na studije u Zagreb, ostao u njemu do kraja života. Pripadao je poslijeratnoj tzv. »krugovaškoj generaciji« i isticao se svojim kratkim novelama koje su pedesetih godina donosile izvjesnu novost već i po tome, što se Kuzmanović koristio angloameričkim iskustvom u toj literarnoj vrsti, ali još više po tome, što je unosio moderni književni izraz i gradio jedan svijet običnih ljudi s prosječnim ljudskim sudbinama u kojima je nalazio i potencijalne drame. Nakon prve zapažene zbirke novela »PETAR NA PIJESKU« (1955), on se ubrzo opredijelio za dramu, i to za radio-dramu. Napisao je niz radio-drama koje su mu donijele međunarodno priznanje. Među njima spominjemo: »KUCANJE«, »UBIO SAM PETRA«. Iako u posljednje vrijeme shrvan nemilom bolešću, pa mu je književno djelo ostalo nedovršeno, on je smogao snage da završi svoj zadnji rukopis, što će — po svoj prilici — biti roman, vjerojatno uskoro i objavljen. (is)

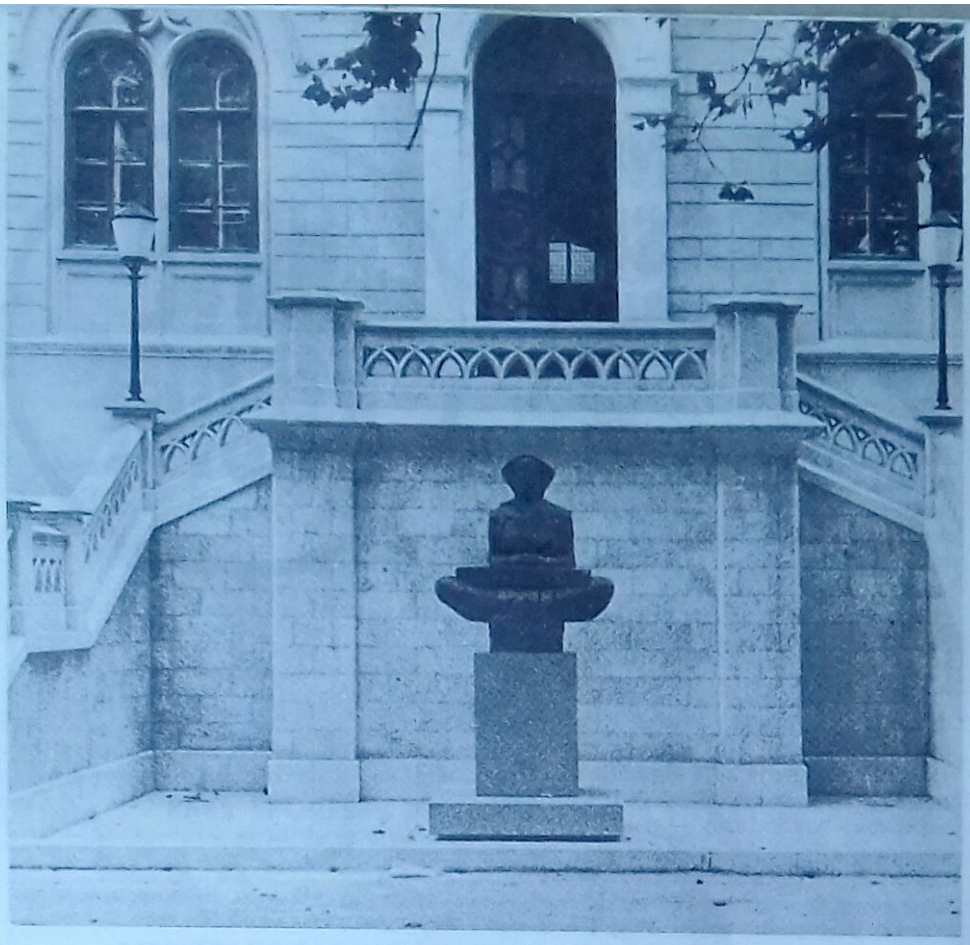

Ulaz u zgradu Pravnog fakulteta u Zagrebu, najstarije znanstveno-nastavne ustanove ove vrste na slavenskom jugu, koja je nedavno obilježila 200. obljetnicu svoga rada.

Branko Blažina, a u glavnim ulogama filma pojavit će se uz nekolicinu renomiranih glumaca i dvoje debitanata.
Radnja filma »Ne naginji se van« jednim se dijelom odigrava u Njemačkoj, pa će ekipa dvadesetak dana snimati na licu mjesta. Kasnije će snimanje biti nastavljeno u Dalmatinskoj zagori i u Zagrebu.

Dar Jugoslavenskoj akademiji

Generalni konzul Savezne Republike Njemačke u Zagrebu dr Jörg Krieg predao je predsjedniku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dru Grgi Novaku komplet monumentalnog djela »Deutsches Wörterbuch«. Ovaj najveći jednojezični rječnik na svijetu, koji obaseže 32 sveska, dar je Njemačke zajednice za znanstvena istraživanja iz Bad Godesberga knjižnici Akademije. Vrijedan dar poslan je na prijedlog i poticaj dra R. Olescha, profesora slavistike na sveučilištu u Kölnu i dopisnog člana JAZU, a u povodu završetka rada na velikom »Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika«, što ga je objelodanila naša Akademija.

Knjiga o Franji K. Kuhaču

U nakladi NIP »Glas Slavonije« u Osijeku nedavno je objelodanjena knjiga o hrvatskom glazbeniku, Osječaninu Franji Ksaveru Kuhaču (1834-1911). Knjiga nosi naslov »Narodni pjev«, a u njoj su tiskani odlomci Kuhačevih radova, za kojeg se s pravom ističe da je jedan od pionira hrvatske glazbe.
Za svoga života Kuhač je nepravedno bio zapostavljen, o čemu svjedoče i ovi njegovi radovi. U njima se on predstavlja kao marljiv, uporan i dosljedan proučavatelj narodnog glazbenog stvaralaštva u Južnih Slavena, videći u njemu osnovu umjetničke glazbe. Kuhač je djelovao kao glazbeni folklorist, melograf, obrađivač, etnograf i etnomuzikolog, dok se kao proučavatelj razvoja glazbene umjetnosti pozabavio poredbenom muzikologijom, zatim poviješću, teorijom i kritikom glazbe, a bio je pomalo i skladatelj.
Ovu knjigu Kuhačevih tekstova priredio je za tisak istaknuti naš muzikolog dr Lovro Županović. Uz predgovor i kalendar važnijih zbivanja u Kuhačevu životu i radu, Županović je napisao i kraći članak »Franjo Ksaver Kuhač ili opsjednutost narodnim pjevom«, u kojem ističe najvažnija područja i rezultate Kuhačeva stvaralaštva.

Izložba jugoslavenskih naivaca u Parizu

U poznatoj pariškoj galeriji »Mona Lisa« otvorena je početkom studenoga izložba pod nazivom »Jugoslavenski slikari hlebinske škole«. Svojim djelima zastupljeni su Ivan Lacković, Mijo Kovačić, Ivan Večenaj, Stjepan Ivanec, Josip Kovačić, Ljerka Depolo, Martin Đukin, Drago Takač i Kamilo Vujčić.

Svečanom otvaranju izložbe prisustvovao je velik broj pariških slikara i likovnih umjetnika, kao i jugoslavenski ambasador u Francuskoj.

Priznanje zagrebačkoj bibliotekarki

Već više od dva desetljeća Američko bibliotekarsko društvo dodjeljuje svake godine priznanje pod nazivom »The Margaret Man Citation in Cataloguing and Classification«, namijenjeno najboljim svjetskim stručnjacima u bibliotekarstvu. Ove godine to visoko priznanje prvi put je pripalo jednom znanstveniku iz Evrope — Zagrepčanki Evi Veroni. Ona je od 1929. do 1967. godine radila kao bibliotekar u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a danas je nastavnica iz predmeta »bibliotečni katalozi u teoriji i praksi« na postdiplomskom studiju za bibliotekarstvo, dokumentaciju i informacione znanosti, također u Zagrebu. Uz to, Eva Verona je i istaknuta članica Međunarodne federacije bibliotekarskih društava (IFLA).

Pjesma o Tesli u američkoj antologiji

U povodu 200. obljetnice SAD, u New Yorku je upravo izišao iz tiska prvi svezak Antologije američke poezije u koju je uvrštena i poema o Nikoli Tesli jugoslavenskog pjesnika Miloja Popovića. Izdavač antologije je njujorški »Forum«, koji uz tekst ove pjesme o Tesli bilježi da je posvećena jugoslavensko-američkoj suradnji, te prenosi riječi predsjednika Forda o značenju Teslina djela za znanost i čovječanstvo i njegovu značenju kao spone između dvije zemlje.

Ova poema Miloja Popovića, zamjenika direktora Kulturno-informativnog centra SFRJ u New Yorku, tiskana je u SAD prvi put ljetos, uz otkrivanje spomenika Nikoli Tesli na slapovima Nijagare.

Nagrade našim filmovima u Australiji i SAD

Iz Australije smo primili vijest da je crtanom filmu režisera Milana Blaževkovića »Ouverture 2012«, u proizvodnji »Zagreb-filma«, dodijeljena počasna diploma na Prvom međunarodnom festivalu animacije održanom u Australiji. Za festival je bilo prijavljeno više od 200 filmova iz 40 zemalja, od kojih je prikazano 75. Ovaj festival u Australiji održavat će se od sada svake druge godine.

Istovremeno je film »Posljednja utrka« režisera Bogdana Žižića dobio brončanu medalju na Columbus Film festivalu u SAD. To je jedan od najstarijih filmskih festivala u Americi, a održava se svake godine.

200 godina Pravnog fakulteta u Zagrebu

Pod pokroviteljstvom Predsjedništva SR Hrvatske, u Zagrebu je svečano obilježena 200. obljetnica Pravnog fakulteta, najstarije znanstveno-nastavne ustanove ove vrste na slavenskom jugu. Tom prigodom predsjednik Tito odlikovao je zagrebački Pravni fakultet Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom, za velik doprinos što ga je tijekom cijela dva stoljeća ova ustanova dala u obrazovanju našeg pravničkog kadra i u razvitku naše nacionalne i društvene zajednice.

Nastava na Pravnom fakultetu u Zagrebu počela je 1776. godine, nakon što je dekretom »benigna resolutio« Marije Terezije provedena reorganizacija školstva u Hrvatskoj. Do 1850. godine postojao je pod imenom Pravni fakultet Kraljevske akademije u Zagrebu, a tada mijenja naziv u Carsku pravoslovnu (pravnu) akademiju u Zagrebu. Od 1874. godine do danas postoji kao Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

NOVE KNJIGE

KONAČNO I PELJEŠKI ZBORNIK

Zbornici koji obrađuju neko područje postali su preferirano štivo ne samo za stanovnike dotičnog područja i one koji su ga »trbuhom za kruhom« morali napustiti, nego i za širi krug intelektualaca i turista koji svake godine tamo navraćaju. Nakon nekoliko svezaka Bračkog, Krčkog, Senjskog, Hvarskog i Korčulanskog pojavio se, eto, i prvi svezak Pelješkog zbornika kojim su oživotvorene težnje i želje mnogih. Stoga, dobro nam došao!

Objavljivanje prvog sveska Pelješkog zbornika, jednako kao i ranije isto tako vrijedne publikacije koja obrađuje ovo područje — »Spomenice Gospe od Anđela u Orebićima« (Omiš 1970) — pothvat je entuzijazma, smišljenog rada i napora kome svakako treba odati posebno priznanje. Sigurno je da će potaknuti i daljnje inicijative, što u izvjesnoj mjeri ovisi i o tome na kakav će prijem naići u javnosti.

Nakon prigodne riječi održane u Poljoprivrednoj zadruzi i vinariji »Dingač« iz Potomja — jedne od najjačih i zastalno najnaprednijih privrednih organizacija poluotoka, koja je ujedno izdavač ovog zbornika — u povodu tridesete godišnjice oslobođenja zemlje, niže se dvadesetak priloga isto tolikog broja suradnika. Većinom su to Pelješčani, koji su potaknuti osjećajem duga prema dragom zavičaju sakupili i sustavno obradili raznoliku i dragocjenu građu.

Zbog ograničenog prostora neće nam biti moguće spomenuti ni naslove svih priloga kao ni sve autore. Dijapazon obrađenih tema je velik: od prapovijesti do najnovije povijesti, od pomorstva i ribarstva do lingvistike, od folklora do turizma. Spomenimo samo neke radove. Dr Igor Fisković, docent Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, osvijetlio je na 65 stranica knjige, baštinu protopovijesti i antike tj. prve početke ljudskog života na Pelješcu (neolitski nalazi u spiljama, željeznodobne i brončanodobne gradine i gomile, zatim ville rustike i ranokršćanske spomenike), uz preglednu kartu. O prethistorijskim kulturama Pelješca piše i Nikša Petrić, asistent Studijskog kabineta za arheologiju JAZU u Zagrebu.

Povijesni prikaz ribarstva poluotoka prikazao je (na 73 stranice knjige) Frano Glavina, dipl. pravnik u Jugoslavenskom leksikografskom zavodu. Nakovanske obitelji do 1900. godine, uz genealoške table 11 obitelji, opisao je Nenad Vekarić, dok pregled obitelji pomoraca po pojedinim mjestima pelješke župe i janjinskog područja iznosi Stjepan Vekarić, redaktor u Jugoslavenskom leksikografskom zavodu u Zagrebu. O razvoju revolucionarnog pokreta na Pelješcu do početka oružane borbe piše Ante Jurović, predsjednik SUBNOR-a općine Dubrovnik, a o doprinosu peljeških partizana u nastanku Jugoslavenske ratne mornarice Josip Pleho, kapetan korvete u mirovini.

Kratak osvrt na dijalekte poluotoka dala je Zlatka-Matilda Novak, asistent Instituta za slavistiku Sveučilišta u Beču, a trpanjski dijalekt prikazao je kap. Ivo Ferenca. Orebićku žensku narodnu nošnju opisao je akademik dr Cvito Fisković, a »stara virovanja« odvjetnik Marko Pederin. Osvrt na razvitak i perspektive turizma dao je Matko Župa, predsjednik Turističkog saveza općine Korčula. Vrijedni su spomena i likovni prilozi Celestina Medovića, Emila Bobanovića-Ćolića i Vojmira Borovine. Za brže snalaženje na 520 stranica zbornika služi registar imena i mjesta. Rezimei na engleskom, njemačkom ili španjolskom omogućit će korištenje zbornika i strancima, kao i djeci naših starih iseljenika.

Zbornik je namijenjen ne samo Pelješčanima u zemlji i svijetu, nego svakome tko želi da se upozna s vrednotama našeg najvećeg poluotoka, koji je dao iz svoje sredine stvaraoce i radove koji prelaze regionalne okvire. Cijena zbornika je **200.— nd. ili 13.— dol. uračunavši i poštanske troškove.** Narudžbe prima Poljoprivredna zadruga »Dingač«, 50244 Potomje (žiro račun SDK Dubrovnik 31700--601-838).

Marinko Gjivoje

THE FOLK ARTS OF YUGOSLAVIA

Published by Duquesne University Tamburitzans Institute of Folk Arts. Pittsburgh, Pa. 1976.

Proslavi obilježavanja 200. obljetnice nezavisnosti Sjedinjenih Američkih Država pridružile su se mnoge zemlje i mnogi narodi svijeta, među kojima i Jugoslavija. Sudjelovanje naše zemlje u toj proslavi nije bilo samo kurtoazno, jer Ameriku i američku veličinu gradili su i mnogi naši iseljenici, gradeći istovremeno mostove razumijevanja i prijateljstva između naših zemalja. Stoga je ovo bila prilika da, više nego ikad dosad, američku javnost upoznamo sa zemljom iz koje su potekli brojni znani i neznani američki građani, među kojima je ne mali broj i takvih koji su svojim djelom izuzetno zadužili američki narod.

U nizu manifestacija, kojima su se naše kulturne i druge ustanove pridružile proslavi obljetnice američke nezavisnosti, zapažen je bio nastup istaknutih jugoslavenskih stručnjaka za narodnu umjetnost na simpoziju u Pittsburghu, održanom u ožujku ove godine na Duquesne University. Zahvaljujući Institutu za narodnu umjetnost ovog sveučilišta i njegovu direktoru Walteru W. Kolaru, nedavno je tiskana i posebna publikacija s radovima naših stručnjaka, sudionika tog simpozija.

U knjizi koja obaseže više od 200 stranica nalazimo priloge Dunje Rihtman-Auguštin, Zorice Rajković, Borisa Kuhara, Jerka Bezića, Blaža Ristovskog, Ivana Ivančana i niza drugih ponajboljih naših poznavalaca narodne umjetnosti jugoslavenskih naroda. Kako je to istakao i Walter Kolar u predgovoru ovoj publikaciji, njihovi prilozi su »informacija iz prve ruke« i nezaobilazan izvor za proučavanje kulturne baštine jugoslavenskih naroda. Posebno je to vrijedno za američke studente, ističe dalje Kolar, tim više što upravo sada u Americi sve više raste zanimanje za narodno stvaralaštvo i etnike uopće.
U tom svjetlu, i ova knjiga sigurno će naći svoje čitatelje u SAD, a vjerojatno i u drugim zemljama engleskog govornog područja. Oni će u njoj naći studiozna razmatranja o našim narodnim običajima, nošnjama, narodnoj glazbi, starodrevnim glazbalima, plesovima iz mnogih naših krajeva i mnogim drugim temama. (gn)

VELIKA OBLJETNICA MALOG KLUBA:

50 godina »Risnjaka«

U proljeće 1925. godine osnovan je u Lokvama Nogometni klub »Goranin«, jedno od prvih sportskih društava u Gorskom kotaru. Poslije rata klub će promijeniti naziv i uzeti ime najviše planine Gorskog kotara — »Risnjak«.

Osnivači tog kluba bili su učenici i studenti koji su dolazili u Lokve iz Zagreba i Sušaka, te okupljali domaću mladež i propagirali sport. Među pionirima lokvarskog sporta spominju se: Albert Pintar, Edo Čop, Makso Jakovac, Franjo Petrlić, Ivica Petelin, Alojz Cenčić, Alojz Malnar, Rudolf Beber, Rudi Jakovac, Feri Hibl, braća Grgurić i drugi.

Prvo igralište uređeno je u parku »Golubinjak«, na poligonu za sokolske vježbe, a kako nije bilo dovoljno veliko, igralo se samo sa sedam igrača. Prema sjećanju nekih pionira lokvarskog nogometa, u početku se igralo u vlastitim cipelama, a prije svake utakmice igrači su u vrećama na leđima nosili pilovinu, s pilane udaljene tri kilometra — za obilježavanje igrališta. Poslije rata Lokvarci su izgradili novo igralište, a njihov klub postigao je niz vrijednih uspjeha kojima se oni ponose. Više godina NK »Risnjak« je bio član Riječke zone. Osim nogometaša, u ovom klubu vrlo su aktivni rukometaši, strijelci, šahisti, skijaši i kuglači.

Pedeseta obljetnica »Risnjaka« obilježena je u Lokvama sportskim natjecanjima, a zaslužnim sportašima i sportskim radnicima ovog mjesta podijeljene su spomen-plakete i značke.

Završeno Međunarodno prvenstvo Jugoslavije u stolnom tenisu

ŠURBEK - NAJBOLJI!

Prije početka 22. međunarodnog prvenstva Jugoslavije u stolnom tenisu, koje je održano u Novom Sadu sredinom studenoga, stručnjaci su predviđali da će to biti »malo prvenstvo svijeta«. Takve prognoze potpuno su se obistinile, jer je turnir u Novom Sadu uistinu bio prvorazredna sportska predstava koja će se dugo pamtiti. Istina, izostali su najbolji stolnotenisači Japana i Sovjetskog Saveza, ali njihovo odsustvo nije se gotovo ni primijetilo. Ono što su prikazali predstavnici NR Kine, Jugoslavije, Mađarske, Čehoslovačke i Švedske najviši je domet u ovom sportu.

Ovogodišnje međunarodno prvenstvo Jugoslavije proteklo je u dominaciji stolnotenisača NR Kine i našeg predstavnika Dragutina Šurbeka, najboljeg jugoslavenskog stolnotenisača svih vremena. U ekipnom natjecanju Kinezi su trijumfirali u obje konkurencije: njihova muška ekipa pobijedila je u finalu momčad Jugoslavije, a ženska predstavnice Mađarske. U natjecanju pojedinaca naš Dragutin Šurbek još jednom je zablistao i po četvrti put osvojio naslov međunarodnog prvaka Jugoslavije. U polufinalu on je naprosto pregazio izvrsnog Kineza Lijang Ko Lijanga (3:0), da bi u finalnom meču nadvladao i mađarskog reprezentativca Tibora Klampara u pet setova (3:2). Klampar je prethodno pobijedio svjetskog prvaka, svog zemljaka Jonyera. U pojedinačnom natjecanju stolnotenisačica najbolja je bila Pak Jong Sun (DNR Koreja).

Sportski globus

PREDSJEDNIK TITO ODLIKOVAO »SARAJEVO«

U povodu proslave 30. obljetnice postojanja nogometnog kluba »Sarajevo«, predsjednik Republike Josip Broz Tito odlikovao je ovaj sportski kolektiv Ordenom bratstva i jedinstva sa srebrnim vijencem, za izvanredno razvijanje bratstva i jedinstva i postignute sportske rezultate.

NK »Sarajevo« jedan je od naših najstarijih prvoligaša. Nastao je spajanjem malih sarajevskih klubova »Slobode« i »Udarnika«, a tada nosi ime »Torpedo«. Godine 1948. »Torpedo« mijenja naziv u »Sarajevo«, klub koji će uz »veliku četvorku« godinama biti jedan od najistaknutijih jugoslavenskih nogometnih kolektiva. Svoj najveći uspjeh doživjelo je »Sarajevo« 1967. godine osvajanjem naslova prvaka države u nogometu.

ANTHONYJU CROSLANDU ZLATNA PLAKETA »HAJDUKA«

Uzvratnoj utakmici između »Hajduka« i madridskog »Atletica« u Kupu pobjednika kupova, što je nedavno odigrana u Splitu, prema vlastitoj želji prisustvovao je i državni sekretar za vanjske poslove i poslove Commonwealtha Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske Anthony Crosland. Britanski ministar vanjskih poslova nalazio se u to vrijeme u službenom posjetu našoj zemlji.

Prije početka utakmice u Splitu, visokom gostu uručena je Zlatna plaketa »Hajduka« i Ratni spomen štit, dar Britanskoj vojnoj misiji koja je za vrijeme drugog svjetskog rata bila pri Vrhovnom štabu Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije. To priznanje ustanovljeno je 1974. godine na Visu, prigodom proslave 30. obljetnice obnove »Hajduka«.

PRVE SPORTSKE IGRE STUDENATA HRVATSKE

U Poreču su od 15. do 18. studenoga održane Prve sportske igre studentske omladine SR Hrvatske. U igrama je sudjelovalo oko 450 natjecatelja iz sva četiri hrvatska sveučilišna središta — Osijeka, Rijeke, Splita i Zagreba. Studenti su se natjecali u osam sportskih grana: atletici, malom nogometu, rukometu, košarci, odbojci, stolnom tenisu, šahu i gađanju zračnom puškom.

SJEDIŠTE BOĆARSKOG SAVEZA JUGOSLAVIJE U RIJECI

Na izvanrednoj skupštini održanoj u Ljubljani odlučeno je da se sjedište Boćarskog saveza Jugoslavije preseli iz Ljubljane u Rijeku. Do te odluke došlo je na traženje republičkih saveza, jer boćari nisu bili zadovoljni radom ovog vrhunskog foruma svoje organizacije.

Za novog predsjednika Boćarskog saveza Jugoslavije izabran je dr Mario Ružić (Rijeka), za potpredsjednika August Petrovčić (Ljubljana), za tajnika Andrija Čebuhar (Rijeka). U Rijeci i u neposrednoj blizini tog našeg najvećeg lučkog grada djeluje najviše boćarskih klubova.

PARLOV NA TREĆEM MJESTU IZAZIVAČA PRVAKA SVIJETA

Evropski prvak u poluteškoj skupini Mate Parlov stavljen je na treće mjesto među izazivačima prvaka svijeta Johna Conteha (Velika Britanija), na listi konzila (WBC). Ispred Parlova na listi su dvojica Argentinaca, a iza njega šestorica Amerikanaca i Talijan Domenico Adinolfi. Drugi talijanski boksač, Aldo Traversaro, koga je Parlov nedavno pobijedio u Milanu, ispao je s ove liste izazivača svjetskog prvaka.

MLADI SPLITSKI TENISAČI U SAD

Dvojica mladih i izuzetno nadarenih splitskih tenisača, Marko Ostoja i Ivica Buljević, otputovali su na tromjesečnu turneju u Sjedinjene Američke Države. Oni će nastupiti na neslužbenom prvenstvu svijeta u Floridi, u momčadskoj i pojedinačnoj konkurenciji, a zatim i na nizu manjih turnira.

Na tim turnirima put do uspjeha otvorili su mnogi danas poznati asovi tenisa, među njima i naša Mima Jaušovec. Ona je prije tri godine bila pobjednica pojedinačnog turnira »Orange Bowle«. Inače, u pronalaženju nastupa za ovu dvojicu mladih splitskih tenisača pomogli su njihovi stariji klupski drugovi Nikola Pilić i Željko Franulović, kao i Zdravko Minček koji već nekoliko godina živi i radi u Floridi.

OTKAZI NAŠIM TRENERIMA U NJEMAČKOJ

Jugoslavenski treneri bili su nekoć vrlo cijenjeni i traženi u SR Njemačkoj, ali danas kao da više nije tako. U razmaku od nešto više od mjesec dana tri istaknuta jugoslavenska trenera zapadnonjemačkih nogometnih klubova dobila su prijevremeni otkaz. Prvo se »Rot-Weiss« iz Essena zahvalio na uslugama Ivici Horvatu, desetak dana kasnije dogodilo se to isto Kragujevčaninu Slobodanu Čendiću, treneru »1. FC Saarbrückena«, a njihovu sudbinu doživio je i Zlatko Čajkovski, donedavna trener »Kickersa« iz Offenbacha.

Za razliku od trenera, naši igrači i dalje su na cijeni u zapadnonjemačkim klubovima. Balevski, vječita rezerva splitskih »bijelih«, od nedavna igra za »Karlsruher SC«; Stepanović se vrlo dobro snašao u »Eintrachtu« iz Frankfurta; Marić je opet izvanredan u »Schalkeu 04«, Petrović se ustalio u prvoj momčadi »Werdera« iz Bremena, itd.

AMERIČKA TURNEJA KOŠARKAŠA

Pod vodstvom saveznog kapetana Aleksandra Nikolića košarkaška reprezentacija Jugoslavije otputovala je na turneju po SAD. Od 21. studenoga do 4. prosinca naši košarkaši odigrat će nekoliko utakmica, u okviru priprema za stvaranje nove, pomlađene reprezentacije. Na turneju je otputovalo dvanaest igrača, a nastupi su predviđeni u El Pasu (Texas), Tucsonu i Fenixu (Arizona), Albuqueu (New Mexico), Salt Lake Cityju (Uth), Fort Colinsu (Colorado) i nekim drugim gradovima.

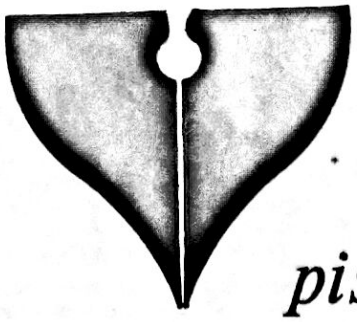

pišu nam iseljenici

MARTIN NAGLICH (Val D'or, Que, Canada):
Primio sam vaše pismo kojim me obavještavate kako ste rasporedili novac koji sam poslao za obnove pretplata. No, ni ovom prilikom niste moje pismo spomenuli u rubrici »Pišu nam iseljenici«. Mi smo, također pretplatnici i čitatelji »Matice« i željeli bismo da se i naša imena vide u našoj »Matici«. Srdačan pozdrav.

Zahvaljujemo na pozdravima i pismu. Ovom prilikom zahvaljujemo na Vašem trudu oko prikupljanja pretplata na naš časopis i širenju naših izdanja. Srdačno i prijateljski pozdravljamo Vas i naše pretplatnike Marka Bijena i Josu Fajdicha.

PETAR TONCICH (Montreal, Canada):
Posjetili su me bratić i sestrična iz Amerike i vidjeli su kod mene »Maticu«. Dopala im se i sada se na nju pretplaćuju. Šaljem vam njihove adrese i novac za dvije pretplate i dva »Iseljenička kalendara«. Molim vas da im »Maticu« pošaljete odmah. Srdačan pozdrav.

Zahvaljujemo na adresama novih pretplatnika i poslanom novcu. Vidmo da ste u krugu svojih rođaka, dok su bili kod Vas u posjetu, razgovarali o »Matici«. Hvala Vam što ste im preporučili »Maticu« i izvršili njihovu pretplatu. Srdačno pozdravljamo Vas i naše nove pretplatnike Frances Herleman i Paul Mulig.

MARY KRALJ (Solon, Ohio, USA):
Šaljem vam ček na 10 dolara za obnovu pretplate na »Maticu« i naplatu »Iseljeničkog kalendara«. Preostane li štogod, stavite u Matičin fond. Primite lijepe pozdrave svi u uredu Matice.

Zahvaljujemo na pozdravima i obnovi pretplate. Nadamo se da ste zadovoljni s »Maticom« ovakvom kakva je sada. Uz dobre želje, srdačno i prijateljski Vas pozdravljamo.

ANNA KOVACEVICH (Glendale, Cal, USA):
Šaljem ček na 15 dolara za obnovu svoje pretplate. Volim čitati »Maticu« i uživam gledajući fotografije u njoj. Drago mi je da donosite prijevode na engleskom jeziku, jer kao rođena Amerikanka od hrvatskih roditelja ne razumijem mnoge riječi, a prijevod mi pomaže.
Bila sam kod vas u uredu Matice prije tri godine. Mnoge brojeve »Matice« dala sam Amerikancima. Lijepe su slike divnih narodnih nošnji i vrlo zanimljive. Amerikanci ih gledaju s udivljenjem. Želim vam mnogo uspjeha u budućem radu. »Matica« je iz broja u broj sve bolja i svima se dopada, a meni proširuje moje znanje o Jugoslaviji i životu u njoj. Srdačan pozdrav.

**Zahvaljujemo na opširnom pismu što smo ga djelimice objavili. Drago nam je da Vam »Matica« u mnogočemu pomaže, otvara vidike i upotpunjuje znanje. Zahvaljujemo Vam što »Maticu« dajete Vašim prijateljima Amerikancima. Ime Jugoslavije danas je poznato širom svijeta, pa neka Vaši prijatelji i s fotografija u »Matici«, vide kako izgleda današnja Jugoslavija.
Želimo Vam sve najbolje, uz mnogo srdačnih pozdrava.**

JACK ROCK (Centerville. Iowa, USA):
Šaljem vam ček na 10 dolara za obnovu svoje pretplate. Šaljite mi i dalje »Maticu«. Volim je čitati. Ja sam jedan od kršnih Primoraca, od Grobničkog polja, selo Raki. Primite svi u Matici srdačne i prijateljske pozdrave.

Zahvaljujemo na pismu i pozdravima. S poslanim novcem obnovili smo Vašu pretplatu, a posebnim pismom obavijestili smo Vas o njenom sadašnjem stanju. Naplatili smo i dva primjerka »Iseljeničkog kalendara«. Srdačan pozdrav, uz dobre želje.

JOSEPH ZIMMERMAN (New Brighton, Pa, USA):
»Maticu« primam više od 10 godina. Sada mi je šaljite na novu adresu. Šaljem vam adresu nove pretplatnice i novac za njenu pretplatu i za obnovu moje pretplate.
Željela bih da mi jednom napišete nešto o mom selu Slavetiću kraj Jastrebarskog. Srdačan pozdrav.

Zahvaljujemo na obnovi pretplate i adresi nove pretplatnice. Posebnim pismom obavijestili smo Vas kako smo rasporedili novac. O selu Japetić kraj Jastrebarskog pisat ćemo u jednom od slijedećih brojeva. Uz dobre želje, srdačno i prijateljski pozdravljamo Vas i našu novu pretplatnicu.

ILIJA PETRIČEVIĆ (Sydney, N. S. W. Australia):
Želio bih se pretplatiti na »Maticu«, list iseljenika Hrvatske i na »Iseljenički kalendar«. Šaljem novac za moju pretplatu uz pozdrav.

Pretplatili smo Vas na naš časopis i »Iseljenički kalendar«. Posebnim pismom obavijestili smo Vas kako smo rasporedili novac koji ste nam poslali, a ovom prilikom upućujemo Vam srdačne i prijateljske pozdrave.

JOSEPH BRISKI (Merrilville, Ind, USA):
Primite svi u Uredništvu »Matice« moje pozdrave. Zaboravio sam kako stoji moja pretplata, pa vam šaljem ček na 15 dolara, pa vi rasporedite novac prema mojim obavezama i dugovanju. Želim vam svima dobro zdravlje.

Zahvaljujemo na pozdravima i dobrim željama. Obavijestili smo Vas posebnim pismom kako smo rasporedili 15 dolara, a sada Vam upućujemo srdačne i prijateljske pozdrave.

STJEPAN KUTLEŠA (San Pedro, Calif, USA):
Šaljem vam ček na 20 dolara za obnovu pretplate i naplatu »Iseljeničkog kalendara«. Srdačan pozdrav.

Zahvaljujemo na obnovi pretplate i pozdravima. Obavijestili smo Vas kako smo rasporedili novac. Upućujemo Vam srdačne i prijateljske pozdrave.

ANKA RUKAVINA (Overland Park, Kansas, USA):
Cijenjeni prijatelji, šaljem vam ček na 12 dolara za obnovu svoje pretplate. Šaljem vam jednu novu pretplatu. Rado čitamo »Maticu«. Vrlo je zanimljiva. Zahvaljujemo vam na lijepom uređenju lista. Srdačan pozdrav.

Primili smo ček na 12 dolara i posebnim pismom obavijestili smo Vas kako smo rasporedili taj novac. Drago nam je da ste zadovoljni sa sadržajem »Matice«. Nastojimo da časopis bude takav da svaki naš čitatelj nađe nešto za sebe. Srdačan pozdrav.

VIOLET ZDILOR (San Bernardino, Ca, USA):
Šaljem vam novac za obnovu svoje pretplate. Molim da mi »Maticu« šaljete na priloženu adresu. Pozdrav.

Zahvaljujemo na poslanom novcu i pozdravu. Vašu smo pretplatu obnovili, a o njenom sadašnjem stanju obavijestili smo Vas posebnim pismom. Uz mnogo dobrih želja, srdačno Vas pozdravljamo.

MATEO CETINICH (Montevideo, Uruguay):
Šaljem vam ček na 30 dolara i moju novu adresu. Ujedno vam šaljem adresu mog sina kojeg ovom prilikom pretplaćujem na »Maticu«. Srdačan pozdrav.

Zahvaljujemo na obavijesti o promjeni adrese, poslanom novcu kao i na tome što i Vašeg sina možemo pozdraviti kao našeg novog pretplatnika. Posebnim pismom obavijestili smo Vas o sadašnjem stanju Vaše pretplate i kako smo rasporedili poslani novac. Vama i Vašem sinu upućujemo srdačne pozdrave.

GEORGE JURETIC (Chicago, Ill, USA):
Šaljem vam ček na 11 dolara za dvije pretplate, jedna od njih je nova pretplata, 2 dolara priložite u Matičin fond. Srdačan pozdrav.

PRILOZI U MATIČIN FOND

FRANE BUKTENICA, AUSTRALIJA — 500 dinara; MIKE STRILICH, USA — 2 dolara; ANTONIA SEČEN, CANADA — 1 dolar; EVA COLUMBO, USA — 2 dolara; ANKA RUKAVINA, USA — 2 dolara i DRAGUTIN KUČAN, USA — 10 dolara.

Zahvaljujemo na pismu i na pozdravima kao i na Vašem dugogodišnjem trudu oko prikupljanja pretplata za »Maticu«. Posebnim pismom obavijestili smo Vas kako smo rasporedili 11 dolara koje ste nam poslali u čeku, a ovom prilikom upućujemo Vam srdačne i prijateljske pozdrave.

IVAN CURIN (Onehunga — Auckland, New Zealand):
Želim vam zahvaliti što mi šaljete »Maticu« koja me vrlo zanima. Volim čitati vijesti o našoj Jugoslaviji i mom rodnom domu. Ja sam iz Dalmacije s otoka Hvara. Šaljite ubuduće »Maticu« Nikoli Bonkoviću, jer i on rado čita taj časopis koji je jako lijepo uređen. Srdačan pozdrav.

Zahvaljujemo na pozdravima, poslanom novcu, kao i na adresi novog pretplatnika. Posebnim pismom obavijestili smo Vas kako smo rasporedili poslani novac. Drago nam je da ste zadovoljni s »Maticom« i da Vas ona obavještava o novostima koje Vas zanimaju. Uz dobre želje, srdačno Vas pozdravljamo.

LOUIS LETTICH (Phila, Pa, USA):
Šaljem vam novac za obnovu svoje pretplate na »Maticu« i naplatu »Iseljeničkog kalendara«. »Maticu« primam redovito i rado je čitam, a najrađe čitam o našem Hrvatskom primorju. Molim vas javite mi, kad primite novac.

Zahvaljujemo na pismu i obnovi pretplate. Drago nam je da Vam »Matica« stiže na vrijeme. O Hrvatskom primorju često pišemo a to ste, vjerojatno, primijetili, pa tako možete uvijek naći nešto o kraju koji Vas najviše zanima. Srdačan pozdrav.

NIKOLA VLASTELICA (Chicago, Ill, USA):
»Maticu« primam redovito kao i uvijek i u njoj nalazimo mnogo zanimljivih članaka i fotografija. Šaljem novac za obnovu svoje pretplate, uz srdačne pozdrave.

Posebnim pismom obavijestili smo Vas kako smo rasporedili poslani novac. Drago nam je da ste zadovoljni s »Maticom« i da Vam časopis dolazi na vrijeme. Uz dobre želje, srdačno i prijateljski Vas pozdravljamo.

IN MEMORIAM

MATE VEŽA

U Buenos Airesu, u Južnoj Americi, u saobraćajnoj nesreći 4. X ove godine poginuo je *Mate Veža.*

Pokojni Veža, rođen 1905. u Bristu kraj Makarske bio je jedan od najzaslužnijih naših iseljenika u Argentini. Mate Veža vršio je dužnost tajnika Jugoslavenskog doma od samog njegova osnutka, od 1939. godine, pa sve do svoje smrti. U svom radu Veža je često ranijih godina nailazio na velike poteškoće, boreći se protiv reakcionarnih snaga, uspjevši najzad okupiti naše napredne i rodoljubne zemljake. Danas Jugoslavenski dom uživa veliki ugled upravo zaslugom pokojnog Mate koji je mnogo učinio za razvoj i napredak čitave jugoslavenske kolonije u Argentini. Uz dužnost tajnika Jugoslavenskog doma, on je uvijek stigao obavljati i niz drugih društvenih aktivnosti, među kojima i blagajničku u Jugoslavenskom društvu uzajamne pomoći.

Pogrebu nezaboravnog pokojnika prisustvovali su na groblju Čakarita, jugoslavenskom Panteonu, stotine i stotine naših iseljenika, koji su mu prethodno odali posljednju počast u »Jugoslavenskom domu«. U ime naše Ambasade od pokojnog Veže oprostio se konzul V. Lalević, ispred Odbora Kolonije arh. A. Štoka, u ime Jugoslavenskog društva uzajamne pomoći J. Sepić, te A. Marasović u ime »Jugoslavenskog doma«.

Matica iseljenika Hrvatske izražava duboku sućut rodbini preminulog Mate Veže, kao i čitavoj jugoslavenskoj koloniji u Argentini. Vijest o smrti Mate Veže poslao nam je Petar Kurtić.

JOVO SUBARA
(JACK SUBARA RADOVIC)

Nesretnim slučajem 19. kolovoza ove godine preminuo je naš pretplatnik — JOVO SUBARA u mjestu Cerro Punta, Panama. Jovo Subara rođen je u selu Svrčugama kod Herceg Novog. Rodni kraj napustio je 1928. kada mu je bilo svega 27 godina, uselivši se u Chile gdje ostaje do 1930. godine. Tada odlazi u Panamu zaposlivši se u gradu Panami, a kasnije na Canal Zani. Pokojni Subara radio je na konstrukcijama mostova, puteva, postignuvši vrijedne rezultate na svom poslu. Godine 1955. dolazi u mjesto Cerro Punta gdje se ističe i kao aktivni društveni i kulturni radnik ovog grada, doprinijevši privrednom i kulturnom razvitku ovog lijepog mjesta. Članovi Matice iseljenika Hrvatske izražavaju ovim putem saučešće pokojnikovoj supruzi Mari, kao i ostaloj tugujućoj obitelji.

SJEĆANJE NA IVANA (KOVAČA) ANTONIĆA

U prosincu ove godine navršava se godišnjica smrti našeg dugogodišnjeg prijatelja **Ivana (Kovača) Antonića.**

Pokojni Ivan rođen je 1887. u Bribiru u Hrvatskom primorju. Napustivši svoj rodni kraj još u ranoj mladosti, živio je i radio po raznim krajevima svijeta, u Sjevernoj i Južnoj Americi, Rusiji... Godine 1930. vratio se u SAD gdje je ostao do kraja svog života. Pokojni Antonić je bio vrlo aktivni društveni radnik. Kao dugogodišnji član Odsjeka 158 HBZ u Steubenville, Ohio, više godina je bio i predsjednik ovog Odsjeka, a tu istu dužnost vršio je i u Zidarskoj uniji kojoj je kao zidarski majstor godinama pripadao. Godine 1956. Antonić je došao sa suprugom svom sinu Ivanu u Kaliforniju.

Doživjevši duboku starost daleko od svog zavičaja, Ivan (Kovač) Antonić ostao je uvijek vezan uz svoj stari kraj, posebno uz rodni Bribir. Za spomen na tu njegovu nostalgičnu ljubav prema Bribiru, Antonićev posmrtni kovčeg nosili su na groblju njegovi zemljaci — šest Bribiraca.

Neka je vječna slava našem prijatelju — Ivanu (Kovaču) Antoniću.

OBAVIJEST REDAKCIJE!

Pretplatnicima i čitateljima

»Matice« i »Iseljeničkog kalendara«

Dragi čitatelji i pretplatnici »Matice« i »Iseljeničkog kalendara«,

Upravo se navršava četvrt stoljeća otkako je list »Matica« počeo izlaziti, kao jedini list iz SR Hrvatske za potrebe naših iseljenika; a svega je nekoliko godina manje otkako izlazi »Iseljenički kalendar«. Taj rijedak jubilej zabilježili smo nešto opširnije na prvim stranicama ovog broja.

Već toliko puta složili ste se s nama u vašim pismima ili susretima, prilikom vašeg posjeta starom kraju, da je »Matica« koliko naš toliko i vaš list i da je »Iseljenički kalendar« vaše redovno i omiljeno štivo kroz cijelu godinu.

Na ovom mjestu želimo vas podsjetiti na ono što ste i vi stalno isticali u proteklim godinama, a to jest na cijenu pretplate lista i Kalendara. Naime, mnogi od vas poticali su nas da povisimo pretplatu, budući da ionako mala pretplata od 3 dolara godišnje ne može pokriti niti troškove poštarine, a kamoli tiskanja. **Sada je, zbog ponovnog i to velikog povećanja inozemne poštarine, pa i povećanja štamparskih troškova i papira, Izvršni odbor Matice iseljenika Hrvatske na svojoj sjednici od 12. listopada ove godine, pritisnut tim novim otežanim uvjetima, donio odluku da se povisi godišnja pretplata:**

na list »Maticu« u iznosu od	7 dolara
i na »Iseljenički kalendar« u iznosu od	3 dolara
Ukupno obje pretplate godišnje iznose:	**10 dolara.**

Nova pretplata stupa na snagu od 1. siječnja 1977. godine.

Izvršni odbor MIH i Redakcija »Matice« mole vas da uvažite ovu promjenu u pretplatama. Usput, podsjetimo se i na to, da je dojučerašnja pretplata stara već 25 godina, koliko i sam list. Naime, ona se nije uopće do sada mijenjala.

Budući da među našim čitateljima i pretplatnicima »Matice« ima i takvih, koji žele da im se **list šalje zrakoplovnom poštom,** kako bi ga dobili u najkraćem roku, obavještavamo ih da u tom slučaju, osim redovne pretplate od 7 dolara, moraju sami platiti dopunu poštarine za zrakoplovnu poštu, a ona iznosi godišnje:

za Sjevernu, Srednju Ameriku i Kanadu	27 $
za Južnu Ameriku	35 $
za Australiju	36 $

ZA TUZEMSTVO

Cijena godišnje pretplate na »Maticu« iznosi	100 Din
Pojedini primjerak iznosi:	10 Din
Cijena »Iseljeničkog kalendara« iznosi:	50 Din

Napomena: Za one pretplatnike, koji već dugo naručuju »Maticu« a nisu, možda, trenutno u mogućnosti da materijalno podnesu ovo novo povećanje pretplata, Matica će im — u dogovoru s njima — list slati dalje na svoj trošak.

Našim iseljenicima širom svijeta

ZA 25. OBLJETNICU IZLAŽENJA »MATICE«

Upućujemo srdačne čestitke i najbolje želje za još bolju suradnju i što češći posjet starom kraju

Pretplatite se na »Maticu« i širite Matičina izdanja!

Godišnja pretplata na »Maticu«	7 $
»Iseljenički kalendar«	3 $
Novo: »Selection of folk songs« (možete nabaviti kod HBZ)	2 $

To our emigrants throughout the world

ON THE OCCASION OF THE 25TH ANNIVERSARY OF THE »MATICA«

OUR FELICITATIONS AND BEST WISHES FOR STILL BETTER COOPERATION AND FREQUENT VISITS TO THE OLD COUNTRY

SUBSCRIBE TO THE »MATICA« SPREAD »MATICA'S« EDITIONS

Annual subscription for the »Matica«	$ 7.00
»Iseljenički kalendar«	$ 3.00
New! Selection of Folk Songs (Order from the C. F. U.)	$ 2.00

ANNOUNCEMENT OF THE EDITORIAL OFFICE

Subscribers and Readers of the

Matica and Iseljenički kalendar

Dear readers and subscribers of the »Matica« and »Iseljenički kalendar«.

A quarter of a century has passed since the publication of the first number of the magazine »Matica«, as the only periodical in S. R. Croatia issued for the needs of our countrymen abroad. A few years later we began to publish the »Iseljenički kalendar«. We have noted this rare anniversary in detail on the first pages of this number.

So often you have agreed with us in your letters and during your visits to the old country that the »Matica« is your magazine as much as ours and that the »Iseljenički kalendar« your regular and favorite text throughout the year.

We wish to remind you of what you have suggested often in the past years regarding the subscription rates of the magazine and calendar. Many have urged us to raise the subscription since the sum of $ 3.00 does not cover the mailing charges let alone the printing and other expenses. **Now, owing to the increase of the rate of postage for mail sent abroad and increased prices for printing and paper, the Executive Board of the Emigrant Association of Croatia at its meeting of October 12 this year, due to the new conditions, decided to raise the subscription rates:**

»Matica«, annual subscription	**$ 7.00**
»Iseljenički kalendar«	**$ 3.00**
Annual subscription for both	$ 10.00

The new subscription rates will be in force as of January 1, 1977.

The Executive Board of MIH requests you to take into consideration this change of subscription rates. Allow us to mention that subscription hasn't changed for 25 years, since the first issue of the magazine.

As there are subscribers to the »Matica« who wish to have it sent by airmail in order to get it in a short time it will be necessary for them to **pay additional postage for air mail** in addition the annual subscription of $ 7.00, which amounts to annually:

For North and Central America and Canada	$ 27.00
For South America	$ 35.00
For Australia	$ 36.00

IN YUGOSLAVIA

Annual subscription for the »Matica«	100 Din
Single copy	10 Din
Price of the »Iseljenički kalendar«	50 Din

Note: To those subscribers who have been receiving the »Matica« for a long time and the moment are not in a position to bear the new increased rate we shall, in agreement with them, send the magazine at our expense.

IAKO STE

Dragi zemljaci!

AKO STE DALEKO OD RODNE GRUDE VI STE JOJ IPAK BLIZU,
JER USLUGE BANAKA ČLANICA UDRUŽENE BANKE ZAGREB
NA RASPOLAGANJU SU VAM BEZ OBZIRA GDJE SE NALAZITE.

SIGURNU, JEDNOSTAVNU I BRZU USLUGU U SVIM VAŠIM
NOVČANIM POSLOVIMA PRUŽIT ĆE VAM NAŠE ČLANICE

BANKE ČLANICE UDRUŽENE BANKE ZAGREB:

KOMUNALNA BANKA I ŠTEDIONICA OSIJEK

•

RIJEČKA BANKA RIJEKA

•

INVESTICIONO KOMERCIJALNA BANKA SPLIT

•

KREDITNA BANKA ZAGREB

•

PRIVREDNA BANKA ZAGREB

UBZ

UDRUŽENA BANKA ZAGREB